

SPRÁVA

O POSTAVENÍ A PRÁVACH PRÍSLUŠNÍKOV NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN ZA ROK 2014

Obsah

Úvod.....	3
I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín.....	5
1.1. Vnútroštátne záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	5
1.1.1 Strategické a koncepcné dokumenty	7
1.2. Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	9
1.2.1 Medzinárodné zmluvy	9
1.2.1.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín	9
1.2.1.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov	10
1.2.2 Medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín	11
1.2.2.1 Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva	11
1.2.2.2 Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI)	12
1.2.2.3 Agentúra EÚ pre ľudské práva (FRA)	12
1.2.2.4 Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín	13
1.2.2.5 Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru	13
II. Časť – Participácia príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných... 15	15
2.1 Aktivity splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny v oblasti participácie príslušníkov národnostných menšín.....	16
2.2 Konzultačné mechanizmy	18
2.2.1 Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť	18
2.2.2 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť	19
2.3 Participácia príslušníkov národnostných menšín na voľbách prezidenta Slovenskej republiky	23
2.4 Participácia príslušníkov národnostných menšín na voľbách do Európskeho parlamentu	24
2.5 Participácia príslušníkov národnostných menšín na voľbách do orgánov samosprávy obcí	24

III. Časť – Podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín	26
3.1 Podpora poskytovaná v rámci siete osvetových zariadení a knižníc.....	26
3.2 Zabezpečenie činnosti profesionálnych národnostných divadiel a umeleckých súborov	28
3.3 Zabezpečenie televízneho a rozhlasového vysielania pre národnostné menšiny	32
3.4 Zabezpečenie a rozvoj múzeí národnostných menšín	33
3.5 Vydávanie periodických a neperiodických publikácií národnostných menšín	42
3.6 Podpora kultúry príslušníkov národnostných menšín prostredníctvom dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2014	43
IV. Časť – Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín	50
4.1 Legislatívne a koncepcné dokumenty	50
4.2 Inštitucionálne zabezpečenie	52
4.3 Možnosti vzdelávania v jazykoch národnostných menšín	53
4.4 Možnosti ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov v jazykoch národnostných menšín	58
4.5 Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach	61
4.6 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín.....	62
4.7 Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín.....	64
4.8 Neformálne vzdelávanie	65
V. Časť – Používanie jazykov národnostných menšín.....	71
5.1 Aplikačná prax zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.....	72
5.2 Jazykové témy Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny	74
Záver	75
Zoznam príloh	76
Prílohy	77

Úvod

Slovenská republika ako multietnická krajina pripisuje mimoriadny význam harmonickému spolužitiu väčšinového národa a príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín v súlade s medzinárodne zakotvenými štandardami. V tomto kontexte sa Slovenská republika hlási k európskym hodnotám a ideám interkultúrneho a interetnického dialógu a budovania porozumenia medzi majoritnou spoločnosťou a príslušníkmi rôznych národnostných a etnických skupín obyvateľstva. Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“) vníma menšiny ako trvalú súčasť modernej slovenskej spoločnosti a podporuje aktivity národnostných menšín žijúcich na území Slovenska, ktoré významnou mierou prispievajú k formovaniu a rozvoju kultúrnej rozmanitosti ako tradičnej a neoddeliteľnej súčasti rozvoja slovenskej spoločnosti.

Kľúčovou oblasťou v tomto kontexte je oblasť zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizácia systémových opatrení na zlepšenie postavenia príslušníkov národnostných menšín, ktorá je v pôsobnosti splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny, alebo osoby poverenej plnením úloh splnomocnenca vlády Slovenskej republiky (ďalej len „splnomocnenec“) ako poradného orgánu vlády SR. Jednou z hlavných úloh, ktoré splnomocnenec plní, je monitorovanie, analyzovanie a vyhodnocovanie dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými príslušnými subjektmi, v rámci ktorej každoročne predkladá vláde SR Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín.

Predkladaná Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2014 (ďalej len „správa splnomocnenca“), ktorá je v poradí treťou správou sa zameriava najmä na aktualizáciu údajov, informácií a hodnotení, pričom sa pozornosť koncentruje na tie oblasti, v ktorých nastal oproti minulému roku posun. Tam, kde si to daný kontext vyžaduje, sa obsah tejto správy týka aj obdobia pred a po hodnotenom roku.

Správa splnomocnenca pozostáva z piatich častí. Prvá z nich sa venuje vnútroštátnym a medzinárodným záväzkom Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, mapuje priebeh monitorovacích procesov kontrolných mechanizmov k jednotlivým záväzkom a obsahuje prehľad najzásadnejších legislatívnych zmien v tejto oblasti za hodnotené obdobie. V tomto kontexte sa správa splnomocnenca v časti Strategické a koncepcné dokumenty podrobne zaoberá procesom prípravy Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike (ďalej len „stratégia“) vrátane Východiskového materiálu k časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám.

V časti týkajúcej sa participácie príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných správa splnomocnenca poskytuje sumár aktuálneho vývoja v tejto oblasti predovšetkým z hľadiska zmien týkajúcich sa jednotlivých participatívnych mechanizmov, výsledkov ich činnosti v sledovanom období, ako aj iniciatív Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej len „úrad splnomocnenca“) v tejto oblasti.

Tretia časť obsahuje komplexné informácie o všetkých oblastiach, v rámci ktorých sa poskytuje podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín.

Časť týkajúca sa výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín poskytuje komplexný a detailný obraz všetkých aspektov týkajúcich sa výchovy a vzdelávania tejto cieľovej skupiny vrátane neformálneho vzdelávania v tejto oblasti.

Piata časť sa venuje problematike používania jazykov národnostných menšín vrátane aplikačnej praxe. Zároveň poskytuje informácie o príprave správy o stave používania jazykov menšín na území Slovenskej republiky a nových iniciatívach v tejto oblasti.

Správa splnomocnenca vo svojom závere sumarizuje obsah jednotlivých častí spolu s dôrazom na významnejšie zmeny v oblasti postavenia a dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín za rok 2014. Doplnujúce informácie a údaje k jednotlivým častiam správy splnomocnenca sú uvedené v časti Prílohy.

V záujme uplatňovania rodovo citlivého jazyka sa všade tam, kde sa v texte tejto správy používa označenie v mužskom rode, primerane má na mysli aj označenie v ženskom rode.

I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

1.1 Vnútroštátne záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Práva národnostných menšín a etnických skupín sú v Slovenskej republike ústavne garantované, a to predovšetkým v čl. 34 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj ako „ústava“), pričom Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovil rad právnych názorov dôležitých pre výklad a základné pravidlá pre uplatnenie čl. 34 ústavy.¹

Na ústavnú úpravu nadväzuje viac ako 30 právnych predpisov v oblasti ochrany práv národnostných menšín.² V roku 2014 boli niektoré z uvedených právnych predpisov novelizované:

- novela zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

Zmena: Zákon č. 307/2014 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. januára 2015

Novelou zákona sa zákaz diskriminácie rozšíril aj o diskrimináciu z dôvodu oznámenia protispoločenskej činnosti, čím sa zvýši právna ochrana oznamovateľov pred neoprávnenými postihmi prostredníctvom možnosti podať tzv. antidiskriminačnú žalobu s obráteným dôkazným bremenom na strane zamestnávateľa.

- novela zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch

Zmena: Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. februára 2014

Novela doplnením § 47a vymedzila konania, ktoré budú posudzované ako priestupky extrémizmu, ku ktorým veľmi často dochádza práve v súvislosti s účasťou na verejných podujatiach nasledovným spôsobom: „Priestupku extrémizmu sa dopustí ten, kto použije na verejnosti písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové vyhotovenie obhajujúce, podporujúce alebo podnecujúce nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie. Priestupku extrémizmu sa dopustí ďalej ten, kto sa dopustí priestupku podľa § 49 ods. 1 písm. a), b) a d) zákona alebo priestupku proti majetku podľa § 50 úmyselným zničením alebo poškodením vecí z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisťi alebo nenávisťi z dôvodu farby pleti, pôvodu rodu alebo z dôvodu náboženského vyznania. Za takýto priestupok možno uložiť pokutu do 500 eur.“

Navrhovaná úprava má za cieľ podchytiť predovšetkým tie konania, ktoré by v rámci trestného konania boli skončené odmietnutím trestného oznámenia prípadne jeho zastavením. V týchto prípadoch pôjde o protiprávne konania, ktorých závažnosť (spôsob vykonania, následok, okolnosti za ktorých bol skutok spáchaný), by nepostačovala na naplnenie

¹ Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2012.

² Pozri napr. Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012.

skutkovej podstaty niektorého z trestných činov extrémizmu. Zavedením priestupkov extrémizmu sa vytvorí základ na presnejší prehľad o osobách dopúšťajúcich sa tohto druhu protiprávneho konania, nakoľko pri uznaní viny a postihu za tento druh priestupku, bude tento evidovaný osobitne ako priestupok extrémizmu, a nie ako v súčasnosti, kedy sú niektoré konania postihnuté ako priestupok proti občianskemu spolunažívaniu, niektoré ako priestupky proti verejnému poriadku a niektoré nie sú postihované vôbec.

Zmena: Zákon č. 204/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. augusta 2014

Zmeny právnych predpisov bez priameho vplyvu na samotnú problematiku príslušníkov národnostných menšín boli nasledovné:

- novela zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv

Zmena: Zákon č. 462/2013 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. januára 2014

- novela zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, konaní pred ním a o postavení jeho sudcov

Zmena: Zákon č. 195/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. septembra 2014

- novela zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov

Zmena: Zákon č. 106/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. júna 2014

Zmena: Zákon č. 151/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. júla 2014

Zmena: Zákon č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. januára 2015

- novela zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zmena: Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. februára 2014

Zmena: Zákon č. 195/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. septembra 2014

Zmena: Zákon č. 307/2014 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. januára 2015

1.1.1 Strategické a koncepcné dokumenty

Splnomocnenec v rámci svojej kompetencie vymedzenej štatútom pripravuje, navrhuje a realizuje v spolupráci s Úradom vlády Slovenskej republiky (ďalej len „úrad vlády“), ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy strednodobé a dlhodobé opatrenia v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín. V tejto súvislosti sa úrad splnomocnenca zapojil do prípravy stratégie, ktorej proces vypracovania pokračoval aj v roku 2014.

Procesom prípravy stratégie sa zaoberal Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej len „výbor“) už v roku 2013, keď vytvoril odbornú pracovnú skupinu na vypracovanie časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám (ďalej len „pracovná skupina“) vychádzajúc z návrhov nominácií členov výboru. Pracovná skupina pracovala v období od decembra 2013 do apríla 2014. Zloženie pracovnej skupiny zohľadňovalo v zmysle záverov Koordinačnej skupiny pre prípravu stratégie pomerné zastúpenie mimovládnych organizácií, odborníkov v predmetnej oblasti a zástupcov verejnej správy. Pracovná skupina pozostávala zo šiestich zástupcov národnostných menšín, odborníkov v oblasti práv osôb patriacich k národnostným menšinám a zástupcov verejnej správy.

V súlade s plánom pripravila pracovná skupina východiskový materiál, ktorý bol predstavený na dvoch workshopoch – 19. februára 2014 v Košiciach a 25. februára 2014 v Bratislave. Na workshopoch sa zúčastnilo spolu viac ako 80 účastníkov z radov členov výboru, Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „rada“), členov Koordinačnej skupiny pre prípravu stratégie, zástupcov kultúrnych ustanovizní pôsobiacich v oblasti kultúry národnostných menšín, zástupcov VÚC z odborov kultúry a záujemcov o danú problematiku. Cieľom workshopov bolo otvoriť odbornú diskusiu k aktuálnym otázkam ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám a vytvoriť priestor pre tlmočenie pripomienok a odporúčaní k východiskovému materiálu k časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, ktorý pripravila pracovná skupina.

Na workshopoch bola oslovená odborná i laická verejnosť s výzvou na zasielanie pripomienok a návrhov k predloženému textu v termíne do 12. marca 2014. Celkovo bolo doručených 184 pripomienok a návrhov, a to zo strany jednotlivých rezortov, členov výboru a odborníkov na danú problematiku. Veľká časť pripomienok od občanov (vyše 170) bola doručených e-mailom alebo poštou, a to s prílohou s identickým obsahom. Celkovo sa obsah pripomienok týkal zväčša potreby prijatia komplexnej právnej úpravy vo vzťahu k právam a postaveniu národnostných menšín, ako aj financovaniu kultúry národnostných menšín.

Pracovná skupina sa zaoberala všetkými pripomienkami, teda tými, ktoré prišli v termíne i po ňom a zohľadnila ich pri dopracovaní konečného textu a najmä jeho záverečnej časti týkajúcej sa priorit a úloh do budúcnosti.

Pracovná skupina predložila na XII. zasadnutí výboru východiskový materiál k príprave časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, ktorý bol so zohľadnením pripomienok a návrhov členov výboru schválený.

Východiskový materiál k časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, bol v apríli 2014 následne predložený gestorovi úlohy – Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (ďalej len „MZVaEZ SR“).

Východiskový materiál obsahuje priority a úlohy, ktorých naplnenie má za cieľ zlepšiť postavenie osôb patriacich k národnostným menšinám. Tieto sa vzťahujú na oblasť legislatívy, kultúry, výchovy, vzdelávania, jazyka, médií, podpory rozvoja participatívnych mechanizmov a posilnenia postavenia poradných a konzultatívnych orgánov vrátane posilnenia kapacít organizačných zložiek zabezpečujúcich fungovanie týchto mechanizmov a posilnenia komplexného výskumu v oblasti národnostných menšín.

Východiskový materiál bol zaradený medzi informatívne prílohy stratégie a tvoril základ pre jej vypracovanie.

Dňa 6. júna 2014 uznesením rady č. 112 vzala rada návrh stratégie vrátane jej príloh, na vedomie pred jej postúpením do medzirezortného pripomienkového konania (ďalej len „MPK“). V rámci MPK, ktoré sa konalo od 6. do 19. júna 2014 bolo k návrhu stratégie uplatnených spolu 163 zásadných pripomienok. Z toho 22 bolo uplatnených zo strany povinne pripomienkujúcich subjektov a 141 zo strany nepovinne pripomienkujúcich subjektov, verejnosti a mimovládnych organizácií. Konferenčného rozporového konania sa dňa 23. júna 2014 zúčastnili zástupcovia všetkých pripomienkujúcich subjektov vrátane zástupcov úradu vlády. Rozpor k zásadným pripomienkam uplatneným zo strany úradu vlády v rámci MPK bol odstránený.

Vzhľadom na rozsah pripomienok uplatnených v rámci MPK mandátom stanoveným radou uznesením č. 115 z 26. júna 2014 bolo predsedovi rady a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí uložené – v spolupráci s ministrom spravodlivosti, ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny, ministrom školstva, vedy, výskumu a športu, ministrom kultúry a ostatnými členmi rady zastupujúcimi verejnú správu – pokračovať v rokovaní k návrhu stratégie s cieľom odstránenia rozporov vzniknutých počas MPK. Expertných rokovaní, ktoré sa tematicky dotýkali otázok práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám sa zúčastňovali zástupkyne úradu splnomocnenca. Uznesením rady č. 121 z 1. decembra 2014 rada odporučila vláde SR schváliť návrh stratégie. Dňa 8. decembra 2014 Hospodárska a sociálna rada odporučila bez pripomienok materiál predložiť na ďalšie konanie.

V súlade s uznesením vlády SR č. 717 zo 16. novembra 2011 bod C.1 a uznesením vlády SR č. 479 z 19. septembra 2012 bod A.4, týkajúceho sa predloženia návrhu stratégie na rokovanie vlády SR a v zmysle žiadosti o posun termínu jej predloženia z júla 2014 bol materiál vrátane všetkých informatívnych príloh, zaslaný na úrad vlády so žiadosťou o predloženie na rokovanie vlády SR.

Vláda SR na svojom rokovaní dňa 18. februára 2015 uznesením č. 71/2015 prerokovala a schválila **Návrh Celostátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v**

Slovenskej republike.³ Predmetným uznesením vláda SR v úlohe B.5 uložila vedúcemu úradu vlády v termíne do 31. decembra 2015 vypracovať v medziach svojich kompetencií akčný plán pre tie zraniteľné a marginalizované skupiny a jednotlivcov, pre ktoré doposiaľ nie sú zabezpečené legislatívne rámce, inštitucionálne rámce, samostatné stratégie a rámce aplikačnej praxe.

V úlohe B. 6 vláda SR uložila vedúcemu úradu vlády v termíne do 30. júna 2016 a následne každé dva roky plniť úlohy uvedené v stratégii a predložiť podpredsedovi vlády a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí ako koordinátorovi plnenia úloh v oblasti ľudských práv správu o plnení úloh vyplývajúcich zo stratégie s návrhom na ich aktualizáciu.

V úlohe B. 7 vláda SR uložila vedúcemu úradu vlády v termíne do 30. júna 2016 a každoročne vychádzať zo stratégie pri tvorbe, aktualizácii a implementácii verejných politík a uplatňovať priority stratégie vo všetkých strategických a programových dokumentoch vlády SR a verejných politikách.

1.2 Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Splnomocnenec sa v súlade so štatútom spolupodieľa na tvorbe správ o plnení medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná⁴ v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín. V tejto súvislosti úrad splnomocnenca aj v roku 2014 spolupracoval s MZVaEZ SR na vypracovaní správ a vedení dialógu o implementácii záväzkov vyplývajúcich z ľudskoprávných dohovorov Rady Európy a OSN, ako aj na plnení záväzkov z bilaterálnych medzištátnych dohôd.

Úrad splnomocnenca participoval na 4. kole monitoringu Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (ďalej len „rámcový dohovor“), na vyhodnotení výsledkov 3. kola monitoringu implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len „jazyková charta“), na vypracovaní Štvrtej správy o implementácii jazykovej charty, na vyhodnotení záverov 5. kola monitoringu Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii, vyhodnotení odporúčaní 2. kola univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva a na príprave a uskutočnení XIII. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

1.2.1 Medzinárodné zmluvy

1.2.1.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín

³ Pre komplexnosť informácie uvádzame, že jednou z príloh stratégie je aj príloha č. 9 „Práva osôb žijúcich na hranici chudoby“, ktorá sa týka viacnásobnej diskriminácie, ktorej čelia najmä obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít.

⁴ Pre úplnosť uvádzame, že Slovenská republika v rámci svojich medzinárodných záväzkov v oblasti integrácie Rómov plní záväzky aj vo vzťahu k Európskej únii („EÚ“). V súlade s „Rámcom EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020“ bola uznesením vlády SR č. 1/2012 zo dňa 11. januára 2012 prijatá „Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020“. Stratégia je kľúčovým dokumentom v oblasti zlepšenia postavenia Rómov ako národnostnej menšiny, rómskych komunít a marginalizovaných rómskych komunít. Gestorom predmetnej oblasti je splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity.

4. kolo monitoringu Slovenskej republiky sa formálne začalo predložením Štvrtej periodickej správy Slovenskej republiky o implementácii rámcového dohovoru generálnemu tajomníkovi Rady Európy dňa 28. januára 2014. Monitoring implementácie rámcového dohovoru vykonáva Výbor ministrov Rady Európy, monitoring mu pomáha realizovať Poradný výbor pozostávajúci z nezávislých expertov členských krajín Rady Európy.

Primárnym obsahom Štvrtej periodickej správy je informácia o vývoji v oblasti ochrany národnostných menšín na vnútroštátnej úrovni od roku 2009 s dôrazom na implementáciu odporúčaní z predchádzajúceho kola monitoringu. Správa obsahuje všeobecnú informáciu o vývoji legislatívy a spoločenskej praxe v uplynulom období, v samostatnej časti reaguje na hlavné odporúčania Výboru ministrov Rady Európy z predchádzajúceho kola monitoringu a v záverečnej časti informuje o opatreniach na implementáciu záväzkov podľa jednotlivých článkov rámcového dohovoru. Súčasťou správy sú aj samostatné prílohy, ktoré sú zdrojom dodatočných informácií k údajom uvedeným v správe.

Štandardnou súčasťou monitoringu je návšteva Poradného výboru k rámcovému dohovoru v dotknutom členskom štáte Rady Európy. Poradný výbor navštívil Slovenskú republiku v dňoch 22. – 26. septembra 2014. Program delegácie poradného výboru zahŕňal návštevu regiónov s vyššou koncentráciou národnostných menšín (východné a južné Slovensko), stretnutia s nezávislými inštitúciami, národnostnými menšinami, s občianskou spoločnosťou a so štátnymi orgánmi. Na stretnutí so splnomocnenkyňou Máriou Jedličkovou a predstaviteľmi ďalších štátnych orgánov dominovala téma činnosti výboru a situácia rómskej menšiny, osobitne segregácia rómskych detí vo vzdelávaní.

Výsledky návštevy poradného výboru sú jedným z podkladov pre vypracovanie hodnotiacej správy poradného výboru o Slovenskej republike. Na jej základe prijme Výbor ministrov Rady Európy rezolúciu, ktorá bude identifikovať oblasti pokroku v ochrane národnostných menšín, i oblasti, v ktorých je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie v hodnotenom štáte. Prijatím rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy sa 4. kolo monitoringu vo vzťahu k Slovenskej republike skončí.

V roku 2015 uplynie 20. výročie od otvorenia na podpis rámcového dohovoru. Slovenská republika bola jednou z prvých krajín, ktoré rámcový dohovor ratifikovali.

1.2.1.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

Monitorovací cyklus jazykovej charty je trojročný. Začína predložením implementačnej správy hodnotenej krajiny o aktuálnom stave, vývoji legislatívy a praxe v oblasti ochrany a podpory regionálnych alebo menšinových jazykov. Po predložení implementačnej správy nasleduje spravidla návšteva výboru expertov, nezávislého orgánu pozostávajúceho z expertov členských štátov Rady Európy v hodnotenej krajine. Závery výboru expertov spolu s implementačnou správou tvoria podklad pre vypracovanie hodnotiacej správy o uplatňovaní jazykovej charty v danom štáte. Na jej základe prijíma Výbor ministrov Rady Európy odporúčania adresované danému štátu, čím sa aktuálne kolo monitoringu ukončí.

Z iniciatívy Sekretariátu jazykovej charty sa konal v dňoch 29. – 30. apríla 2014 v Bratislave Implementačný okrúhly stôl k Správe o priebehu a výsledkoch tretieho kola

monitorovania úrovne implementácie jazykovej charty. Podujatie organizačne zabezpečili Rada Európy a úrad splnomocnenca. Cieľom okrúhleho stola bola najmä otvorená diskusia o stave a pokroku, ktorý bol dosiahnutý v doterajšom procese implementácie jazykovej charty. Okrúhly stôl otvorila splnomocnenkyňa Mária Jedličková, ktorá v interaktívnej komunikácii odpovedala na otázky a témy vznesené účastníkmi okrúhleho stola. Na okrúhlom stole sa zúčastnili aj členovia Výboru expertov jazykovej charty (ďalej len „výbor expertov“), zástupcovia relevantných rezortov, výboru, ako aj predstavitelia jednotlivých národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike. Členovia výboru expertov ocenili konštruktívny dialóg so zástupcami štátnej správy a s predstaviteľmi národnostných menšín: maďarskej, ukrajinskej, rusínskej, rómskej, nemeckej, chorvátskej, poľskej a bulharskej, ktorí sa okrúhleho stola zúčastnili.

Štvrtú správu o implementácii jazykovej charty má SR predložiť v roku 2015.

1.2.2 Medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín

1.2.2.1 Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva

Dňa 3. februára 2014 bola Slovenská republika predmetom 2. kola univerzálneho periodického hodnotenia. Univerzálne periodické hodnotenie (universal periodic review, UPR) je osobitným mechanizmom Rady OSN pre ľudské práva prebiehajúcim od roku 2008. Ide o univerzálny proces, v ktorom je dotknutý štát hodnotený ostatnými členskými štátmi. Cieľom hodnotenia je poskytnúť komplexný a objektívny obraz o stave ľudských práv vo všetkých členských štátoch OSN. Hodnotenie sa koná v pravidelných 4,5-ročných cykloch. Z hľadiska ľudskoprávnej agendy na národnej úrovni predstavuje UPR kľúčovú udalosť.

Podklad pre hodnotenie Slovenskej republiky tvorili predovšetkým situačná správa o ochrane ľudských práv v Slovenskej republike (národná správa), kompilácia odporúčaní adresovaných Slovenskej republike zmluvnými orgánmi OSN a informácie regionálnych a mimovládnych organizácií.

Do hodnotenia Slovenskej republiky, ktoré prebiehalo formou interaktívneho dialógu, sa zapojilo 67 krajín. Ústrednou témou ich vystúpení bola situácia Rómov vrátane prístupu k bývaniu, zamestnaniu, hygiene a pitnej vode, segregácii rómskych detí vo vzdelávaní, ako aj policajné násilie voči Rómom. Pokiaľ ide o ďalšie tematické otázky, vystúpenia sa týkali národnej ľudskoprávnej inštitúcie (v podmienkach Slovenskej republiky Slovenské národné stredisko pre ľudské práva), posilnenia inštitucionálnej a legislatívnej ochrany lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI), prijímania opatrení na zlepšenie postavenia žien, zintenzívnenia boja proti obchodovaniu s ľuďmi, boja proti extrémizmu a rasovej diskriminácii a prijímania opatrení v boji proti nenávisťným prejavom a podporu tolerancie voči menšinám. Väčšina delegácií adresovala Slovenskej republike aj odporúčania k tematickým ľudskoprávnym otázkam. Slovensku bolo adresovaných spolu 146 odporúčaní čo predstavuje štandardný počet pre 2. kolo UPR.

V čase po prijatí správy z UPR dňa 6. februára 2014 do jej formálneho schvaľovania počas 26. zasadnutia Rady OSN pre ľudské práva dňa 20. júna 2014 mala Slovenská republika možnosť odporúčania posúdiť a vyjadriť sa k nim vrátane možnosti odmietnuť ich. Zo 146 odporúčaní Slovenská republika 9 neakceptovala a 4 akceptovala čiastočne. Odmietnuté odporúčania boli v rozpore s existujúcou vnútroštátnou legislatívou alebo sú v jej

rámci už upravené. Zvyšné odporúčania Slovenská republika akceptovala a bude ich implementovať. Slovenská republika vo svojom stanovisku k odporúčaniam zároveň deklarovala aj dobrovoľné záväzky v oblasti ľudských práv. V tomto smere Slovenská republika okrem iného potvrdila, že sa bude naďalej angažovať v oblasti práv dieťaťa na regionálnej a univerzálnej úrovni a nabádať k širokej ratifikácii Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení, ktorého vypracovanie iniciovala. Dňa 20. júna 2014 Rada OSN pre ľudské práva konsenzom schválila záverečnú správu z UPR Slovenskej republiky, čím sa 2. kolo hodnotenia vo vzťahu k Slovenskej republike ukončilo.

Hoci odporúčania nemajú právne záväznú povahu, od hodnoteného štátu sa očakáva, že sa nimi bude skutočne zaoberať a pristúpi k prijatiu opatrení na ich implementáciu. Odporúčania predstavujú užitočný návod na ďalšie zlepšovanie úrovne v jednotlivých oblastiach ľudských práv. Dôležitú úlohu zohrávajú aj pri prijímaní a implementácii vnútroštátnych politík s dosahom na oblasť ľudských práv.

1.2.2.2 Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI)

V roku 2013 začala Európska komisia proti rasizmu a intolerancii 5. kolo monitorovania členských štátov Rady Európy. Počas neho hodnotí jednotlivé členské štáty a predkladá situačné správy o ich pokroku pri plnení špecifických odporúčaní týkajúcich sa boja proti rasizmu a netolerancii a ich sprievodným javom.

Výbor zástupcov ministrov Rady Európy na zasadnutí dňa 10. septembra 2014 prijal formálne 5. záverečnú správu ECRI vo vzťahu k Slovenskej republike a rozhodol o jej postúpení vláde SR. Situačná správa o Slovensku bola zverejnená dňa 16. septembra 2014 v nadväznosti na návštevu SR uskutočnenú v novembri 2013. V správe experti konštatujú, že od roku 2008 došlo v SR k pokroku vo viacerých oblastiach boja proti rasizmu a netolerancii, napriek tomu niektoré otázky naďalej vzbudzujú obavu. Vo vzťahu k týmto oblastiam boli sformulované pre Slovenskú republiku odporúčania vrátane nasledujúcich:

- oblasť trestného práva (ustanoviť rasovú motiváciu ako priťažujúcu okolnosť pre všetky trestné činy; explicitne uvádzať občianstvo a jazyk medzi charakteristiky potenciálnych obetí rasistického správania, ktoré je postihnutelné trestným zákonom);
- reforma Slovenského národného strediska pre ľudské práva;
- vytvorenie mechanizmu pre zber a zverejňovanie údajov o nenávisných prejavoch a rasistických/homo/transfóbných násilných incidentoch;
- ratifikácia Dodatočného protokolu k Dohovoru o počítačovej kriminalite (postihovanie aktov rasovej a xenofóbnej povahy);
- oblasť integrácie Rómov (koordinácia ministerstiev, sprístupnenie predškolskej výchovy pre rómske deti vo veku od 3 do 6 rokov);
- sprístupnenie liečby súvisiacej so zmenou pohlavia a úhrada nákladov s ňou spojených z verejného zdravotného poistenia.

Napĺňanie efektívnej implementácie odporúčaní ECRI bude predmetom 6. kola monitoringu, ktoré sa začne v roku 2018.

1.2.2.3 Agentúra EÚ pre základné práva (FRA)

Agentúra EÚ pre základné práva (European Union Fundamental Rights Agency, FRA) bola zriadená v roku 2007 vo Viedni ako následníčka organizácia po Európskom monitorovacom centre pre rasizmus a xenofóbiu. Jej hlavnou úlohou je poskytovanie nezávislej expertízy a odporúčaní v problémových oblastiach základných práv exekutívnym inštitúciám členských štátov EÚ. Tieto odporúčania spracúva na základe tematických analýz, cielených prieskumov a nezávislého zberu dát. Svoje odporúčania formuluje nezávisle od názoru členských štátov, poskytuje tiež odborné posudky k pripravovanej legislatíve EÚ v oblasti základných práv.

V roku 2014 FRA neiniciovala žiaden dotazník v oblasti ľudských práv.

1.2.2.4 Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín

Bilaterálna spolupráca s Maďarskom sa realizuje na základe Zmluvy o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci (ďalej len „zmluva“) podpísanej 19. marca 1995. V roku 2015 si pripomíname 20 rokov od podpisu zmluvy, ktorá vytvorila základy spolupráce vo všetkých oblastiach bilaterálnych vzťahov vrátane zakotvenia záväzkov týkajúcich sa ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám žijúcich v Slovenskej republike a v Maďarsku.

Na základe zmluvy bolo vytvorených 12 zmiešaných expertných komisií. Posledné XII. zasadnutie Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín sa uskutočnilo 11. decembra 2013 v Bratislave. Rokovanie bolo prerušené vzhľadom na viaceré otvorené otázky. Ďalšie zasadnutie sa očakáva po vymenovaní predsedu maďarskej časti zmiešanej komisie.

1.2.2.5 Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru

Bilaterálna spolupráca s Ukrajinou sa realizuje na základe Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci (Kyjev, 29. 6. 1993). V súlade s predmetnou zmluvou a na základe iniciatívy ukrajinskej strany (počas oficiálnej návštevy ministra zahraničných vecí Ukrajiny A. Zlenka v Slovenskej republike vo februári 1994) bola uznesením vlády SR č. 362/1994 vytvorená Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo, kultúru a vedecké styky. Po dohode s ukrajinskou stranou má komisia od roku 2003 nové pomenovanie: Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru (ďalej len „komisia“). Zasadnutia komisie sa uskutočňujú striedavo v Slovenskej republike a v Ukrajine.

Komisia je dôležitým nástrojom pre stály dialóg Slovenska a Ukrajiny o vybraných otázkach s cieľom posilňovať dobré susedstvo a vzájomné priateľstvo. Obe strany skonštatovali, že majú záujem posilniť pôsobnosť komisie, ktorá v súčasnosti plní funkciu poradného orgánu vládnych kabinetov oboch krajín, sú za jej rozšírenie v podobe dvoch separátnych podkomisií pre školstvo a kultúru, ktoré budú mať širší dosah na vzájomnú informovanosť a výmenné projekty, a tiež predstavujú relevantný priestor pre spoluprácu a podporu transformačného úsilia v krajine.

Komisia sa zaoberá komplexnou problematikou slovenskej menšiny v Ukrajine a ukrajinskej menšiny v Slovenskej republike s cieľom podpory zachovania a rozvoja ich identity a kultúry. Ďalej sleduje celkovú bilaterálnu reláciu v oblasti školstva, vedy a kultúry. Po každom zasadnutí komisie MZVaEZ SR predkladá na rokovanie vlády SR informáciu o priebehu rokovania komisie a prijatých záveroch.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 136/2014 schválila dňa 19. marca 2014 Správu o priebehu a výsledkoch XII. zasadnutia Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie, ktorým vzala na vedomie informáciu o priebehu a výsledkoch práce komisie a uložila príslušným členom vlády SR, predsedovi Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a splnomocnencovi oboznámiť sa so závermi a odporúčaniami komisie, v rámci kompetencií a existujúcich možností podporiť realizáciu navrhnutých odporúčaní a priebežne vyhodnocovať ich plnenie. Následne slovenská strana na dvoch samostatných rokovaniach v roku 2014 pripravila vyhodnotenie a kontrolu prijatých úloh uvedených v Protokole spoločného rokovania slovenskej a ukrajinskej strany, schválených vládou SR a na rokovaniach v Kyjeve poskytla informáciu ukrajinskej strane.

XIII. zasadnutie Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru sa uskutočnilo 8. – 9. decembra 2014 v Kyjeve. Slovenskú delegáciu na rokovaní viedol štátny tajomník MZVaEZ SR Peter Burian. Ukrajinskú delegáciu viedol podpredseda vlády a minister kultúry Ukrajiny Vjačeslav Anatolijovič Kirilenko.

Na programe rokovania komisie v decembri 2014 bola výmena informácií o štátnej politike v oblasti zabezpečenia práv osôb patriacich k národnostným menšinám v Slovenskej republike a v Ukrajine, ako aj otázky dvojstrannej spolupráce v oblasti kultúry, vzdelávania a vedy, mediálnej spolupráce Slovenskej republiky a Ukrajiny. Komisia vyhodnotila stav plnenia odporúčaní prijatých v Protokole XII. zasadnutia komisie (Prešov, október 2013).

Výsledkom XIII. zasadnutia komisie 8. – 9. decembra 2014 v Kyjeve je podpísaný Protokol, v ktorom zúčastnené strany potvrdili, že v súlade s vlastnou legislatívou budú naďalej vytvárať primerané podmienky na štátnej úrovni pre zachovanie a rozvoj etnickej identity príslušníkov oboch menšín (slovenskej v Ukrajine a ukrajinskej na Slovensku). Predstavitelia oboch menšín sú lojálnymi občanmi našich krajín, nie sú problémom, ale prínosom pre rozvoj vzájomných vzťahov medzi Slovenskom a Ukrajinou. Správa o priebehu a výsledkoch XIII. zasadnutia komisie bola schválená vládou SR uznesením č. 161/2015 zo dňa 8. apríla 2015.

II. Časť – Participácia príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných

Participáciu príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných garantuje ústava a medzinárodné dohovory, a to predovšetkým rámcový dohovor.

Ústava v čl. 34 ods. 2 písm. c) **zaručuje občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.** Podľa Ústavného súdu Slovenskej republiky uvedené ústavné právo má garantovať občanom patriacim k príslušným menšinám alebo skupinám možnosť dozvedieť sa o obsahu pripravovaných opatrení týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín, vyjadriť svoj názor na ne a pokúsiť sa vhodnými prostriedkami presadiť svoju predstavu o vhodnom riešení.⁵

Základné práva priznané čl. 34 ods. 2 ústavy sa zaručujú aj podľa rámcového dohovoru, ktorého vzťah k právnemu poriadku Slovenskej republiky podlieha doložke prednosti podľa čl. 154c ods. 1 ústavy, ak zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd.⁶ Článok 15 rámcového dohovoru uvádza, že strany musia vytvárať podmienky potrebné na **efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na kultúrnom, spoločenskom a ekonomickom živote, ako aj na verejných záležitostiach, najmä na tých, ktoré sa ich týkajú.**

Podľa výkladovej správy k rámcovému dohovoru je cieľom článku 15 predovšetkým **podpora skutočnej rovnosti medzi osobami patriacimi k národnostným menšinám a tými, ktoré patria k väčšine.** Aby sa vytvorili podmienky potrebné pre takúto participáciu osôb patriacich k národnostným menšinám, **zmluvné strany by mohli viesť konzultácie s týmito osobami prostredníctvom vhodných postupov a reprezentatívnych inštitúcií.** Uvedené konzultácie by sa mali týkať oblastí, ktoré sa na tieto menšiny priamo vzťahujú, a to predovšetkým: pri príprave legislatívnych alebo administratívnych opatrení; pri príprave, zavádzaní a hodnotení plánov a programov štátneho a regionálneho rozvoja; pri uskutočňovaní výskumov; v oblasti efektívnej účasti osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni.⁷

Rámcový dohovor doposiaľ ratifikovalo 39 štátov⁸, pričom v každom z uvedených štátov sa čl. 15 rámcového dohovoru uplatňuje odlišným spôsobom (pozri implementačné správy k rámcovému dohovoru na webovej stránke Rady Európy⁹).

Správa splnomocnenca sa zameriava na participáciu príslušníkov národnostných menšín predovšetkým v rámci konzultačných mechanizmov štátu s príslušníkmi národnostných menšín. V rámci širšieho kontextu politických a občianskych práv správa čiastočne reflektuje aj účasť príslušníkov národnostných menšín na voľbách prezidenta Slovenskej republiky, voľbách do Európskeho parlamentu a na voľbách do orgánov samosprávy obcí.

⁵ Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2012.

⁶ Tamtiež

⁷ Výkladová správa k Rámcovému dohovoru na ochranu národnostných menšín

⁸ Albánsko, Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Nemecko, Gruzínsko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Lichtenštajnsko, Litva, Malta, Moldavsko, Čierna Hora, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Ruská federácia, San Maríno, Srbsko, Slovenská republika, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Ukrajina a Veľká Británia.

⁹ <http://www.coe.int/en/web/minorities/country-specific-monitoring>

2.1 Aktivity splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny v oblasti participácie príslušníkov národnostných menšín

Splnomocnenec plní v zmysle svojho štatútu úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia príslušníkov národnostných menšín. Jednou z oblastí pôsobnosti splnomocnenca je aj **podpora participácie príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných**. V tejto súvislosti splnomocnenec najmä predsedá výboru, vedie pravidelné konzultácie s príslušníkmi národnostných menšín a s organizáciami národnostných menšín a presadzuje posilnenie účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných.

Na zabezpečenie činnosti splnomocnenca je zriadený úrad splnomocnenca, ktorý je začlenený do organizačnej štruktúry úradu vlády. V roku 2014 splnomocnenkyňa Mária Jedličková iniciatívne zorganizovala viacero odborných podujatí (workshopov, okrúhlych stolov, seminárov a pod.), ktorých cieľom bolo zapojiť príslušníkov národnostných menšín do diskusie k aktuálnym otázkam ochrany a podpory práv príslušníkov národnostných menšín.

V dňoch 19. februára 2014 v Košiciach a 25. februára 2014 v Bratislave sa konali **workshopy k východiskovému materiálu k časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám**, ktorý pripravila pracovná skupina zložená zo zástupcov národnostných menšín (pozri časť 1.1.2 Strategické a koncepčné dokumenty).

V dňoch 29. – 30. apríla 2014 v Bratislave sa v spolupráci s Radou Európy konal **Implementačný okrúhly stôl k Správe o priebehu a výsledkoch tretieho kola monitorovania úrovne implementácie jazykovej charty** (pozri časť 1.2.1.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov).

Zdroj: archív úradu vlády

V rámci **Dňa otvorených dverí na úrade vlády** 7. júna 2014 v Bratislave úrad splnomocnenca pripravil blok sprievodných aktivít so zameraním na kultúru a tradície národnostných menšín. V spolupráci so zástupcami jednotlivých národnostných menšín poskytoval informačný stánok širokej verejnosti informácie o živote, tradíciách a aktivitách všetkých trinástich národnostných menšín žijúcich na Slovensku. V rámci bohatého programu vystúpili štyri umelecké telesá reprezentujúce kultúru chorvátskej, rusínskej, rómskej a ukrajinskej národnostnej menšiny.

Zdroj: archív úradu vlády

Úrad splnomocnenca zorganizoval v priestoroch Primaciálneho paláca **moderovanú diskusiu „Hľadanie koreňov“ na tému kultúrnej a národnostnej identity obyvateľov Bratislavy**, ktorá sa uskutočnila pod záštitou predsedu vlády SR Roberta Fica 17. októbra 2014 v Bratislave. Podujatie bolo jedným z podujatí Seniorfestu Bratislava 2014. Účinkujúci príslušníci národnostných menšín predstavili špecifiká národnostných menšín, ku ktorým patria a ich prínos k hodnotám rozmanitosti nie len v kontexte kultúrneho života v Bratislave, ale aj v rámci celého Slovenska. Úspech mali aj národnostné umelecké telesá, ktoré vystúpili v rámci podujatia, konkrétne – Hudobno-dramatický súbor Tarasa Ševčenka, Singende Omas – Spievajúce staré mamy, Tanečná skupina „Veselje“ a Čunovski bečari reprezentujúce kultúru ukrajinskej, nemeckej, rusínskej, bulharskej a chorvátskej národnostnej menšiny.

Zdroj: archív úradu vlády

Úrad splnomocnenca ako sekretariát výboru zabezpečoval aj v roku 2014 jeho riadne fungovanie (pozri časť 2.2.2 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny).

Webové sídlo www.narodnostnemensiny.gov.sk bolo v roku 2014 nie len pravidelne aktualizované, ale aj rozšírené tak, aby poskytovalo všetky potrebné a aktuálne informácie týkajúce sa činnosti úradu splnomocnenca a interaktívne reflektovalo podujatia príslušníkov národnostných menšín pre široký okruh užívateľov.

2.2 Konzultačné mechanizmy

2.2.1 Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

Rada je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády SR v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a práv seniorov, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti.

Členom rady je aj splnomocnenec a podpredseda výboru, ktorým je zástupca národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny. V roku 2014 splnomocnenkyňa Mária Jedličková a Pavel Traubner podpredseda výboru predložili na zasadnutie rady hodnotiace správy výboru o podpore kultúry národnostných menšín, o národnostnom školstve a o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2013 a Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013. Predkladateľom Správy o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2013-2014 bol vedúci úradu vlády. Predmetná správa bola vyhotovená úradom vlády v spolupráci s úradom splnomocnenca.

Úrad splnomocnenca v roku 2014 aktívne participoval na činnosti pracovnej skupiny rady k zefektívneniu procesu poskytovania dotácií v oblasti ľudských práv. Rada vzala na vedomie informáciu o činnosti pracovnej skupiny a odporučila príslušným orgánom štátnej správy zastúpeným v rade, ktoré poskytujú dotácie zo štátneho rozpočtu v oblasti ľudských práv, využívať odporúčania pracovnej skupiny vo svojej aplikačnej praxi.¹⁰

Úrad splnomocnenca taktiež participoval na činnosti pracovnej skupiny rady k vypracovaniu dodatku k Štatútu a k rokovaciemu poriadku rady.¹¹ Prijatím dodatku sa vytvoril inštitút dohodovacieho konania, rozšírilo sa zloženie rady o vedúceho úradu vlády a súčasne o jedného člena v občianskej komore, precizoval sa spôsob vymenovania a odvolania členov rady zastupujúcich občiansku spoločnosť a spôsob vymenovania a odvolania expertov rady.

2.2.2 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny

Výbor je inštitucionalizovaným konzultačným mechanizmom vo veciach účasti príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú. Výbor je stálym odborným orgánom rady pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a ich príslušníkov, pre oblasť implementácie jazykovej charty v zmysle čl. 7 ods. 4 charty a v zmysle čl. 15 rámcového dohovoru.

Predsedom výboru je splnomocnenec, členmi výboru sú zástupcovia všetkých 13 národnostných menšín (maďarská, rómska, rusínska, česká, ukrajinská, nemecká, poľská, moravská, ruská, bulharská, chorvátska, židovská a srbská) a zástupcovia vecne príslušných orgánov štátnej správy:

- MZVaEZ SR,
- Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVaŠ SR“),
- Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „MK SR“),
- Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVaR SR“),
- Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“),
- Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“),
- splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity.

Výbor pozostáva z 5 zástupcov maďarskej, 4 zástupcov rómskej, 2 zástupcov českej, 2 zástupcov rusínskej, 2 zástupcov ukrajinskej národnostnej menšiny a po 1 zástupcovi má nemecká, poľská, moravská, ruská, bulharská, chorvátska, židovská a srbská národnostná menšina.

V oblasti svojej pôsobnosti výbor predovšetkým poskytuje rade podnety na zvýšenie úrovne podpory, ochrany a dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín; podieľa sa

¹⁰ Informáciu o činnosti Pracovnej skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť k zefektívneniu procesu poskytovania dotácií v oblasti ľudských práv vzala rada na vedomie uznesením č. 118/2014 zo dňa 17. septembra 2014.

¹¹ Návrh Dodatku č. 4 k Štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť schválila rada uznesením č. 117/2014 zo dňa 17. septembra 2014 a Dodatok č. 4 k Štatútu Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť schválila vláda SR uznesením č. 479/2014 zo dňa 24. septembra 2014.

Návrh Dodatku č. 3 k Rokovaciemu poriadku Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť schválila rada uznesením č. 120/2014 zo dňa 22. októbra 2014.

na vypracovaní správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach a právach príslušníkov národnostných menšín a každoročne vypracúva hodnotiace správy, ktoré predkladá na schválenie rade.

Výbor má v rámci štruktúry výborov rady špecifické postavenie. Predovšetkým, hlasovacie právo vo výbore majú iba zástupcovia národnostných menšín a predseda výboru podľa princípu jedna menšina – jeden hlas. Zástupcovia orgánov štátnej správy sa zúčastňujú zasadnutí výboru bez hlasovacieho práva. Zástupcov národnostných menšín volia do výboru menšinové organizácie na trojročné funkčné obdobie. Riešiť otázky konkrétnej národnostnej menšiny na zasadnutí výboru bez účasti jej zástupcov nie je možné.

Dňa 4. júla 2014 sa uskutočnilo volebné zhromaždenie výboru. Kandidátov na členov výboru a ich náhradníkov navrhovali príslušné národnostné menšiny. Spolu volili zástupcovia 101 národnostných organizácií. Nad priebehom volebného zhromaždenia dozeral kolektívny orgán – volebná komisia, ktorej členmi boli zástupcovia MŠVVaŠ SR, MK SR, Slovenského národného strediska pre ľudské práva, Kancelárie verejného ochrancu práv, úradu splnomocnenca a úradu vlády. Z priebehu volebného zhromaždenia bola spísaná notárska zápisnica. Nominantov, ktorí získali od národnostných organizácií najväčší počet hlasov, vymenovala predsedníčka výboru za členov výboru na trojročné funkčné obdobie.

Zdroj: archív úradu vlády

Výbor na základe svojho štatútu každoročne vypracúva hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín; správu o stave národnostného školstva a správu o používaní jazykov národnostných menšín (ďalej len „hodnotiace správy“), ktoré predkladá na schválenie rade. Na návrh predsedníčky výboru bola v záujme zefektívnenia a posilnenia participatívneho procesu na prípravu správ za rok 2013 zriadená pracovná skupina zložená zo zástupcov jednotlivých národnostných menšín – expertov na danú problematiku a zástupcov štátnej správy, ktorá vypracovala hodnotiace správy za rok 2013.¹² Rada hodnotiace správy 6. júna 2014 jednomyseľne schválila.

Výbor sa v roku 2014 zišiel na štyroch riadnych a jednom mimoriadnom zasadnutí a prijal celkom 26 uznesení a 1 zásadné stanovisko (**uznesenia 37 – 62**). Všetky uznesenia a zápisnice zo zasadnutí výboru sú zverejnené na webovom sídle úradu splnomocnenca.¹³

¹² Pozri <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/spravy/>

¹³ Pozri: <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/vybor-pre-narodnostne-mensiny-a-etnicke-skupiny/>

Výbor sa v uplynulom roku v oblasti koncepčných materiálov a legislatívnych dokumentov zaoberal a schválil Východiskový materiál k príprave časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám a pripravovanými legislatívnymi zmenami v oblasti rezortu školstva a kultúry.

V oblasti podpory kultúry národnostných menšín bol výbor pravidelne informovaný o dotačnom programe úradu vlády – Kultúra národnostných menšín (ďalej len „KNM“) a zaoberal sa taktiež aj problematikou financovania periodickej a neperiodickej tlače príslušníkov národnostných menšín.

Vo vzťahu k uplatňovaniu jazykových práv príslušníkov národnostných menšín výbor prerokoval Správu o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2013 – 2014, prediskutoval možnosti rozvoja rómskeho jazyka v oblasti vzdelávania a lingvistiky a prípravný proces k možnosti uznania ruského a srbského jazyka za menšinové jazyky v SR v zmysle jazykovej charty.

Pri príležitosti 10. výročia členstva Slovenskej republiky v Európskej únii bola predmetom rokovania výboru aj informácia o Hodnotiacej správe o desiatich rokoch členstva Slovenskej republiky v EÚ. V rámci kontrolných mechanizmov medzinárodných zmlúv bola výborom prerokovaná informácia o dodržiavaní ľudských práv v SR v kontexte odporúčaní z 2. kola univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva.

Výbor taktiež prerokoval všetky správy vyplývajúce zo štatútu výboru, ako aj štatútu splnomocnenca a inicioval vyhlásenia a zásadné stanovisko k pamätnému dňu a k viacerým aktuálnym udalostiam.

Uznesením č. 37 z 25. apríla 2014 výbor vzal na vedomie mimoriadnu Informáciu podpredsedu výboru z jedenásteho, dvanásteho a trinásteho zasadnutia rady.

Uznesením č. 38 z 25. apríla 2014 výbor schválil plán činnosti výboru na rok 2014 s pripomienkou MK SR.

Uznesením č. 39 z 25. apríla 2014 výbor schválil Východiskový materiál k príprave časti Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám s pripomienkou člena výboru za rusínsku národnostnú menšinu.

Uznesením č. 40 z 25. apríla 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o príprave Správy o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013 v zmysle čl. 4 ods. 1 písm. a) Štatútu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny.

Uznesením č. 41 zo 25. apríla 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o poskytovaní dotácií v programe Kultúra národnostných menšín na rok 2014.

Uznesením č. 42 z 15. mája 2014 výbor schválil Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013 v zmysle čl. 4 ods. 1 písm. a) Štatútu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny.

Uznesením č. 43 z 15. mája 2014 výbor schválil Hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín za rok 2013 s pripomienkou MK SR; Správu o stave národnostného

školsťva za rok 2013; Správu o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2013 s pripomienkou MK SR a uložil predsedníčke výboru predložiť správy na schválenie rade.

Uznesením č. 44 z 15. mája 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o možnostiach rozvoja rómskeho jazyka v oblasti vzdelávania a lingvistiky.

Uznesením č. 45 z 15. mája 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o návrhu na zaradenie ruského a srbského jazyka medzi jazyky národnostných menšín používaných na území Slovenskej republiky v Európskej charte regionálnych alebo menšinových jazykov.

Uznesením č. 46 z 15. mája 2014 výbor odporučil predsedníčke výboru, aby boli vyhlásené ďalšie výzvy pre projekty dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2014 na čo najširšie koncipovaný výber možných podprogramov.

Uznesením č. 47 z 15. mája 2014 výbor schválil vyhlásenie odsudzujúce pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti.

Uznesením č. 48 z 15. mája 2014 výbor vzal na vedomie informáciu zástupcu MZVaEZ SR o zámere prípravy zriadenia pracovnej skupiny k Dodatku č. 4 Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny a odporučil predsedovi rady prehodnotiť účelnosť zriadenia tejto pracovnej skupiny.

Uznesením č. 49 z 15. mája 2014 výbor vyslovil plné uznanie Márii Jedličkovej za kompetentné, nezávislé, spravodlivé a čestné vykonávanie funkcie povereného splnomocnenca.

Uznesením č. 50 zo 14. augusta 2014 výbor schválil vyhlásenie pri príležitosti Pamätného dňa rómskeho holokaustu.

Uznesením č. 51 z 21. októbra 2014 výbor žiadal kompetentné orgány – úrad vlády, Ministerstvo financií Slovenskej republiky, aby podnikli všetky nevyhnutné kroky vedúce k vyriešeniu financovania periodickej a neperiodickej tlače národnostných menšín, t.j., aby intervenovali príslušné orgány Rady, resp. Komisie EÚ ohľadom urýchleného vydania stanoviska k žiadosti o výnimku týkajúcu sa financovania periodickej a neperiodickej tlače národnostných menšín, aj vzhľadom na uplynuté časové obdobie od podania tejto žiadosti.

Uznesením č. 52 z 21. októbra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o poskytovaní dotácií v programe Kultúra národnostných menšín 2014 a informáciu o Výzve na predkladanie žiadostí o dotáciu z dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2015.

Uznesením č. 53 z 21. októbra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.

Uznesením č. 54 z 21. októbra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o Hodnotiacej správe o desiatich rokoch členstva Slovenskej republiky v EÚ.

Uznesením č. 55 z 21. októbra 2014 výbor odporučil tajomníčke výboru iniciovať pracovné stretnutie za účasti vecne príslušných a relevantných subjektov v termíne do najbližšieho zasadnutia výboru za účelom posúdenia nutnosti legislatívnych úprav štatútu a rokovacieho poriadku výboru.

Uznesením č. 56 z 28. novembra 2014 vzal na vedomie Informáciu o stave prípravy zákona o kultúrno-osvetovej činnosti.

Uznesením č. 57 z 28. novembra 2014 výbor schválil Plán činnosti výboru na rok 2015.

Uznesením č. 58 z 28. novembra 2014 výbor vzal na vedomie materiál „Dodržiavanie ľudských práv v Slovenskej republike v kontexte odporúčaní z 2. kola univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva“.

Uznesením č. 59 z 28. novembra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o stave prípravy legislatívnych zmien k zákonom týkajúcich sa výchovy a vzdelávania, financovania škôl a školských zariadení, odborného vzdelávania, pedagogických a odborných zamestnancov s pripomienkami a poveril predsedníčku výboru požiadať ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR o rozšírenie pracovnej skupiny zriadenej pri Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR k zákonu o financovaní škôl a školských zariadení o nových členov nominovaných členmi výboru, ktorých sa problematika národnostného školstva týka.

Uznesením č. 60 z 28. novembra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o Správe o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2013 – 2014 podľa § 7a ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.

Uznesením č. 61 z 28. novembra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o Záveroch pracovného stretnutia v zmysle uznesenia č. 55 výboru a odporučil zástupcom národnostných menšín, aby pripravili písomné návrhy tém agendy a systému hlasovania v zmysle záverov pracovného stretnutia a tieto písomné návrhy zaslali sekretariátu výboru v termíne do 31. januára 2015. Tieto predsedníčka výboru predloží na ďalšie zasadnutie výboru.

Uznesením č. 62 z 28. novembra 2014 výbor vzal na vedomie Informáciu o poskytovaní dotácií v programe Kultúra národnostných menšín 2014.

Zásadným stanoviskom č. 2 z 15. mája 2014 adresovaným vláde SR zmysle čl. 8 štatútu výboru výbor žiadal, aby v záujme zabezpečenia nestrannosti a objektívnosti nebol na v súčasnosti neobsadený post splnomocnenca vymenovaný príslušník národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny.

2.3 Participácia príslušníkov národnostných menšín na voľbách prezidenta Slovenskej republiky

Voľby prezidenta Slovenskej republiky sa konajú podľa zákona č. 46/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov. Podľa § 14 ods. 3 zákona má obec povinnosť zaslať oznámenie o čase a mieste konania volieb, povinnosť preukázania sa pred hlasovaním preukazom totožnosti a stručného opisu spôsobu úpravy hlasovacieho lístka nielen v štátnom jazyku, ale aj v jazyku národnostnej menšiny.

Prvé kolo volieb prezidenta Slovenskej republiky sa uskutočnilo dňa 15. marca 2014 a druhé kolo volieb sa konalo dňa 29. marca 2014.

Jedným z kandidátov na prezidenta Slovenskej republiky bol aj Gyula Bárdos, kandidát Strany maďarskej komunity, ktorý v prvom kole nezískal nadpolovičnú väčšinu hlasov oprávnených voličov (5,1%). Najväčší počet hlasov získal v okrese Dunajská Streda (51,5%) a Komárno (50,13%).¹⁴

2.4 Participácia príslušníkov národnostných menšín na voľbách do Európskeho parlamentu

Voľby do Európskeho parlamentu („EP“) sa na území Slovenskej republiky konali 24. mája 2014, pričom sa volilo 13 poslancov. Voľby sa konali v súlade so zákonom č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu v znení neskorších predpisov. Podľa § 20 zákona má obec povinnosť zaslať oznámenie o čase a mieste konania volieb, povinnosť preukázania sa pred hlasovaním preukazom totožnosti a stručného opisu spôsobu úpravy hlasovacieho lístka nielen v štátnom jazyku, ale aj v jazyku národnostnej menšiny.

Z výsledkov volieb vyplýva, že Maďarská kresťanskodemokratická aliancia – Magyar Kereszténydemokrata Szövetség získala 0,20% platných hlasov a nespĺnila podmienku pre pridelenie mandátov do EP. MOST – HÍD získal 5,83% platných hlasov, čo predstavuje jeden mandát do EP (József Nagy). Strana maďarskej komunity – Magyar Közösség Pártja získala 6,53% platných hlasov, čím získala jeden mandát do EP (Pál Csáky).¹⁵

2.5 Participácia príslušníkov národnostných menšín na voľbách do orgánov samosprávy obcí

Voľby do orgánov samosprávy obcí sa konali 15. novembra 2014 v súlade so zákonom č. 346/1990 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov. Podľa § 27 ods. 2 zákona má obec povinnosť zaslať oznámenie o čase a mieste konania volieb, povinnosť preukázania sa pred hlasovaním preukazom totožnosti a stručného opisu spôsobu úpravy hlasovacieho lístka nielen v štátnom jazyku, ale aj v jazyku národnostnej menšiny.

O presnom národnostnom zložení kandidátov na starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí a poslancov obecných, mestských a miestnych zastupiteľstiev nie sú údaje k dispozícii. Určité predpoklady vyplývajú z preskúmania výsledkov, ak berieme ohľad na výsledky politických strán, ktoré vyslovene zastupujú záujmy príslušníkov národnostných menšín (pozri tab. č. 1).

V súvislosti s niektorými nevhodnými formami predvolebnej kampane v rámci volieb do orgánov samosprávy obcí **splnomocnenkyňa Mária Jedličková vo svojom bezprostrednom vyhlásení odsúdila akékoľvek prejavy intolerancie, rasizmu či**

¹⁴ Výsledky hlasovania vo voľbe prezidenta Slovenskej republiky 2014. Štatistický úrad Slovenskej republiky.

¹⁵ Výsledky hlasovania vo voľbách do Európskeho parlamentu 2014. Štatistický úrad Slovenskej republiky.

nerovnakého zaobchádzania a súčasne apelovala na nevyhnutnosť podpory vytvárania multikultúrnej spoločnosti s rešpektovaním vzájomných odlišností.¹⁶

Tabuľka č. 1: Výsledky volieb do orgánov samosprávy obcí v roku 2014 podľa politických strán vyslovene zastupujúcich záujmy národnostných menšín¹⁷

politická strana	počet zvolených starostov / primátorov	počet zvolených poslancov
MOST - HÍD	87	829
Strana maďarskej komunity - Magyar Közösség Pártja	107	1151
Maďarská kresťanskodemokratická aliancia - MagyarKereszténydemokrata Szövetség	1	17
Rómska iniciatíva Slovenska	2	12
Strana rómskej koalície – SRK	6	53
Strana Rómskej únie na Slovensku	2	39
NÁŠ KRAJ	0	71

Pozn. uvedené strany získali mandáty starostov/primátorov a poslancov aj v koalícii s inou stranou/inými stranami. Bližšie informácie sú k dispozícii na stránke Štatistického úradu SR.¹⁸

¹⁶<http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/poverena-splnomocnenkyna-vlady-sr-pre-narodnostne-mensiny-reaguje-na-udalosti-ostatnych-dni/>

¹⁷ Výsledky hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy obcí 2014. Štatistický úrad Slovenskej republiky.

¹⁸ <http://volby.statistics.sk/oso/oso2014/oso2014/sk/data.html>

III. Časť – Podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín

Kľúčovú úlohu v oblasti podpory vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt príslušníkov národnostných menšín zohrával v roku 2014 dotačný program úradu vlády Kultúra národnostných menšín, ktorého gestorom je splnomocnenec, a to v disponibilnej sume 3 829 250 eur. V rámci neho boli plnené aj ďalšie ciele, ktorými sú výchova a vzdelávanie k právam národnostných menšín a podpora interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami.

V predmetnej oblasti plnilo úlohy vymedzené kompetenčným zákonom MK SR. Tieto úlohy súviseli predovšetkým s činnosťou špecializovaných národnostných múzeí, ale aj s prípravou legislatívnych noriem a strategických materiálov v oblasti médií a audiovizie (národnostné vysielanie), štátneho jazyka vo vzťahu k používaniu jazykov národnostných menšín, knižníc (budovanie knižničných fondov v jazykoch národnostných menšín), tradičnej ľudovej kultúry a ďalších oblastí.

3.1 Podpora poskytovaná v rámci siete osvetových zariadení a knižníc

V rámci MK SR realizuje kultúrne aktivity zamerané na rozvoj kultúry národnostných menšín tiež **Národné osvetové centrum** (ďalej len „NOC“), ktoré podporuje práva príslušníkov národnostných menšín v Slovenskej republike svojou metodicko-poradenskou, organizačnou a publikačnou činnosťou. NOC pri plnení úloh, ktoré sú v jeho kompetencii uplatňuje princíp nediskriminácie a rovnosti príležitostí. NOC iniciovalo, usmerňovalo, pripravilo alebo participovalo na celom rade kultúrnych aktivít, ktoré vytvárajú priestor na prezentáciu kultúry národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike, pričom nevytvárajú žiadne diskriminačné prekážky. V oblasti záujmovej umeleckej činnosti NOC vytvára predpoklady a možnosti účasti na všetkých podujatiach a aktivitách pre tvorcov – amatérov vo všetkých žánroch bez ohľadu na národnosť. Kolektívy a jednotlivci patriaci k národnostnej menšine majú prístup k účasti na všetky postupové súťaže ZUČ, v tomto duchu NOC usmerňovalo aj realizátorov krajských a okresných súťaží. V rámci súťažného podujatia boli kolektívy a jednotlivci patriaci k národnostnej menšine nielen účastníkmi celoštátnych súťaží a prehliadok, ale v mnohých prípadoch boli aj oceňovaní. Predstavitelia národnostných menšín pracovali aj v porotách, programových a organizačných výboroch súťaží a v expertných skupinách. Zvlášť je možné spomenúť: Amfo a Cineama, Šaffova ostroha, Vidiečanova Habovka, Coloriskeri luna (Farebný svet), Folklórny festival Východná, Scénická žatva atď. Na týchto kultúrnych prehliadkach a festivaloch prezentujú svoje umenie aj zástupcovia národnostných menšín.

NOC realizovalo v roku 2014 celkom 17 vzdelávacích podujatí v rámci programu Európa pre občanov, na ktorých sa zúčastnilo 343 účastníkov, z toho 69 príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku. Podujatia sa realizovali v slovenskom jazyku, pričom príručky k príprave projektov sú dostupné aj v maďarskom¹⁹, poľskom²⁰, českom²¹ a slovenskom jazyku²².

¹⁹ <https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/documents/comm2014000430000hu.pdf>

²⁰ <https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/documents/comm2013003670000pl.pdf>

²¹ <https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/documents/comm2013003670000cs.pdf>

NOC v roku 2014 podporovalo kultúru národnostných menšín svojou metodicko-poradenskou, vzdelávacou i realizačnou činnosťou. Časopis **Javisko** priniesol v roku 2014 hodnotiace články aj s fotografiami z celoslovenského divadelného festivalu maďarských amatérskych divadelníkov na Slovensku v Moldave nad Bodvou a v Buzici. Celoštátna postupová súťaž neprofesionálnej výtvarnej tvorby **Výtvarné spektrum** podporila rozvoj záujmovej umeleckej činnosti – výtvarnej tvorby v celej jej žánrovej rozmanitosti aj príslušníkov národnostných menšín.

V roku 2014 sa pracovníčky NOC zúčastnili hodnotiaceho procesu projektov podaných v rámci KNM ako členky hodnotiacich komisií na posudzovanie projektov žiadosti o poskytnutie dotácie.

Knižnice

Podľa § 14 ods. 3 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov je knižnica pri budovaní knižničného fondu povinná prihliadať na uspokojovanie potrieb občanov patriacich k národnostnej menšine alebo etnickej skupine. Utváranie knižničného fondu podľa § 14 ods. 2 uvedeného zákona nesmie podliehať nijakej forme ideologickej, politickej, náboženskej cenzúry, ani komerčnému vplyvu. MK SR prostredníctvom štátneho štatistického zisťovania ani inou formou nesleduje jazykové členenie knižničného fondu, rovnako ako nesleduje národnosť používateľov. Každá knižnica jednotlivo si zloženie fondu buduje podľa používateľského zázemia. Okrem toho, knižnice na národnostných územiach sú v zriaďovateľskej pôsobnosti vyšších územných celkov a obcí a MK SR na ne nemá priamy dosah. Aj zriaďovanie mobilných knižníc v týchto oblastiach je záležitosťou orgánov územnej samosprávy, nie ministerstva. Na podporu nákupu knižničného fondu (bez ohľadu na jazyk vydania) však MK SR má vytvorený dotačný podprogram 2.5 Akvizícia knižníc, v rámci ktorého podporuje akvizíciu knižničného fondu – iba kníh (nie časopisov a iných druhov nosičov), pričom udelenie podpory nie je naviazané na jazyk vydania knihy ani povinnosť zakúpenia kníh v jazyku menšín. Výber diel a nákup diel (vrátane odporúčania nákupu diel v inom ako štátnom jazyku) sa riadi rozhodnutím akvizičnej komisie knižnice, ktorá zohľadňuje predovšetkým požiadavky používateľov. MK SR nemá žiadnu zákonnú možnosť ovplyvňovať a zasahovať do akvizičnej činnosti knižníc. Štatistické zisťovanie v oblasti kultúry²³, ktoré sa týka aj aktivít knižníc a ktoré MK SR realizuje za rok 2014 je momentálne v štádiu prípravy na zber údajov a následne ďalších fáz procesu spracovania.

V rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti existuje od roku 2012 národný projekt **Dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry**, ktorý realizuje Štátna vedecká knižnica v Prešove. Úlohou Dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry (DICRK) je sústrediť komplexné informácie o rómskej kultúre, histórii, jazyku, tradíciách a iných oblastiach života rómskej komunity na jednom mieste. Vytvorí sa tým jeden prístup k potrebným a požadovaným informáciám o všetkom, čo súvisí s rómskou problematikou a zároveň sa predstavia nový pohľad na kultúru Rómov ako súčasť európskeho kultúrneho dedičstva. Centrum si určilo tri základné oblasti dokumentovania – oblasť orálnej histórie, oblasť hudobného dedičstva a oblasť rómskych remesiel. Súčasťou pracoviska je aj

²² <https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/documents/comm2013003670000sk.pdf>

²³ V zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov vykonáva každoročne dlhodobé štátne štatistické zisťovanie v oblasti kultúry.

prezentačná miestnosť, študovňa Eleny Lackovej a depozit artefaktov rómskej kultúry. Aktivity projektu sa realizovali aj v roku 2013 – 2014 (celkový rozpočet projektu je 1 913 406,46 eur).²⁴ Výstupmi projektu sú konkrétne prezentovateľné formáty vytvoreného digitálneho obsahu, ktoré budú dostupné pomocou on-line služby zavedenej pre širokú užívateľskú verejnosť. Tieto budú predstavovať rozsiahle informačné portfólio zamerané na šírenie informácií o rómskej kultúre.

V Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach **existuje od roku 1994 prvá a jedinečná špecializovaná databáza na Slovensku s názvom ROMANO**, ktorá je prístupná online na webovej stránke, kde je aj link na ďalšie inštitúcie venujúce sa rómskym komunitám. Zachytáva informácie zo všetkých vedných odborov, legislatívne nariadenia a smernice, organizačné, spoločensko-politické a kultúrne aktivity tejto komunity vrátane predchádzania diskriminácie a rasizmu.²⁵ Základ databázy tvoria záznamy z periodickej, a to novinovej i časopiseckej tlače, ale aj štúdie zo zborníkov. Prevažujú dokumenty, ktoré vlastní knižnica. Z jazykového hľadiska spracúvajú informačné pramene, najmä v jazyku slovenskom, rómskom, českom, ale aj v anglickom, francúzskom, maďarskom a nemeckom. Od roku 2002 sú záznamy súčasťou Slovenskej národnej súbežnej článkovej bibliografie. V súčasnosti obsahuje databáza vyše 6 500 záznamov, ročný prírastok predstavuje okolo 500 nových záznamov. Databázu ROMANO využívajú rôzne inštitúcie i jednotlivci.

3.2 Zabezpečenie činnosti profesionálnych národnostných divadiel a umeleckých súborov

Podpora tradičnej ľudovej kultúry

MK SR zriadilo v zmysle uznesenia vlády SR č. 666 zo dňa 8. augusta 2007 ku Koncepcii starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru **Koordináčne centrum tradičnej ľudovej kultúry** (pri Slovenskom ľudovom umeleckom kolektíve), ktorého poslaním je chrániť a uchovávať bohatstvo tradičnej ľudovej kultúry na Slovensku vrátane nehmotného kultúrneho dedičstva národnostných menšín žijúcich na Slovensku. Koordináčne centrum tradičnej ľudovej kultúry v roku 2012 pripravilo unikátny projekt elektronickej encyklopédie s názvom Tradičná ľudová kultúra Slovenska slovom a obrazom²⁶. Ide o unikátny zdroj informácií, ktoré sú ľahko dostupné pre vzdelávacie i didaktické účely aj v predmetnej oblasti. S cieľom zviditeľniť prvky nehmotného kultúrneho dedičstva bol vytvorený aj Reprezentatívny zoznam prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska, ktorý je otvorený aj návrhom a nominácií výnimočných prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva národnostných menšín žijúcich na Slovensku. V roku 2014 predložilo MK SR na rokovanie vlády SR novú **Koncepciu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru**²⁷, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 12 zo dňa 7. januára 2015, a ktorá zahŕňa aj dôraz na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva príslušníkov národnostných menšín na Slovensku.

Zákon o divadelnej činnosti

V legislatívnej oblasti MK SR iniciovalo návrh zákona o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti, ktorý sa vzťahuje na všetky profesionálne divadlá a profesionálne

²⁴ Základné informácie o projekte sú dostupné na: <http://www.svkpo.sk/sk/narodny-projekt/>

²⁵ Databáza sa nachádza na: <https://sclib.svkk.sk>.

²⁶ Projekt je dostupný na webovej stránke: <http://www.ludovakultura.sk/>

²⁷ Koncepcia je dostupná na: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=24176>

hudobné inštitúcie vrátane divadiel národnostných menšín. **Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov** (ďalej len „divadelný a hudobný zákon“) nadobudol účinnosť 1. júla 2014, novelizovaný bol zákonom č. 40/2015 Z. z. z 3. februára 2015, ktorý nadobudne účinnosť 1. júla 2015.

Divadelný a hudobný zákon komplexne upravuje divadelnú a hudobnú činnosť a v jednotlivých ustanoveniach tohto zákona je upravené zriaďovanie, zakladanie, zlučovanie, zrušovanie a postavenie profesionálnych divadiel a profesionálnych hudobných inštitúcií, pôsobnosť orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy²⁸ na úseku divadelnej činnosti a hudobnej činnosti, rozvrhnutie pracovného času divadelných umelcov a hudobných umelcov, zmena podmienok priznania osobitného príspevku, ako aj spôsob výberu a vymedzenie dĺžky funkčného obdobia štatutárneho orgánu inštitúcie v pôsobnosti štátnej správy. V súlade so zákonom vstúpila do platnosti aj **Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 230/2014 zo 14. augusta 2014 o rozsahu vybraných informácií požadovaných od divadiel a hudobných inštitúcií**. V nadväznosti na predmetnú vyhlášku MK SR vypracovalo formulár vybraných informácií, ktorý zaslalo profesionálnym divadlám a profesionálnym hudobným inštitúciám vrátane divadiel národnostných menšín.

Tanečné divadlo Ifjú Szivek²⁹

Tanečné divadlo Ifjú Szivek (ďalej len „TD ISz“) je štátnou príspevkovou organizáciou úradu vlády, ktorá svoju činnosť zabezpečuje príspevkom zo štátneho rozpočtu a vlastnými príjmami. TD ISz ako profesionálny tanečný súbor vykonáva úlohy v umeleckej, vzdelávacej, organizačnej a dokumentačnej oblasti tradičnej kultúry.

Poslaním TD ISz je naštudovať a profesionálne interpretovať ľudové tance, hudbu, piesne, vokálne a inštrumentálne diela klasického dedičstva európskej a svetovej kultúry na Slovensku i v zahraničí, ktoré nadväzujú v prvom rade na tradície ľudového umenia občanov maďarskej národnosti žijúcich na území Slovenskej republiky, ale i národov a národností strednej Európy.

V rámci svojho poslania a predmetu činnosti plní tieto úlohy:

- pestovanie živých i oživených ľudových tradícií Maďarov žijúcich v Slovenskej republike, národov a národností Karpatskej kotliny, ich integrovanie do súčasných kultúr v rámci zachovania kontinuity;
- na báze týchto tradícií vykonáva tanečno-divadelnú prax, scénické spracovanie folklórnej tradície, v prvom rade s využitím vlastných kapacít;
- poskytuje možnosť prezentácie všetkým významným ľudovomeleckým aj inožánrovým telesám na vlastnej scéne;
- odborná pomoc v tvorivej aj umeleckej rovine pre potreby profesionálnej i amatérskej scény, podpora osvetovej činnosti;
- udržiavanie vzťahov a spolupráca medzi folklórnym hnutím a tretím sektorom, jeho zastupovanie, reprezentácia pred rozhodovacími orgánmi na úrovni miestnej, regionálnej a štátnej.

Scénické pôsobenie tanečného divadla sa člení na tri hlavné časti:

- vlastné predstavenia TD ISz;

²⁸ Pozri prílohu č. 1: Aktivity samosprávnych krajov v oblasti podpory národnostných menšín.

²⁹ <http://www.ifjuszivek.sk/sk>

- vlastné predstavenia Tanečného súboru Pozsony;
- host'ovanie iných umeleckých telies a kultúrne podujatia iných organizácií v divadelnej sále TD ISz.

V rámci vlastných predstavení sa v roku 2014 TD ISz opäť prezentovalo na domácich i zahraničných scénach s veľkým úspechom s tromi predstaveniami. Populárne a obecnstvom obľúbené programy uplynulých rokov Tance z Bratislavy a Vyvlastenie ostali na žiadosť objednávajúcich partnerov v repertoári, pričom sa tanečné divadlo na jeseň predstavilo aj s novým predstavením s názvom Kukučie vajíčko. V roku 2014 absolvoval kolektív 48 vlastných predstavení, z toho 43 na Slovensku a 5 v zahraničí. TD ISz malo v roku 2014 vyše 10 000 divákov.

Tanečný súbor Pozsony je mládežníckou skupinou TD ISz, ktorej členmi sú študenti etnografickej triedy Gymnázia a základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským v Bratislave a talentovaní mladí tanečníci z okolia Bratislavy. Súbor v roku 2014 absolvoval 13 samostatných predstavení, ktoré si pozrelo vyše 2 100 divákov.

Divadelná sála TD ISz bola v roku 2014 scénou viacerých kultúrnych podujatí. Host'ovali v nej divadlá, tanečné súbory, hudobné kapely, aj samostatní umelci.

Umeleckí pracovníci pôsobili v roku 2014 v pedagogickej a umeleckej činnosti mimo TD ISz na 637 workshopoch, 36 choreografiách a 148 predstaveniach.

Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove³⁰

Divadlo Alexandra Duchnoviča (ďalej len „DAD“) je profesionálnou, kultúrnou a umeleckou ustanovitzňou v oblasti divadelnej činnosti v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja.

Úlohou divadla je zveľaďovať a šíriť kultúru pre príslušníkov rusínskej a ukrajinskej národnostnej menšiny žijúcich na území Slovenskej republiky.

Divadlo Alexandra Duchnoviča v roku 2014 naštudovalo 4 divadelné premiéry, z toho 3 v rusínskom jazyku a jednu v ukrajinskom jazyku. V ponuke má 11 inscenácií v rusínskom jazyku, 3 inscenácie v ukrajinskom jazyku a 4 rozprávky pre deti a mládež.

Počas roku 2014 DAD vykonávalo zájazdovú činnosť podľa požiadaviek obcí, najmä v regióne severovýchodného Slovenska, s cieľom šírenia a zachovania jazyka a kultúry národnostných menšín.

Poddukelský ľudový umelecký súbor³¹

Poddukelský ľudový umelecký súbor (ďalej len „PULS“) je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. Ako profesionálne umelecké teleso plní verejné a verejnoprospešné činnosti.

³⁰ <http://www.divadload.sk/>

³¹ <http://www.puls-slovakia.sk/>

Hlavnou činnosťou ľudového umeleckého súboru je vokálno-tanečná umelecká produkcia, vytváranie a prezentácia folklórnych programov vokálnej, tanečnej a hudobnej produkcie na scénach doma i v zahraničí s osobitným zameraním na rozvoj kultúrneho života Rusínov a Ukrajincov žijúcich na území Slovenskej republiky.

V priebehu roku 2014 PULS uskutočnil približne 80 – 90 predstavení na domácich i zahraničných scénach, z ktorých je väčšina určená pre rusínsku, prípadne ukrajinskú národnostnú menšinu. V decembri umelecký súbor predstavil premiéru nového programu s názvom Návraty. Podujatia a predstavenia Poddukelského ľudového umeleckého súboru videlo 52 000 návštevníkov.

Jókaiho divadlo v Komárne³²

Jókaiho divadlo v Komárne je organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja s osobitným zameraním na rozvoj kultúrneho života maďarskej národnostnej menšiny.

Dramaturgia divadla sa sústredila na žánrovú, tematickú a výrazovú pestrosť. Snaží sa vytvárať repertoár, ktorý vyhovuje mestskému divákovi i vidieckemu obyvateľstvu. V roku 2014 sa divadlo predstavilo deviatimi reprízovými divadelnými hrami a na scénu uviedlo päť nových divadelných hier.

V roku 2014 navštívilo Jókaiho divadlo v Komárne 54 744 divákov nasledovne:

- predstavenia odohraté vlastným súborom: počet predstavení 152, počet návštevníkov 47 808;
- predstavenia odohraté hosťujúcimi súbormi: počet predstavení 24, počet návštevníkov 6 249;
- premietania vo Filmovom klube Kotva: počet premietaní 18, počet návštevníkov 615.

Divadlo Romathan v Košiciach³³

Divadlo Romathan v Košiciach je rozpočtová organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja, ktorá svojou činnosťou nadväzovala na predošlé kultúrno – umelecké a spoločensko – výchovné úlohy.

Divadlo Romathan aj v roku 2014 svoju orientáciu a vplyv zameralo na deti a mládež. Špecifickými prostriedkami umelecky a výchovne pôsobilo na rómsku mládež a deti, a tak pripravuje do budúcnosti skúseného a rozhládeného dospelého diváka, čo možno dokumentovať frekvenciou a počtom titulov venovaných tejto perspektívnej skupine divákov.

V roku 2014 Divadlo Romathan uviedlo na scénu tri premiéry a uskutočnilo celkom 126 predstavení, z toho 4 v zahraničí.

Divadlo Romathan navštívilo na predstaveniach 13 528 divákov, z toho v zahraničí 3 900.

³² <http://www.jokai.sk/>

³³ <http://www.romathan.sk/sk/>

Divadlo Thália v Košiciach³⁴

Divadlo Thália v Košiciach je príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja s osobitným zameraním na rozvoj kultúrneho života maďarskej národnostnej menšiny. Divadlo svoju činnosť zabezpečuje príspevkom zo štátneho rozpočtu a vlastnými príjmami.

V roku 2014 uskutočnilo Divadlo Thália 131 vlastných predstavení, z toho 26 v zahraničí, a zároveň boli priestory Divadla Thália a Máraiho štúdia scénou viacerých kultúrnych podujatí iných organizácií, hosťujúcich divadiel, tanečný súborov a hudobných kapiel v celkovom počte 43 podujatí. V rámci X. Thália festivalu sa na javisku predstavilo 9 predstavení divadelných a tanečných súborov zo Slovenska a zo zahraničia.

Divadlo Thália v roku 2014 uviedlo na scénu osem premiér a celkový počet návštevníkov bol 39 477.

3.3 Zabezpečenie televízneho a rozhlasového vysielania pre národnostné menšiny

Službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania poskytuje **Rozhlas a televízia Slovenska** (ďalej len „RTVS“), ktorá je zriadená ako verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia. Podľa § 5 ods. 1 písm. g) zákona č. 532/2010 o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o RTVS“) zabezpečuje RTVS vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva. Súčasne jedna z rozhlasových programových služieb verejnoprávneho vysielateľa musí byť určená na vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky. Rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny žijúce na území Slovenskej republiky zabezpečuje **Rádio Patria** ako okruh Slovenského rozhlasu. Redakcia národnostno-etnického vysielania v Košiciach pripravuje vysielanie v rusínskom, ukrajinskom, rómskom, českom, poľskom a nemeckom jazyku.

Orgánom zodpovedným za garantovanie slobody a plurality médií je **Rada pre vysielanie a retransmisiiu**. Postavenie a činnosť Rady pre vysielanie a retransmisiiu upravuje zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov. Podľa § 4 ods. 1 citovaného zákona je poslaním tejto rady presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu a vykonávať štátnu reguláciu v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie. Členom Rady pre vysielanie a retransmisiiu môže byť aj zástupca národnostnej menšiny.

Národnostné vysielanie RTVS

Podmienky pre prácu **Centra národnostného vysielania** a rozpočtové možnosti sa oproti predchádzajúcemu roku nezmenili. V televíznom vysielaní sa v daných podmienkach

³⁴ <http://www.thaliaszinhaz.sk/new/>

udržiava dlhodobý štandardný stav, v rozhlasovom vysielaní, sa aj napriek rozpočtovým možnostiam podarilo zrealizovať menšie, ale dôležité zmeny.

Rozhlasové vysielanie RTVS

Maďarské vysielanie má v súčasnej forme, s malými zmenami od roku 2012, ustálenú štruktúru. Vysiela týždenne 84 hodín. Je to štandardné prúdové plnoformátové rádio, usilujúce sa o priazeň poslucháčov aj v hlavných vysielacích časoch. Jeho počúvanosť je stabilná, mierne sa za predchádzajúci rok zvýšila, a to napriek faktu, že na území, kde žije väčšina maďarských poslucháčov, má RTVS k dispozícii len strednovlnné frekvencie. Za tento stav je inštitúcia pravidelne kritizovaná zo strany maďarských združení a spolkov, pričom RTVS nemá možnosť rozšíriť ponuku FM frekvencií pre svoje vysielanie – je to oblasť, v ktorej funkcie štátu vykonáva Rada pre vysielanie a retransmisiiu.

Dlhodobé podfinancovanie verejného vysielania má za následok problémy s financovaním drahších formátov, ako napríklad literárno-dramatické alebo širšie reportážne programy. Tie však napriek obmedzeným možnostiam redakcia pripravuje a vysiela. Národnostná redakcia v Košiciach vysiela 16 hodín týždenne v šiestich jazykoch a pripravuje informačné prúdy do hlavného vysielacieho času Rádia Regina, čo je oproti minulým rokom značný posun vpred, vnímaný kladne aj príslušníkmi národnostných menšín a poslucháčmi. Informačné formáty sa zlepšili.

V rozhlasovom vysielaní sa doteraz nenašli ľudské a finančné zdroje na zavedenie programov v chorvátskom, bulharskom a srbskom jazyku. Tieto problémy vyriešila RTVS v rozpočtovaní v roku 2015 a relácie budú počas roka postupne zavedené.

Televízne vysielanie RTVS

Televízia vysiela v štruktúre, zavedenej v roku 2012, program je obsahovo aj formátmi fakticky nezmenený. Znamená denný program Správy-Hírek v 7-minútach v maďarčine, jeden maďarský a jeden rómsky magazín v 26-tich minútach týždenne, každý druhý týždeň ukrajinský alebo rusínsky magazín tiež v 26-tich minútach, a týždenne sa mení rotácia malých národností po jednom magazíne. V sobotu vysiela programová služba Dvojka 10 minútové správy vo viacerých národnostných jazykoch, týždeň čo týždeň sú to minimálne tri jazyky vo vysielaní. Súčasný stav naďalej nekorešponduje s požiadavkami § 5 ods. 1 písm. g) Zákona o RTVS, čo sa týka pomerného času vysielania. Riešenie spočíva v zmene programingu Dvojky a súvisí so všeobecnými problémami inštitúcie vo financovaní a vysielaní.

Centrum národnostného vysielania rieši postupne, krok za krokom požiadavky § 5 zákona o RTVS. Napriek nezmeneným zdrojom bola RTVS schopná obnoviť niektoré programy, priniesť nové a zaujímavé formáty, pracovať efektívne so zdrojmi a byť pritom aj invenčným a kreatívnym pracoviskom – najmä v rozhlasovom vysielaní. Národnostné vysielanie dlhodobo dokazuje, že vie efektívne hospodáriť so zverenými verejnými zdrojmi, aj so zdrojmi vyplývajúcimi zo Zmluvy so štátom a je pripravené na obnovenie národnostných formátov v prípade zmien vo financovaní vysielania vo verejnej službe.

3.4 Zabezpečenie a rozvoj múzeí národnostných menšín

Slovenské národné múzeum (ďalej len „SNM“) – organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR je najvýznamnejšia celoštátna zbierkotvorná, dokumentačná, vedecko-výskumná, metodická a prezentačná múzejná inštitúcia. SNM zabezpečuje komplexnú múzejnú dokumentáciu vývoja spoločnosti, kultúry na Slovensku vrátane kultúry

národnostných menšín a etnických skupín, ktoré žili a žijú na území Slovenskej republiky. Uvedená činnosť je realizovaná na základe prieskumu a vedeckého výskumu v súlade so zameraním a špecializáciou SNM, tak ako ju definuje zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. (ďalej len zákon č. 206/2009 Z. z.) a zriaďovacia listina SNM.

V rámci SNM vykonávajú dokumentáciu vývoja materiálnej a duchovnej kultúry národnostných menšín nasledujúce organizačné útvary SNM:

- **Múzeum židovskej kultúry v Bratislave,**
- **Múzeum kultúry karpatských Nemcov v Bratislave,**
- **Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku v Bratislave,**
- **Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku,**
- **Múzeum kultúry Rómov na Slovensku v Martine,**
- **Múzeum kultúry Čechov na Slovensku v Martine,**
- **Múzeum rusínskej kultúry v Prešove,**
- **Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku v Bratislave.**

Činnosť národnostných múzeí v rámci SNM koordinuje Komisia pre múzejnú dokumentáciu kultúr etnických minorít. Múzeá dlhodobo riešia **projekt Múzeá a etniká**, ktorého výsledkom v minulých rokoch boli mnohé významné a úspešné vedecko-výskumné projekty. Ich výsledkom boli spoločné výstavy a odborné a vedecké konferencie. Národnostné múzeá vydávajú mnohé hodnotné **publikácie** a nepravé **periodiká**. Múzeum židovskej kultúry vydáva Acta Judaica Slovaca a edíciu Judaica Slovaca (od roku 1993). Dlhodobo pracuje na niekoľko zväzkovej encyklopédii židovských náboženských obcí. Múzeum kultúry karpatských Nemcov má vlastnú edíciu Acta Carpatho-Germanica (v roku 2014 z finančných dôvodov nevyšla), Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku vydáva ročenku Acta Museologica Hungarica na prezentovanie vedecko-výskumnej činnosti. Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku má vlastný neperiodický Vedecký zborník. Boli vydané monografie a zborníky o histórii jednotlivých národností (Historická a sociokultúrna realita Rusínov na Slovensku (2009), Slovenskí Chorváti (2001), Česi na Slovensku (2000), atď.), ďalšie neperiodické vedecké publikácie a katalógy, aj špeciálne publikácie určené deťom a školskej mládeži. Múzeá národností spolupracujú s rôznymi domácimi a zahraničnými inštitúciami na úrovni národných múzeí, akadémií vied, univerzít a vysokých škôl. Organizujú významné podujatia, výstavy, odborné konferencie. Z koncepcie múzeí národností vyplýva aj koordinovanie výskumnej ako aj prezentačnej činnosti v spolupráci s ostatnými múzejnými pracoviskami, ktoré sa zaoberajú menšinovou tematikou, ale aj s inými organizáciami a inštitúciami pôsobiacimi v tejto oblasti.

Činnosť národnostných múzeí v roku 2014

V roku 2014 naplňali menšinové múzeá Plán hlavných úloh. **Vedecko-výskumná činnosť** múzeí je zahrnutá do Koncepcie vedecko-výskumnej činnosti SNM. Problematiku menšín rieši najmä komplexná inštitucionálna úloha Etno-kultúrny vývoj Slovenska v stredoeurópskom kontexte s dôrazom na úlohu národnostných a etnických minorít pri formovaní socio-kultúrneho prostredia Slovenska – Interetnické súvislosti národnej kultúry a kultúry etnických minorít na Slovensku, ich vzájomné prelínanie. V decembri 2013 bol

schválená nová čiastková vedecko-výskumná úloha pre všetky menšinové múzeá Odev všedného a sviatočného dňa, ktorého garantom je Múzeum kultúry karpatských Nemcov. Múzeum ukrajinskej kultúry a Múzeum kultúry Rusínov na Slovensku riešilo čiastkovú vedeckovýskumnú úlohu Etnicita ľudovej kultúry na severovýchodnom Slovensku z pohľadu múzejných zbierok. Múzeá národnostných a etnických menšín boli v roku 2014 zapojené aj do národného projektu Digitálne múzeum realizovaného v rámci OPIS (operačný program informatizácie spoločnosti). Múzeum kultúry Maďarov v marci 2014 sprístupnilo poslednú časť expozície v rekonštruovanom kaštieli Imre Madacha v Dolnej Strehovej.

V rámci **pripomenutia si významných výročí** v roku 2014 pripravili múzeá národnostných a etnických menšín mnohé aktivity: Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku realizovalo celoslovenský dokumentačno-výstavný projekt Rodinné príbehy z prvej svetovej vojny. Múzeum kultúry karpatských Nemcov pripravilo súťaž pre mládež karpatských Nemcov na roky 2014 – 2018 – zber materiálov a publikovanie fotografií, listov, máp, predmetov a iných dokumentov, ktoré zobrazujú udalosti 1. svetovej vojny a život v karpatskonemeckých rodinách. Múzeum židovskej kultúry bolo spoluorganizátorom výstavy Slovenskí učitelia v boji proti fašizmu (Škola a učitelia na Slovensku 1939 – 1945) v spolupráci s Múzeom školstva a pedagogiky, Bratislava. Múzeum ukrajinskej kultúry k 70. výročiu SNP pripravilo besedy s historikmi pre žiakov základných a stredných škôl vo Svidníku na tému Karpatsko-duklianska operácia – poskytnutie priamej vojenskej a materiálnej pomoci SNP.

Všetky múzeá pokračovali vo svojej **edičnej činnosti**, v ktorej je prioritou vydávanie zborníkov, prezentujúcich najmä vedecko-výskumnú a odbornú činnosť múzeí. Všetky múzeá zrealizovali okrem stálych expozícií, každoročných nových výstav, výskumnej, edičnej a metodologickej činnosti aj desiatky rôznych kultúrno-vzdelávacích programov ako sú: lektoráty, prednášky a besedy, rôzne špecializované kultúrne podujatia spojené s živou kultúrou (umeleckými hudobnými, literárnymi, tanečnými aktivitami a pod.).

Na činnosť 8 národnostných múzeí bolo v roku 2014 vyčlenených **1 506 190 eur**.

SNM – Múzeum židovskej kultúry

Múzeum židovskej kultúry v Bratislave (ďalej len „MŽK“) je špecializovaným vedecko-výskumným, dokumentačným a metodickým múzejným útvarom, ktorý cieľavedome skúma dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry Židov na Slovensku.³⁵

MŽK realizovalo podujatia pri príležitosti Pietnej spomienky na pamiatku obetí holokaustu a prvého transportu mladých židovských žien a dievčat z Popradu. Pri príležitosti 70. výročia úteku Wetzlera a Vrba z koncentračného tábora Auschwitz poskytlo múzeum odborné stanovisko viacerým periodikám a tiež odborné poradenstvo pri príprave filmu s názvom V tichu o osudoch židovských umelcov v čase druhej svetovej vojny a tiež pri premiére filmového spracovania životných osudov Evy Kohnovej a Robiho Mullera (16. 7. 2014). MŽK zabezpečovalo odborné poradenstvo a konzultácie k cyklu Encyklopédia spravodlivých vysielanom Slovenským rozhlasom v priebehu roka 2014. Ďalšími zaujímavými projektmi boli napríklad aktivity: Aron Grunhut – záchranca židov, bojovník za ľudské práva a bratislavský patriot a Slovenskí učitelia v odboji a v Slovenskom národnom

³⁵ <http://www.snm.sk/?muzeum-zidovskej-kultury-uvodna-stranka>

povstání. MŽK sa tiež zapojilo do projektu Príbeh predmetu. Rok 1914. organizovaného Zväzom múzeí na Slovensku.

Pracovníci MŽK vykonávali tiež výchovno-vzdelávaciu činnosť primárne v priestoroch MŽK, ale aj v školách, či na odborných konferenciách. Prednášková činnosť sa dotýka nielen vzdelávania, ale aj rozširovania povedomia o židovskej kultúre a činnosti MŽK (napr.: Hľadanie koreňov, moderovaná diskusia). MŽK pripravilo v Bratislave Pamätný deň obetí holokaustu a rasového násillia, realizovalo 201 lektorátov za účasti 5 991 návštevníkov prostredníctvom neformálno-vzdelávacích aktivít.

MŽK zrealizovalo v roku 2014 výstavy: Židia v Čechách a na Morave, Židia na Slovensku 1. Všeobecný prehľad Zlomený narcis – Portréty Múzeum židovskej kultúry sa predstavuje, Jamim Mikedem – Dni minulé, Sila občianskej spoločnosti – Osud Židov v Bulharsku v rokoch 1940 - 1944, Nezabudni – Igi Brezo FDC štátu Izrael, Umelci v múzeu, Židia na Slovensku 2., Židovská literatúra 1. Niektoré výstavy sa inštalovali vo viacerých výstavných priestoroch a lokalitách.

Aktivity MŽK počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav/počet návštevníkov: 5 expozícií a 12 výstav/10 963 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 14 vedecko-výskumných úloh;
- edičná činnosť: 7 titulov;
- kultúrno-vzdelávacía činnosť/počet návštevníkov: 21 podujatí/3 070 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 44.

SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku (ďalej len „MKMS“) je špecializovaným vedecko-výskumným, dokumentačným a metodickým múzejným útvarom, ktorý cieľavedome skúma dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry Maďarov na Slovensku. K múzeu patria aj pobočky: Pamätný dom Kálmána Mikszátha v Sklabinej (Sklabiná, č. 188) a Kaštieľ Imre Maďácha v Dolnej Strehovej.³⁶

Z hľadiska ďalšieho rozvoja činnosti je prioritou akvizičná a výstavná činnosť a prvoradým cieľom MKMS je získať kúpou a darom čím viac zbierkových predmetov, aby sa mohli rozšíriť a obnoviť stále expozície v Bratislave, v Dolnej Strehovej a v Sklabinej. Ďalšou prioritou múzea je následné odborné spracovanie zbierok v centrálnej evidencii CEMUZ.

V oblasti expozičnej činnosti MKMS bolo hlavnou prioritou otvorenie druhej časti novej stálej expozície v rekonštruovanom kaštieľi Maďáčovcov. Do ukončenia druhej časti expozície sa zapojilo aj Literárne múzeum Sándora Petőfiho z Budapešti. MKMS v roku 2014 rozbehlo dokumentačno-výstavný projekt k 100. výročiu vypuknutia prvej svetovej vojny s názvom: „Mojim Národom. Príbehy prvej svetovej vojny“.

V rámci kultúrno-vzdelávacej činnosti MKMS usporiadalo 3 besedy s názvom Salón múzea (celkový počet návštevníkov 104), 3 prezentácie kníh (115 návštevníkov),

³⁶ <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-madarov-na-slovensku-uvodna-stranka>

spomienkové podujatie v pamätnom dome K. Mikszátha v Sklabinej (56 návštevníkov) a tiež v Pamätnom dome K. Mikszátha (613 návštevníkov), ako aj v kaštieli Madáchovcov (830 návštevníkov) – lektoráty, vzdelávacie programy k výstave o prvej svetovej vojne (413 návštevníkov). MKMS sa zapojilo aj do podujatia Noc múzeí (celkový počet návštevníkov 910). Múzeum zrealizovalo v roku 2014 výstavy: Tvoriteľ je dobré, Zsuzsa Lorincz, Krehká krása, Poklady Novohradu, Literárne osobnosti pôsobiace v okrese Veľký Krtíš, Jemné rozdiely, István Dúdor, Fotofo, Mojim národom, Kornél Divald.

Aktivity MKMS počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: počet expozícií 3 a počet výstav 13/ 12 436 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 5 vedecko-výskumných úloh;
- edičná činnosť: 4 tituly;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 39 podujatí/ 2 385 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 1 187.

SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov

Múzeum kultúry karpatských Nemcov (ďalej len „MKKN“) sa zameriava na zhromažďovanie, ochranu, odborné spracovanie a prezentáciu dokladov hmotnej a duchovnej kultúry karpatských Nemcov. MKKN má svoju expozitúru v Nitrianskom Pravne a v Handlovej v Domoch stretávania Karpatskonemeckého spolku, kde je stála výstava zameraná na dejiny a kultúru Hauerlandu. Súčasťou MKKN je aj dokumentačné a informačné centrum špecializované na problematiku dejín a kultúry karpatských Nemcov. Základ tvorí knižnica, ktorá zahŕňa periodickú a neperiodickú literatúru vydanú na Slovensku a v zahraničí. V tomto smere je MKKN najkompletnejšie vybavenou inštitúciou na Slovensku.³⁷

Pri svojom vzniku MKKN nemalo žiadne zbierky. Zbierky pokrývajú všetky oblasti života karpatských Nemcov: odevné súčasti, textilie, domácku a remeselnú výrobu, priemyselné výrobky, umelecké diela, sakrálne predmety, tlač. Knižnicu MKKN využívajú študenti a odborní pracovníci zo Slovenska a aj zo zahraničia. MKKN vydáva vlastnú edíciu Acta Carpatho-Germanica. Doteraz vyšlo v tejto edícii dvadsať zväzkov. Nepriaznivá finančná situácia znemožnila vydávanie ďalších zväzkov edície Acta Carpatho-Germanica. MKKN vydalo niekoľko katalógov k vlastným výstavám, jednu monografiu a propagačné materiály o dejinách a kultúre karpatských Nemcov. Vo svojej vedeckovýskumnej činnosti sa MKKN zameriava na problematiku historického a etnokultúrneho vývoja karpatských Nemcov.

MKKN v roku 2014 nadviazalo na rozpracované úlohy a prezentačnú činnosť z predošlého roka. Aktivity múzea ovplyvňuje narastanie nákladov, čomu sa pracovisko pri plnení svojich úloh prispôsobuje s veľkými ťažkosťami. Dokončil sa a bol sprístupnený nemecký dom z Turčeka v Múzeu slovenskej dediny v Martine. MKKN si v roku 2014 pripomenulo 20. výročie svojho založenia. Pri tejto príležitosti pripravilo kultúrno-spoločenské podujatie a bolo spoluorganizátorom konferencie k dejinám historickej časti bratislavského Podhradia.

³⁷ <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-karpatskych-nemcov-uvodna-stranka>

MKKN zrealizovalo v roku 2014 výstavy: Premeny Zuckermadla, Nemecká tlač na Slovensku, Dejiny a kultúra karpatských Nemcov, Helmut Bistika/Eabtaal, Dejiny a kultúra karpatských Nemcov, Dedičstvo, Nemecké noviny na Slovensku.

Aktivity MKKN počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: počet expozícií 3 a počet výstav 7/5 742 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 3 vedecko-výskumné úlohy;
- edičná činnosť: 3 tituly;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 9 podujatí/ 640 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 12.

SNM – Múzeum rusínskej kultúry v Prešove

Slovenské národné múzeum – Múzeum rusínskej kultúry (ďalej len „MRK“) v Prešove je jedinečným a najmladším múzeom v štruktúre SNM, má celoštátnu pôsobnosť, je dokumentačným, vedecko-výskumným a metodickým pracoviskom špecializujúcim sa na dejiny a kultúru Rusínov žijúcich na Slovensku. Zameriava sa na získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok pre verejnosť, ktoré dokladujú vývin materiálnej a duchovnej kultúry Rusínov v Slovenskej republike a vo svete.³⁸

Od 31. decembra 2013 MRK sprístupnilo časť priestorov na 1. poschodí budovy múzea, v ktorých má nainštalovanú stálu výstavu Dejiny Rusínov na Slovensku, ktorá je priebežne doplňaná o novo získané artefakty. Výstava bude prístupná pre verejnosť až do začiatku rekonštrukčných prác na budove MRK v Prešove.

V súvislosti s riešením vedeckovýskumnej úlohy Etnicita ľudovej kultúry na severovýchodnom Slovensku uskutočnili zamestnanci MRK v hodnotenom období prípravu scenárov k výstavám a expozičnej činnosti v riešiteľských múzeách a prípravu publikačných výstupov k danej tematike (podľa navrhovaných realizačných výstupov).

V hodnotenom období MRK vydalo metodicko-fotodokumentačnú príručku Remeslá v živote Rusínov, ktorá vznikla na základe realizovania aktivít v rámci tvorivých dielní spojených s projektom Škola v Múzeu (financované z príspevku Poštovej Banky) a sprístupnením rovnomennej výstavy Remeslá v živote Rusínov.

MRK v Prešove v roku 2014 realizovalo s cieľom skvalitniť aktivity múzea kultúrno-vzdelávaciu aktivitu pre priateľov múzea a partnerov (v spolupráci s Rusínskym kultúrno-osvetovým spolkom A. Duchnoviča v Prešove, Letnou školou rusínskeho jazyka pri Ústave rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity v Prešove, Carpatho-Rusyn society zo sídlom v Pittsburgu, Združením inteligencie Rusínov Slovenska, MV SR Štátny archív v Prešove, pobočka Prešov).

Keďže je nutná komplexná rekonštrukcia objektu múzea, MRK sa od roku 2012 každoročne uchádza o získanie financií na vypracovanie projektovej dokumentácie

³⁸ <http://www.snm.sk/?muzeum-rusinskej-kultury-uvodna-stranka>

rekonštrukcie budovy múzea, ktorá je nevyhnutná pre jeho ďalšiu existenciu. Žiadosť o finančnú podporu bola opätovne podaná ako Prioritný projekt č. 1 na rok 2015 prostredníctvom SNM na MK SR.

Múzeum zrealizovalo v roku 2014 nasledujúce výstavy: Dejiny Rusínov na Slovensku, Výšivky v tradícii Rusínov, Slovenskí športovci na olympiádach a paralympiádach, Remeslá v živote Rusínov, Kroniky a pamätne knihy – III. ročník, Obrazy rusínskych umelcov, Vianoce u Rusínov.

Aktivity MRK počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: 7 výstav/1 416 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 2 vedecko-výskumné úlohy;
- edičná činnosť: 1 titul;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 10 podujatí/ 246 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 47.

SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku

Základným poslaním Múzea ukrajinskej kultúry (ďalej len „MUK“) je dokumentácia a prezentácia základných etáp kultúrneho, historického, politického a sociálneho vývoja Ukrajincov Slovenska od najstarších čias po súčasnosť. MUK návštevníkom ponúka 3 stále expozície: kultúrohistorickú (od roku 1974), národopisnú expozíciu v prírode – skanzen (od roku 1983), umelecko-historickú – Galériu Dezidera Millyho (od roku 1986).³⁹

Najvýraznejším problémom MUK je aktuálne nedokončený vstupný objekt do národopisnej expozície v prírode (skanzenu).

V oblasti edičnej činnosti MUK boli vydané drobné tlače, t. j. pozvánka a plagát k výstave Kraslice 2014 a plagáty k výstavám Stanislav Stankoci – Malá domov a Prvá svetová vojna – Boje v Karpatoch 1914 – 1915.

Múzeum poskytuje odbornú metodickú pomoc pri príprave vedeckých publikácií a projektov týkajúcich sa výskumu ukrajinskej kultúry desiatkam vedeckých pracovníkov a inštitúcií.

Múzeum zrealizovalo v roku 2014 nasledujúce výstavy: Od narodenia po dospelosť, Kraslice 2014, Gastronomická výstava, Stanislav Stankoci – Malá domov, Plagáty Slávností kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska, Prvá svetová vojna – Boje v Karpatoch 1914-1915.

Aktivity MUK počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: 3 expozície a 6 výstav /21 701 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 13 vedecko-výskumných úloh;
- edičná činnosť: 1 titul;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 44 podujatí/4 972 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 270.

³⁹ <http://www.snm.sk/?muzeum-ukrajinskej-kultury-uvodna-stranka>

SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

Múzeum kultúry Rómov na Slovensku (ďalej len „MKRnS“) je špecializovanou zložkou SNM v Martine. Základnou oblasťou činnosti múzea je získavanie zbierkového fondu, jeho spracovanie, ochrana a prezentácia rómskej kultúry.⁴⁰

Dôležitú úlohu z hľadiska podpory rómskej kultúry a jazyka plní najmä celoročná stála expozícia Romano drom/Cesta Rómov – SNM. K dlhodobým, cyklickým aktivitám patrí podujatie Te prindžaras amen – Spoznajme sa (od roku 2002).

K úspešným realizovaným projektom múzea patria dve putovné panelové výstavy – Príbeh detí vetra (pilotná výstava k stálej expozícii múzea) a Galéria rómskych osobností (2010), ktoré sú pravidelne reprízované v spolupráci s rôznymi kultúrnymi, výchovno-vzdelávacími a komunitnými inštitúciami.

Predmetom vedecko-výskumnej činnosti MKRnS bola v danom období Historicko-etnografická štúdia expozičných skupín, usadlostí a objektov v Múzeu slovenskej dediny, zameraná na rekonštrukciu vybraného tradičného obydľia Rómov v regióne Turiec.

Edukačné aktivity MKRnS sa viazali na vybrané kultúrnohistorické aspekty života Rómov na našom území v istých historických obdobiach.

Ďalšie kultúrno-propagačné aktivity sa týkali tradičnej kultúry a dejín Rómov na Slovensku. V roku 2014 pribudla nová forma prezentácie činnosti múzea, kultúry a histórie Rómov prostredníctvom Facebooku – Romani Studies. Múzeum zrealizovalo v roku 2014 nasledujúce výstavy: Zrkadlenie duše, Nové v múzeu – parciálna časť, Život bez rámu, Príbeh detí vetra, Podarilo sa.

Aktivity MKRnS počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: 1 expozícia a 5 výstav / 3 772 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 1 vedecko-výskumná úloha;
- edičná činnosť: 0 titulov;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 22 podujatí/ 893 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 22.

SNM - Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

SNM – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku (ďalej len „MKČnS“) vzniklo v roku 1999 v zmysle štatútu SNM za účelom získavania, uchovávaní, odborného spracovania a prezentácie hmotných dokumentov kultúry príslušníkov českej národnostnej menšiny na Slovensku a odborného štúdia českého fenoménu na Slovensku. Je špecializovaným dokumentačným a vedecko-výskumným múzejným pracoviskom, s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré v rámci svojej profilácie kladie dôraz na akvizičnú, metodicko-odbornú a kultúrno-výchovnú činnosť. MKČnS sídli v samostatnej budove v Martine, v ktorej sa nachádza jeho stála expozícia, výstavné, pracovné a depozitárne priestory.⁴¹

⁴⁰ <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-romov-na-slovensku-uvodna-stranka>

⁴¹ <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-cechov-na-slovensku-uvodna-stranka>

Dlhodobou základnou aktivitou múzea je budovanie zbierkového fondu, jeho odborné spracovanie, ochrana a prezentácia. V roku 2014 pokračovala inštitúcia v digitalizácii zbierkového fondu.

MKČnS zrealizovalo v roku 2014 nasledujúce výstavy: Praha stovežatá, Jan Hus 1415 a o šesto rokov neskôr, S batohom cez hory, Číročistý romantik (Jaroslav Vodrážka 1894 – 1984), Nové v múzeu – parciálna časť.

Aktivity MKČ počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: 1 expozícia a 5 výstav /890 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 1 vedecko-výskumná úloha;
- edičná činnosť: 0 titulov;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 13 podujatí/ 530 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 112.

SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku (ďalej len „MKCHnS“) je špecializované múzeum s celoštátnou pôsobnosťou. MKCHnS je dokumentačné, vedeckovýskumné a metodické múzejné pracovisko, zamerané na dejiny a kultúru obyvateľov chorvátskej národnosti od ich príchodu na Slovensko po súčasnosť. Poslaním MKCHnS je cieľavedome získavať, uchovávať, odborne spracovávať a sprístupňovať múzejné zbierky a fondy, dokladujúce korene, dejiny a kultúru Chorvátov žijúcich na Slovensku alebo v iných krajinách – predovšetkým tzv. gradiščanských Chorvátov.⁴²

MKCHnS má 2 stále expozície: Dejiny a kultúra Chorvátov na Slovensku a 4 000 rokov osídlenia Devínskej Novej Vsi.

MKCHnS poskytovalo odbornú metodickú činnosť – vo forme pomoci študentom pri rozličných prácach (seminárnych, bakalárskych, diplomových); pomoc amatérskym zberateľom artefaktov chorvátskej ľudovej kultúry.

Múzeum zrealizovalo v roku 2014 nasledujúce výstavy: Hrvatski Božić, Svet ako ho vidíme my, Návrhy študentov FA STU, Tvorba detí ZUŠ DNV, Šijeme pre radosť: Deti šijú deťom, Chorvátske nápisy, FotoFórum 2014, Velikáni chorvátskej literatúry, Etnograf Antoní Václavík.

Aktivity MKCHnS počas roka 2014:

- počet expozícií a výstav v roku 2014/počet návštevníkov: 2 expozície a 10 výstav /738 návštevníkov;
- vedecko-výskumná činnosť: 0 vedecko-výskumných úloh (odborno-metodická činnosť);
- edičná činnosť: 0 titulov;
- kultúrno-vzdelávacia činnosť: 18 podujatí/ 491 návštevníkov;
- prírastok zbierkových predmetov v roku 2014: 47.

⁴² <http://www.snm.sk/?muzeum-kultury-chorvatov-na-slovensku-uvodna-stranka>

Tabuľka č. 2: Prehľad financovania organizačných zložiek SNM – 8 špecializovaných tzv. národnostných múzeí v rokoch 2013 – 2014⁴³

Názov múzea	2013	2014
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	105 033 eur	109 943 eur
Múzeum židovskej kultúry	450 380 eur	510 783 eur
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	350 593 eur	287 974 eur
Múzeum ukrajinskej kultúry	302 132 eur	343 628 eur
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	61 591 eur	66 044 eur
Múzeum rómskej kultúry	32 516 eur	40 373 eur
Múzeum českej kultúry	34 001 eur	37 241 eur
Múzeum rusínskej kultúry	100 902 eur	110 204 eur
Spolu	1 437 148 eur	1 506 190 eur

3.5 Vydávanie periodických a neperiodických publikácií národnostných menšín

Podľa § 1 ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov je jazykom menšiny bulharský jazyk, český jazyk, chorvátsky jazyk, maďarský jazyk, nemecký jazyk, poľský jazyk, rómsky jazyk, rusínsky jazyk a ukrajinský jazyk. K 31. decembru 2014 bolo v **Zozname periodickej tlače**, ktorý vedie MK SR, evidovaných 45 titulov periodickej tlače vydávanej v maďarskom jazyku, 3 tituly periodickej tlače vydávanej v poľskom jazyku, 3 tituly periodickej tlače vydávanej v rusínskom jazyku, 2 tituly periodickej tlače vydávanej v ukrajinskom jazyku, 8 titulov periodickej tlače vydávanej v českom jazyku, 5 titulov periodickej tlače vydávanej v nemeckom jazyku a 1 titul periodickej tlače vydávanej v chorvátskom jazyku.

Okrem toho bolo k 31. decembru 2014 v Zozname periodickej tlače evidovaných 61 titulov periodickej tlače vydávanej v slovenskom a maďarskom jazyku, 35 titulov periodickej tlače vydávanej v slovenskom a českom jazyku, 2 tituly periodickej tlače vydávanej v slovenskom a rusínskom jazyku, 1 titul periodickej tlače vydávanej v slovenskom a bulharskom jazyku a 5 titulov periodickej tlače vydávanej v slovenskom a rómskom jazyku.

Vydávanie periodických a neperiodických publikácií je podporované v rámci KNM (pozri časť 3.6).

⁴³ Pozn. uvedené sumy predstavujú pridelené finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu – kapitola Kultúra k 31. decembru 2014 v danom roku na bežné, kapitálové výdavky a na prioritné projekty spolu.

3.6 Podpora kultúry príslušníkov národnostných menšín prostredníctvom dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2014

Finančným nástrojom zabezpečenia zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín, interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami je KNM, ktorý je v gescii splnomocnenca. Účel, podmienky, rozsah a spôsob poskytovania dotácií v pôsobnosti úradu vlády ustanovuje zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dotáciách“).

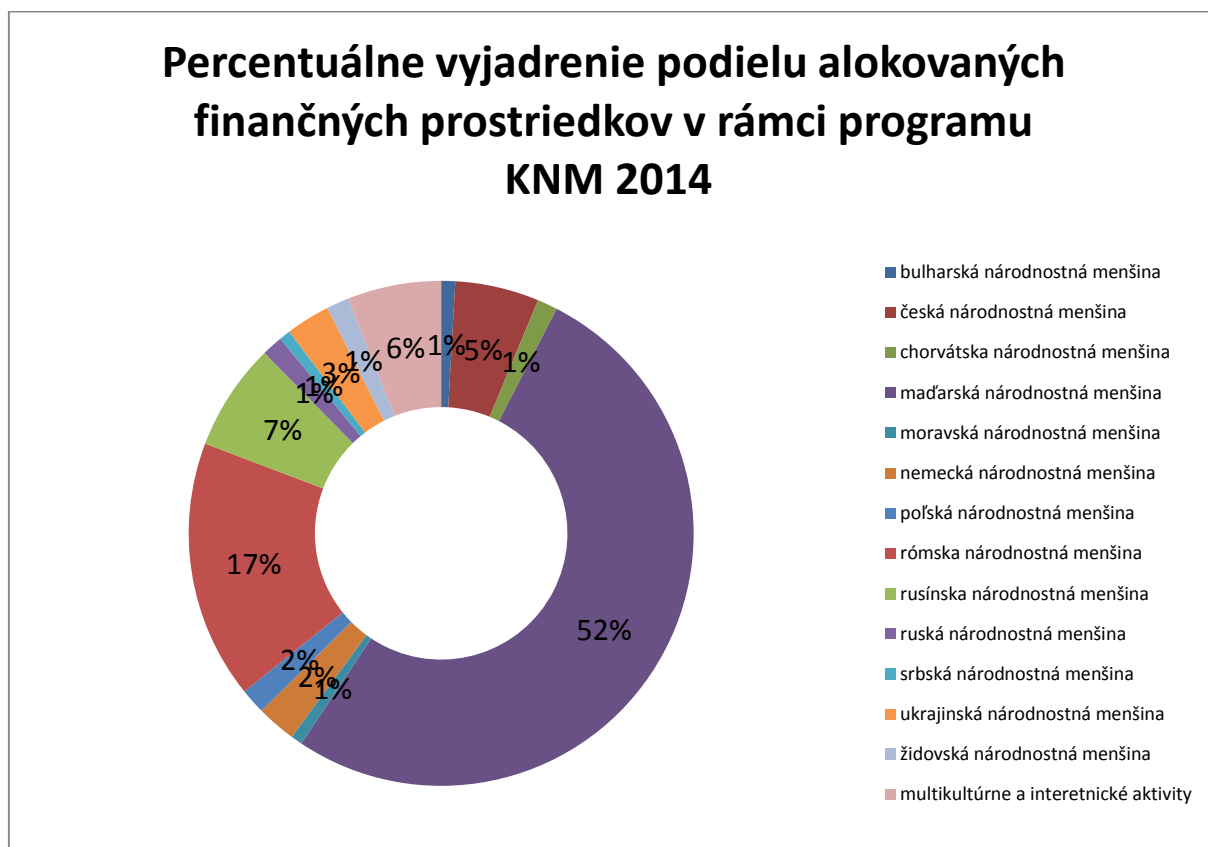
Na podporu kultúry národnostných menšín bolo na rok 2014 vyčlenených zo štátneho rozpočtu 3 829 250 eur. Spôsob prerozdelenia finančných prostriedkov medzi jednotlivé národnostné menšiny vychádza z pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci KNM, ktorý zohľadňuje pri prepočítavaní výšky alokácie pre jednotlivé národnostné menšiny viaceré kritériá s cieľom transparentného a spravodlivého rozdeľovania prostriedkov. Tieto pravidlá prerozdelenia finančných prostriedkov vypracované a schválené výborom.⁴⁴

Tabuľka č. 3: Alokované finančné prostriedky v roku 2014

národnostné menšiny	pridelené finančné prostriedky na základe alokácie 2014 /v eurách/
bulharská národnostná menšina	34 215
česká národnostná menšina	206 023
chorvátska národnostná menšina	49 375
maďarská národnostná menšina	1 983 057
moravská národnostná menšina	27 908
nemecká národnostná menšina	96 604
poľská národnostná menšina	62 060
rómska národnostná menšina	634 109
rusínska národnostná menšina	263 482
ruská národnostná menšina	51 270
srbská národnostná menšina	27 703
ukrajinská národnostná menšina	108 142
židovská národnostná menšina	55 547
multikultúrne a interetnické aktivity	229 755
Spolu:	3 829 250

⁴⁴ Podrobne o spôsobe prerozdelenia finančných prostriedkov pozri str. 29 Správy o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013

Graf. č. 1: Percentuálne vyjadrenie podielu alokovaných finančných prostriedkov v rámci programu KNM 2014

Úrad vlády v zmysle § 8 ods. 1 písm. c) zákona o dotáciách zverejnil Výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie v programe Kultúra národnostných menšín na rok 2014 (ďalej ako „výzva“) dňa 29. novembra 2013 a konečný termín na predkladanie žiadostí bol stanovený na 31. január 2014.

V zmysle vyhlásenej výzvy bol KNM 2014 rozdelený na podprogramy a priority v novom členení (pozri prílohu č. 2: Členenie programu KNM 2014).

V súvislosti so zverejnenou výzvou úrad splnomocnenca usporiadal v termíne od 13. decembra 2013 do 10. januára 2014 informačné semináre v šiestich mestách v Slovenskej republike. Cieľom seminárov bolo informovať potenciálnych žiadateľov o predložení žiadostí o poskytnutie dotácie o podmienkach výzvy a postupe pri elektronickej registrácii žiadostí.

Tabuľka č. 4: Prehľad miest, kde sa uskutočnili informačné semináre

Miesto	Dátum	Počet účastníkov
Banská Bystrica - Mestský úrad	13. 12. 2013	16
Bratislava - úrad vlády	17. 12. 2013	68
Komárno - Dôstojnícky pavilón	18. 12. 2013	66
Košice - Divadlo Thália	18. 12. 2013	54
Rimavská Sobota - Mestské kultúrne stredisko	9. 1. 2014	43
Prešov - Divadlo A. Duchnoviča	10. 1. 2014	47

Žiadatelia predkladali len jednu žiadosť o poskytnutie dotácie, ktorá mohla pozostávať z viacerých projektov zaradených do jedného alebo viacerých podprogramov. V prvej fáze kontroly boli predložené žiadosti o poskytnutie dotácie kontrolované z formálnej stránky. Posudzovala sa ich úplnosť v zmysle zákona o dotáciách a výzvy.

Projekty, ktoré boli úplné, alebo doplnené po výzve na odstránenie zistených nedostatkov v stanovenej lehote boli odstúpené na posudzovanie na rokovanie Komisií pre posudzovanie projektov predložených v rámci programu Kultúra národnostných menšín na rok 2014 (ďalej ako „hodnotiace komisie“).

V súlade s výzvou a ostatnými záväznými predpismi bolo ustanovených 15 hodnotiacich komisií pre každú národnostnú menšinu, pričom pre maďarskú národnostnú menšinu boli ustanovené dve hodnotiace komisie – komisia pre tzv. písanú a komisia pre tzv. živú kultúru, ako aj samostatná Komisia pre multikultúrne a interetnické aktivity. Hodnotiace komisie boli zriadené v súlade s Vyhláškou č. 21 Z. z. Úradu vlády Slovenskej republiky z 24. januára 2011, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zložení, rozhodovaní, organizácii práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytovanie dotácií a kritériá pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytovanie dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky v znení vyhlášky č. 281/2012 Z. z.. Členmi komisií sú prevažne príslušníci národnostných menšín, ale aj reprezentatívni zástupcovia regiónov a odborníci na jednotlivé oblasti kultúry.

Hodnotiaci proces KNM sa riadi príslušnými legislatívnymi a nelegislatívnymi predpismi⁴⁵, ktoré upravujú proces predkladania žiadostí o poskytnutie dotácii, ich formálnu kontrolu, posudzovanie jednotlivých projektov, ako aj celý proces uzatvárania zmlúv s úspešnými žiadateľmi vrátane vyúčtovania poskytnutej dotácie.

Úlohou hodnotiacej komisie je vyhodnocovať projekty z odborného hľadiska podľa kritérií uvedených vo výzve a vo všeobecne záväzných právnych predpisoch. Posudzuje efektívnosť využitia dotácie, ako aj opodstatnenosť a primeranosť požadovaných finančných prostriedkov. Komisia hodnotí jednotlivé projekty bez identifikácie žiadateľa a navrhuje projekty podporiť alebo nepodporiť, ako aj výšku finančnej podpory projektov. Komisia hodnotí každý projekt jednotlivo na základe bodového hodnotenia. Hodnotí sa sedem kritérií: relevantnosť zámerov a cieľov projektu, kvalita a výnimočnosť projektu, tradícia a kontinuita predloženého projektu, kultúrno-spoločenský význam projektu, osobitný príspevok projektu k zachovaniu a rozvoju menšinovej kultúry, cieľové skupiny, na ktoré sa projekt zameriava a reálnosť rozpočtu. Každé kritérium pozostáva zo škály piatich ukazovateľov daného kritéria. Taktiež sa hodnotí účelnosť a oprávnenosť použitia dotácie v predchádzajúcom období vrátane dodržania termínu jeho vyúčtovania.

Zatiaľ čo v uplynulých rokoch organizácie dostávali dotácie až koncom leta, v roku 2014 sa podarilo proces zjednodušiť a urýchliť tak, že prvé zmluvy o poskytnutí dotácie boli vyplatené oveľa skôr ako po minulé roky. Úrad vlády začal s procesom vyplácania dotácii na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2014 už v marci. V prvom polroku bolo vyplatených 1 479 996 eur a k začiatku septembra 2014 to bolo 3 011 372 eur. Finančné prostriedky sú bazálnou podmienkou podpory kultúry a jazyka národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike, a preto bolo ambíciou úradu splnomocnenca v roku 2014 vyplácať

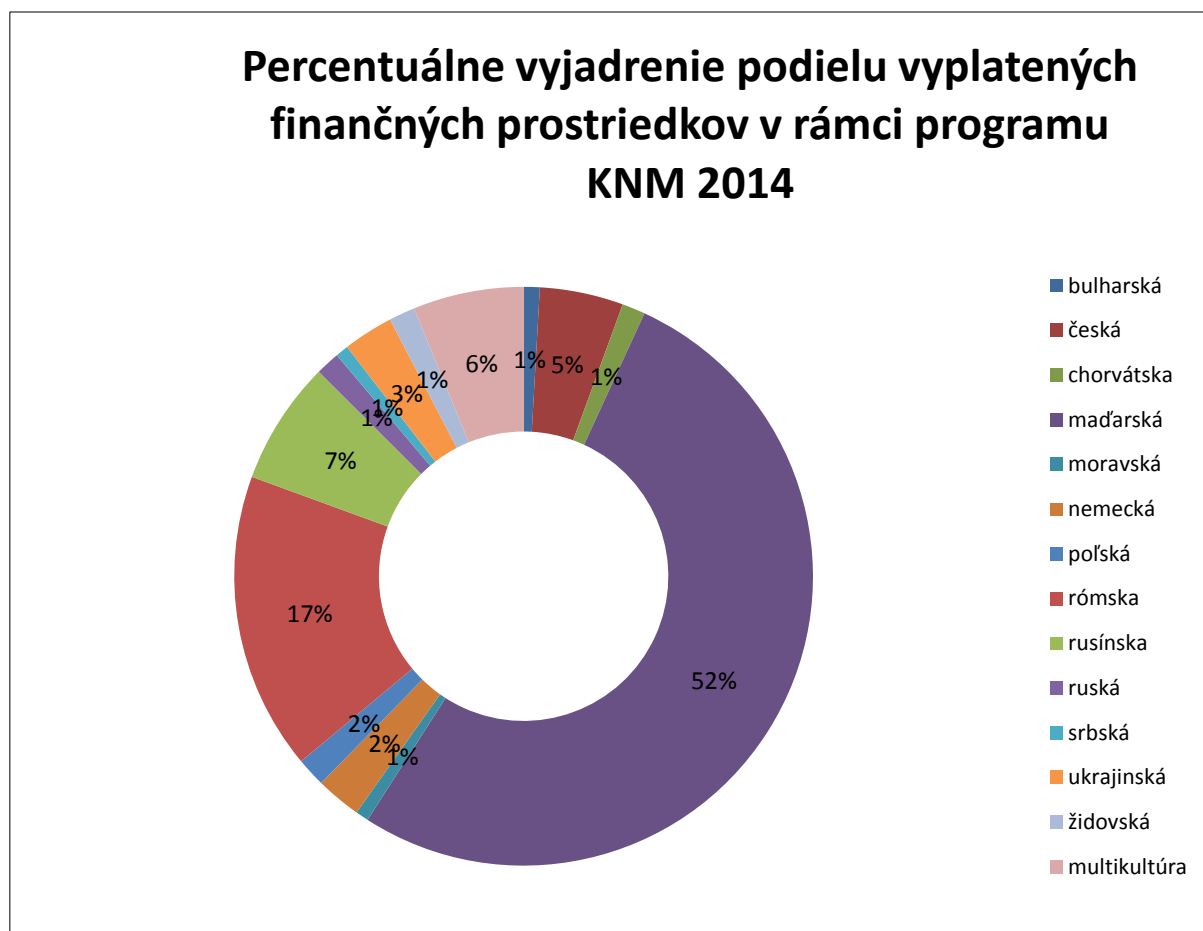
⁴⁵ Pozri webové sídlo Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny: <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/legislativa-svsrnm/> a <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/vyzva-i/>

finančné prostriedky čo najskôr, čo prispelo k rozvoju viacerých organizácií. Umožnila sa tak realizácia aktivít tak, aby sa mohli čo najkvalitnejšie rozvíjať kultúra a jazyk národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike.

Tabuľka. č. 5: Prehľad počtu podporených projektov podľa menšín v rámci I. výzvy

Národnostná menšina	Počet podporených projektov	Výška dotácie
maďarská	737	1 883 057 eur
rómska	157	580 800 eur
česká	33	141 244 eur
rusínska	130	263 482 eur
ukrajinská	22	107 139 eur
nemecká	13	96 604 eur
poľská	17	62 060 eur
moravská	4	20 150 eur
chorvátska	8	49 375 eur
ruská	20	51 270 eur
bulharská	10	34 215 eur
židovská	18	55 547 eur
srbská	7	27 703 eur
multikultúrne a interetnické aktivity	70	229 755 eur
Celkom	1246	3 602 401 eur

Graf č. 2: Percentuálne vyjadrenie podielu vyplatených finančných prostriedkov v rámci programu KNM 2014

Hodnotiace komisie v rámci I. výzvy odporučili podporiť 1 246 projektov v celkovej sume 3 602 401 eur.

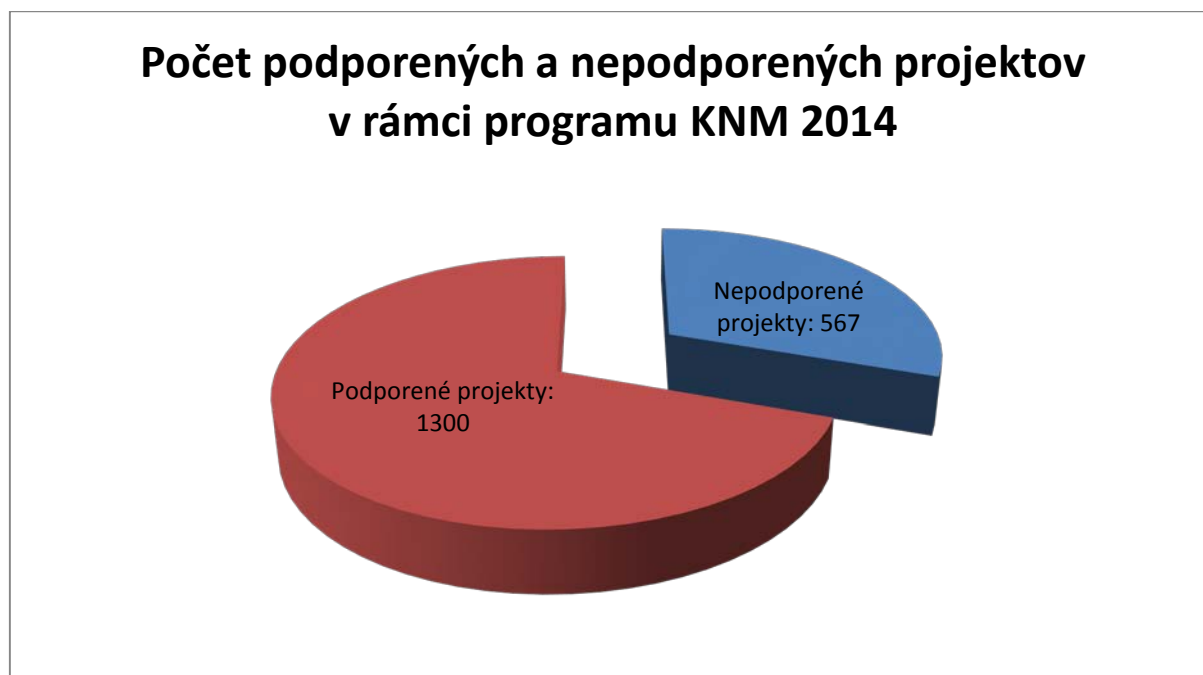
Vzhľadom na to, že neboli vyčerpané všetky alokované finančné prostriedky, dňa 18. júna 2014 bola vyhlásená II. Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2014. Termín podávania žiadostí bol do 19. augusta 2014. Objem disponibilných finančných prostriedkov v tejto výzve bol vo výške 240 420 eur. Výzva bola vyhlásená pre tie národnostné menšiny, ktoré nevyčerпали alokovaný objem finančných prostriedkov na rok 2014 v I. výzve, t.j. pre národnostnú menšinu českú v objeme 64 780 eur, maďarskú v objeme 108 573 eur (pre podprogram 1.1 – 100 000 Eur a podprogramy 1.2 – 2.3 – 8 573 eur), moravskú v objeme 7 758 eur, rómsku v objeme 53 309 eur a pre multikultúrne a interetnické aktivity 6 000 eur.

Komisie odporučili podporiť 54 žiadostí o dotáciu v celkovej sume 212 500 eur. Komisia pre českú národnostnú menšinu v kontexte kvality predložených projektov neodporučila vyčerpať celý disponibilný objem finančných prostriedkov určených na podporu kultúry českej národnostnej menšiny.

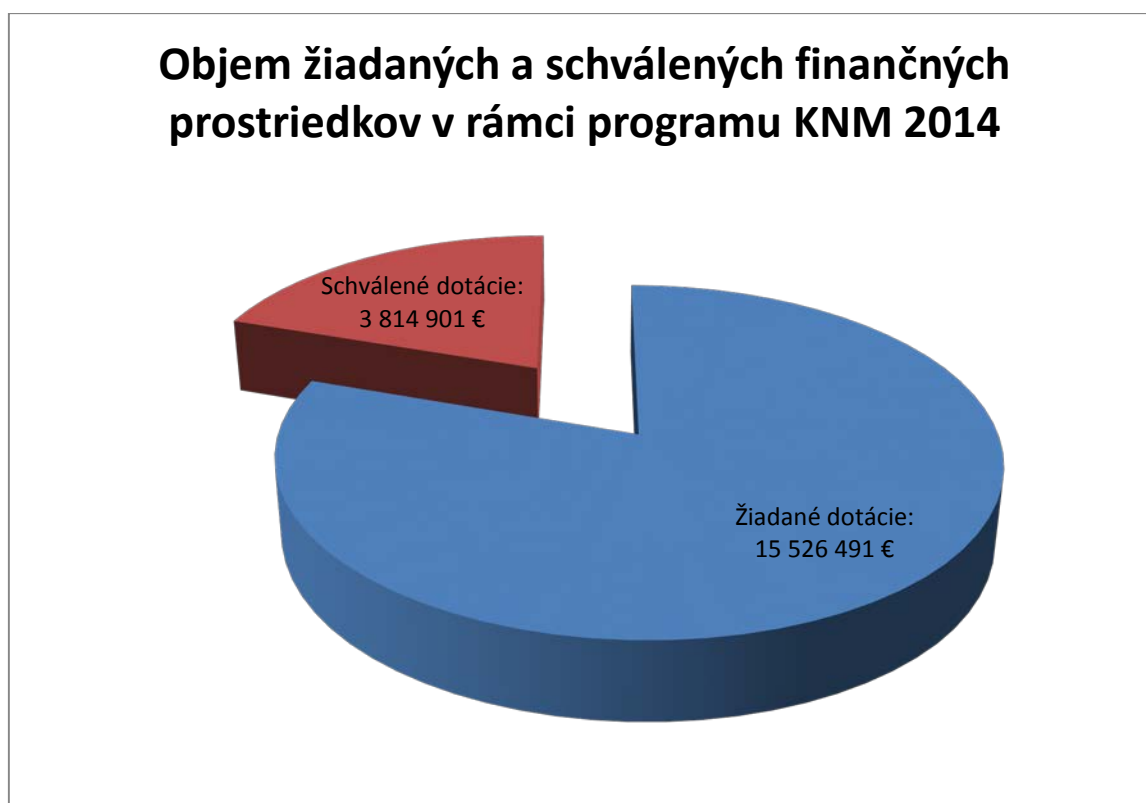
V programe KNM 2014 bolo v rámci oboch výziev predložených spolu 1 947 projektov. Z celkového počtu bolo:

- 80 nehodnotených a vylúčených projektov (74 bolo neúplných, 2 projekty boli doručené po termíne, 2 projekty boli podané neoprávneným subjektom a 2 projekty boli realizované v inom ako príslušnom rozpočtovom roku);
- 567 hodnotených a nepodporených projektov;
- 39 hodnotených, schválených ale nerealizovaných projektov (v 16 prípadoch z dôvodu neuzatvorenia zmluvy na strane žiadateľa a v 23 prípadoch žiadateľa vrátili poskytnutú dotáciu);
- 1 261 hodnotených, schválených a realizovaných projektov.

Graf č. 3: Počet podporených a nepodporených projektov v rámci programu KNM 2014

Graf č. 4: Objem žiadaných a schválených finančných prostriedkov v rámci programu KNM 2014

Vybrané štatistické ukazovatele spracované na základe elektronického dotačného systému programu KNM 2014⁴⁶

V roku 2014 sa v rámci zefektívnenia komunikácie so žiadateľmi, ako aj urýchlenia procesu vyplácania dotácií skvalitňoval elektronický systém KNM. V snahe poskytnúť čo najpresnejšie informácie verejnosti bol systém pravidelne aktualizovaný, okrem iného aj s cieľom poskytnúť čo najviac informácií, ktoré by mohli napomôcť pri vyhodnocovaní použitia finančných prostriedkov z KNM.

V nasledujúcich riadkoch popíšeme niektoré vybrané ukazovatele, ako napr. oprávnení žiadatelia, žiadatelia podľa pôsobnosti, priority a pod., ktoré boli spracované na základe elektronického systému KNM 2014.

Okruh oprávnených žiadateľov KNM ustanovuje § 3 ods.1 zákona o dotáciách. V rámci KNM 2014 sa v členení podľa právnej subjektivity žiadateľa uchádzalo⁴⁷ o dotáciu:

- 1 234 (66,1 %) občianskych združení,
- 277 (14,84 %) obcí,
- 9 (0,48 %) fyzických osôb alebo právnických osôb oprávnených na podnikanie.

Najmenej zastúpenou skupinou žiadateľov boli medzinárodné organizácie registrované na území Slovenskej republiky: 4 (0,21%) z celkového počtu žiadateľov.

⁴⁶ Program KNM sa spracováva prostredníctvom elektronického dotačného systému, ktorý okrem iného poskytuje aj možnosť jednoduchého štatistického spracovania.

⁴⁷ Pozri prílohu č. 3: Vybrané údaje programu KNM 2014

Vyššie územné celky sa neuchádzali o poskytnutie dotácie vôbec v rámci KNM na rok 2014.

O poskytnutie dotácie v roku 2014 žiadali rôzne subjekty zo všetkých 8 samosprávnych krajov.⁴⁸ Najviac zastúpení boli uchádzači so sídlom v:

- Nitrianskom samosprávnom kraji v počte 389 (20,84%),
- Trnavskom samosprávnom kraji v počte 366 (19,6 %),
- Košickom samosprávnom kraji v počte 350 (18,75%).

O dotáciu z programu KNM 2014 sa uchádzalo len 12 subjektov so sídlom v Trenčianskom samosprávnom kraji, čo predstavuje len 0,64% z celkového počtu žiadateľov.

Program KNM 2014 bol rozdelený na 3 podprogramy a 15 priorít.⁴⁹ Najviac podporených projektov bolo v oblasti:

- podpory kultúrnych aktivít a umeleckej tvorby v počte 462 (35,54%),
- aktivít divadiel a ľudovoumeleckých súborov a aktivít kultúrnych inštitúcií a cirkevných inštitúcií v počte 183 (14,08%),
- vzdelávacích projektov v počte 165 (12,69 %).

Najmenej projektov bolo podporených v oblasti podpory zahrnutia rešpektovania, porozumenia a tolerancie voči menšinovým jazykom a kultúram do systému výchovy a vzdelávania, ako aj do pôsobenia masovokomunikačných prostriedkov a v oblasti podpory výmenných programov, pobytov, spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež z rôznych národnostných a jazykových skupín. V oboch oblastiach boli podporené po 4 projekty, čo je 0,31% z celkového počtu.

Zdroj: archív úradu vlády

⁴⁸ Pozri prílohu č. 3: Vybrané údaje programu KNM 2014

⁴⁹ Tamtiež

IV. Časť – Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín

Právo na výchovu a vzdelávanie národnostných menšín je v Slovenskej republike ústavne garantované a legislatívne podrobne upravené. Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín sa realizuje v školách a školských zariadeniach s vyučovacím a výchovným jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostných menšín. Vzdelanie dosiahnuté na týchto školách je rovnocenné so vzdelaním na školách s vyučovacím jazykom slovenským.

Výchovno-vzdelávací proces v školách s vyučovacím jazykom a s vyučovaním jazyka národnostných menšín sa uskutočňuje v súlade so štátnymi vzdelávacími programami pre jednotlivé stupne vzdelávania.

Inštitucionálny dohľad nad výchovno-vzdelávacím procesom príslušníkov národnostných menšín vykonáva MŠVVaŠ SR, ktoré je ústredným orgánom štátnej správy pre materské školy, základné školy, stredné školy a vysoké školy, školské zariadenia, celoživotné vzdelávanie, vedu a techniku a pre štátnu starostlivosť o mládež a šport. Ministerstvo má vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti viaceré rozpočtové a príspevkové organizácie, ktoré plnia konkrétne úlohy v predmetnej oblasti.

4.1 Legislatívne a koncepcné dokumenty

Ústava v § 34 ods. 2 písm. a) **zaručuje občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám za podmienok ustanovených zákonom okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka, aj právo na vzdelanie v ich jazyku.** Uvedené podmienky ustanovuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“). Školský zákon zabezpečuje deťom a žiakom občanov patriacim k národnostným menšinám a etnickým skupinám okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na výchovu a vzdelanie v ich jazyku.

Ďalšími zákonmi upravujúcimi príslušnú oblasť sú predovšetkým zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve“), zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o financovaní škôl“) a zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pedagogických a odborných zamestnancoch“).

V roku 2014 nadobudli účinnosť legislatívne zmeny v školskom zákone a v zákone o financovaní škôl.⁵⁰ Novelou školského zákona sa stanovil minimálny počet žiakov základných a stredných škôl s účinnosťou od 1. 9. 2015. Podľa citovaného zákona je najnižší počet žiakov v triede základnej školy nasledovný:

- osem žiakov v triede nultého ročníka;
- šesť žiakov v triede nultého ročníka v neplnoorganizovanej základnej škole;
- 12 žiakov v triede, v ktorej sú žiaci dvoch ročníkov prvého stupňa základnej školy;
- 11 žiakov v triede prvého ročníka;
- 13 žiakov v triede druhého až štvrtého ročníka;

⁵⁰ Zmena: 464/2013 Z. z.

- 15 žiakov v triede piateho až deviateho ročníka.

Ak je na území obce zriadená základná škola, v ktorej sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v štátnom jazyku a súčasne v jazyku príslušnej národnostnej menšiny, alebo ak je na území obce zriadená základná škola, v ktorej sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v štátnom jazyku a súčasne základná škola, v ktorej sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku príslušnej národnostnej menšiny s rovnakým zriaďovateľom, uvedený najnižší počet žiakov v triede sa môže znížiť o dvoch žiakov.

Výnimkou v uvedených prípadoch je znížená dostupnosť žiakov do školy, ak sa v okruhu 6 km od miesta trvalého pobytu žiaka nenachádza iná základná škola s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, alebo ak je z celkového počtu žiakov školy viac ako 80 % žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a ďalšie prípady hodné osobitného zreteľa.

V roku 2014 prebiehal legislatívny proces vládneho návrhu **zákonu o odbornom vzdelávaní a príprave** a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý bol Národnou radou Slovenskej republiky schválený 12. marca 2015 s účinnosťou od 1. apríla 2015. Cieľom nového zákona je umožniť plynulý prechod absolventov stredných odborných škôl zo vzdelávania na trh práce a zníženie rizika nezamestnanosti mladého absolventa.

V súvislosti s pripravovanými legislatívnymi zmenami výbor na svojom XV. zasadnutí uznesením č. 59 zobral na vedomie Informáciu o stave prípravy legislatívnych zmien k zákonom týkajúcich sa výchovy a vzdelávania, financovania škôl a školských zariadení, odborného vzdelávania, pedagogických a odborných zamestnancov s pripomienkami a poveril predsedníčku výboru požiadať ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR o rozšírenie pracovnej skupiny zriadenej pri ministerstve k zákonu o financovaní škôl a školských zariadení o nových členov nominovaných členmi výboru, ktorých sa problematika národnostného školstva týka. Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR v odpovedi adresovanej splnomocnenkyňi Márii Jedličkovej a súčasne predsedníčke výboru akceptoval požiadavku výboru o rozšírenie pracovnej skupiny pre prípravu nového zákona o financovaní škôl a školských zariadení o jedného zástupcu výboru. Vzhľadom na skutočnosť, že členovia výboru sa nezhodli na jednom spoločnom zástupcovi, ale zaslali sekretariátu výboru návrhy až troch nominantov sa s cieľom dosiahnuť konsenzus v tejto otázke a v zmysle rokovacieho poriadku na XVI. zasadnutí výboru uskutočnila tajná voľba delegáta výboru. Výbor v tajnej voľbe zvolil Ing. Attilu Fodora za delegáta výboru do pracovnej skupiny MŠVVaŠ SR pre prípravu nového zákona o financovaní škôl a školských zariadení.

Nosným koncepčným dokumentom v oblasti výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín bola v rokoch 2007 – 2013 **Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín** schválená uznesením vlády SR č. 1100/2007.⁵¹ Cieľom koncepcie bolo:

- skvalitnenie súčasného výchovno-vzdelávacieho procesu v základných a stredných školách národnostných menšín;
- skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu s cieľom rozvoja komunikačných schopností a návykov v materinskom jazyku a v štátnom jazyku; odstránenie memorovania a zvýšenie motivácie žiakov k učeniu, rozvoj ich tvorivosti a samostatnosti, osvojenie si myšlienky celoživotného vzdelávania;

⁵¹ <http://www.minedu.sk/koncepcia-vychovy-a-vzdelavania-narodnostnych-mensin/>

- rozvoj interkulturálnych kompetencií – akceptácia etnických, jazykových, kultúrnych a náboženských rozdielov;
- zvýšenie kvality, efektivity, účinnosti a inovatívnosti vzdelávania v školách a školských zariadeniach s vyučovacím a výchovným jazykom národnostnej menšiny, eliminovanie uniformizácie vyučovania;
- vypracovanie východísk pre tvorbu štátnych výchovno-vzdelávacích a školských výchovno-vzdelávacích programov;
- inovácia metodológie osvojovania si slovenského jazyka v materských, základných a stredných školách s výchovným a vyučovacím jazykom národnostnej menšiny;
- skvalitnenie ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov, a to v oblastiach informačných technológií, ovládania cudzieho jazyka (najmä učitelia 1. – 4. ročníkov) a slovenského jazyka v súčinnosti so slovenskou literatúrou;
- skvalitnenie metodickej pomoci učiteľom slovenského jazyka a literatúry a slovenského jazyka a slovenskej literatúry, ktorí pracujú na základných a stredných školách, v ktorých sa vzdelávajú národnostné menšiny.

Uvedená koncepcia mala vytýčené návrhy 12-tich opatrení, z ktorých 10 malo termín realizácie v rokoch 2007 – 2013 a dve opatrenia mali trvalý charakter.

MŠVVaŠ SR neprijalo novú Koncepciu výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín, vzhľadom na skutočnosť, že návrhom komplexného strategického smerovania školstva v Slovenskej republike mala byť Správa o stave školstva na Slovensku koncipovaná v strednodobom výhľade na roky 2013 – 2020.⁵² MŠVVaŠ SR správu vypracovalo na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 374 z 13. decembra 2012. K správe sa uskutočnila verejná diskusia, ktorá sa skončila 30. júna 2013. Po zapracovaní pripomienok verejnosti predložilo MŠVVaŠ SR správu na medzirezortné pripomienkovanie 23. septembra 2013. Správa nebola v roku 2014 predmetom rokovania vlády SR. MŠVVaŠ SR plánuje v roku 2015 správu prepracovať, aktualizovať a predložiť na rokovanie vlády SR.

4.2 Inštitucionálne zabezpečenie

Funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok vrátane praktického vyučovania v školách a školských zariadeniach, v strediskách praktického vyučovania a vo vzdelávacích ustanovizniach plní **Štátna školská inšpekcia** (ďalej len „ŠŠI“). Jednou z úloh ŠŠI je aj sledovanie a vyhodnocovanie stavu a úrovne výchovy a vzdelávania, podmienok a riadenia v školách a školských zariadeniach s vyučovacím a výchovným jazykom národnostných menšín.

Poslaním **Štátneho pedagogického ústavu** (ďalej len „ŠPÚ“) je plnenie úloh v oblasti rezortného predovšetkým aplikovaného pedagogického výskumu, zabezpečenie odborného a metodického riadenia škôl a školských zariadení, príprava pedagogickej dokumentácie a ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov, ako aj monitorovanie a analýzy výsledkov výchovy a vzdelávania. V oblasti výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín pripravuje podklady a odporúčania pre riešenie uvedenej problematiky, a to predovšetkým rómskej národnostnej menšiny.

⁵² <https://www.minedu.sk/sprava-o-stave-skolstva-na-slovensku/>

V oblasti vzdelávania pôsobí aj **Metodicko-pedagogické centrum** (ďalej len „MPC“), ktorého činnosť je zameraná na výkon metodologickej činnosti a na ďalšie vzdelávanie pedagogických a nepedagogických zamestnancov. MPC okrem iného vykonáva na základe poverenia MŠVVaŠ SR celoslovenské kompetencie v oblasti odborného garantovania rómskej problematiky a ďalšieho vzdelávania učiteľov škôl na národnostných územiach (maďarské, ukrajinské, rusínske).

Hlavnou náplňou **Štátneho inštitútu odborného vzdelávania** (ďalej len „ŠIOV“) je zabezpečenie úloh týkajúcich sa zlepšenia systému odborného vzdelávania a prípravy, ako aj prenosu dobrých skúsenosti a praktík do výchovnovzdelávacieho procesu škôl, edičnej činnosti a učebnicovej politiky, čitateľskej a finančnej gramotnosti žiakov stredných odborných škôl. Členmi pracovných skupín pre tvorbu normatífov pri inštitúte sú aj zástupcovia škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

V rámci neformálneho vzdelávania v oblasti práce s mládežou pôsobí **IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže**, ktorá má vo svojom portfóliu viaceré nástroje zamerané aj na podporu a rozvoj práce s mladými ľuďmi pochádzajúcimi z národnostných menšín alebo na rozvoj kompetencií mládežníckych pracovníkov aktívne pracujúcich s touto skupinou mládeže (pozri časť 4.8 neformálne vzdelávanie).

Medzi ďalšie orgány participujúce v oblasti výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín bola ustanovená **Rada ministra pre národnostné školstvo** (ďalej len „rada ministra“), ktorá je poradným orgánom ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR pre uvedenú oblasť, ako aj pre implementáciu jazykovej charty v zmysle čl. 7 ods. 4a čl. 8 charty⁵³. Členom rady je aj zástupca maďarskej, ukrajinskej, rusínskej, rómskej a nemeckej národnostnej menšiny. Na zasadnutia rady sú prizývaní aj zástupcovia MPC, ŠPÚ a splnomocnenec. Do pôsobnosti rady ministra patrí najmä príprava návrhov smerujúcich k zabezpečeniu a realizácii práv na vzdelávanie v materinskom jazyku národnostnej menšiny alebo vzdelávania materinského jazyka národnostnej menšiny podľa čl. 8 jazykovej charty a skvalitnenia výučby slovenského jazyka a tvorba písomných stanovísk k všeobecne záväzným právnym predpisom vzťahujúcim sa k výchove a vzdelávaniu národnostných menšín. V roku 2014 sa rokovanie rady neuskutočnilo.

Poradným orgánom pre oblasť implementácie jazykovej charty v zmysle čl. 7 ods. 4 charty, ako aj pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a ich príslušníkov je aj **výbor** (pozri časť 2.2.2).

4.3 Možnosti vzdelávania v jazykoch národnostných menšín

Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín je zabezpečovaná v materských školách, základných školách, stredných školách, špeciálnych školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom alebo vyučovaním jazyka maďarskej, ukrajinskej, rusínskej, nemeckej a rómskej národnostnej menšiny. Do siete škôl a školských

⁵³ Čl. 7 ods. 4 jazykovej charty uvádza, že pri určovaní politiky voči regionálnym alebo menšinovým jazykom zmluvné strany vezmú do úvahy potreby a želania formulované skupinami, ktoré uvedené jazyky používajú. V prípade potreby môžu zakladať poradné orgány, ktoré by pomáhali orgánom vo všetkých otázkach týkajúcich sa regionálnych alebo menšinových jazykov. Čl. 8 jazykovej charty sa zameriava na oblasť vzdelávania.

zariadení boli k 15. septembru 2014 zaradené nasledovné školy a školské zariadenia s vyučováním jazyka národnostnej menšiny⁵⁴:

A. Materské školy

V Slovenskej republike bolo k 15. septembru 2014 zaradených do siete škôl a školských zariadení spolu 2 896 materských škôl (štátnych, súkromných a cirkevných), z toho 353 (12,19 %) s vyučovacím jazykom iným ako slovenským – s vyučovacím jazykom maďarským, ukrajinským, nemeckým a iným.

Tabuľka č. 6: Počet materských škôl v Slovenskej republike podľa výchovného jazyka

výchovný jazyk	počet materských škôl
slovenský-maďarský	73
maďarský	266
ukrajinský	7
nemecký	1
iný	6
SPOLU	353

B. Základné školy

V školskom roku 2014/2015 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 2 133 základných škôl (v školskom roku 2013/2014 to bolo 2 312), z toho štátnych 1 971, 115 cirkevných a 47 súkromných s celkovým počtom 21 469 tried.

V základných školách bolo k 15. septembru 2014 zriadených celkom **271 základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským, ukrajinským a iným** a z uvedeného počtu 1 905 tried.

Tabuľka č. 7: Počet základných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín k 15. septembru 2014

vyučovací jazyk	počet základných škôl
slovensko-maďarský	27
slovensko-ukrajinský	1
maďarský	234
ukrajinský	3
iný	6
SPOLU	271

⁵⁴ Zoznam škôl a školských zariadení s výchovným/vzdelávacím jazykom národnostných menšín je dostupný na webovej stránke: <http://www.uips.sk/registre/vyber-skol-podla-kriterii>

V základných školách s vyučovacím jazykom maďarským bolo zriadených:

- v štátnych školách spolu 1 780 tried s celkovým počtom žiakov 28 009, z toho v ročníkoch 0–4 to bolo 916 tried s počtom žiakov 13 662, v ročníkoch 5–9 864 tried s počtom žiakov 14 347;
- v cirkevných školách spolu 88 tried s počtom žiakov 1 257, z toho v ročníkoch 0–4 to bolo 41 tried s počtom žiakov 576, v ročníkoch 5–9 47 tried s počtom žiakov 681;

V základných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským bolo zriadených:

- v štátnych školách spolu 19 tried s počtom žiakov 212, z toho v ročníkoch 0–4 9 tried s počtom žiakov 115, v ročníkoch 5–9 10 tried s počtom žiakov 97;

V základných školách s vyučovacím jazykom nemeckým bolo zriadených:

- v štátnych školách spolu 4 triedy s počtom žiakov 38, z toho v ročníkoch 0–4 sú 4 triedy s počtom žiakov 38, v ročníkoch 5–9 je 0 tried;
- v súkromných školách spolu 6 tried s počtom žiakov 103, z toho v ročníkoch 0–4 je 6 tried s počtom žiakov 103, v ročníkoch 5–9 je 0 tried;

V základných školách s vyučovacím jazykom rusínskym bolo zriadených:

- v štátnych školách 1 trieda s počtom žiakov 13, z toho v ročníkoch 0–4 je 1 trieda s počtom žiakov 13, v ročníkoch 5–9 je 0 tried;

V základných školách s vyučovacím jazykom bulharským bolo zriadených:

- v súkromných školách 7 tried s počtom žiakov 58, z toho v ročníkoch 0–4 sú 4 triedy s počtom žiakov 39, v ročníkoch 5–9 sú 3 triedy 19.⁵⁵

C. Stredné školy

V školskom roku 2014/2015 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 454 stredných odborných škôl (z toho 348 štátnych, 86 súkromných a 20 cirkevných). Z uvedeného počtu stredných odborných škôl bolo zriadených **41 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom iným ako slovenským** a 10 bilingválnych stredných odborných škôl.

Súčasne bolo zaradených 244 gymnázií (z toho 52 bilingválnych gymnázií). Z uvedeného počtu gymnázií bolo zriadených **30 gymnázií s vyučovacím jazykom iným ako slovenským**.

Tabuľka č. 8: Počet stredných odborných škôl podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2014

vyučovací jazyk	počet SOŠ
slovensko-maďarský	32
maďarský	9
SPOLU	41

⁵⁵ Pozri: ÚIPS – Štatistické ročenky dostupné na stránkach <http://www.uips.sk/statistiky/statisticka-rocenka>

Tabuľka č. 9: Počet bilingválnych stredných odborných škôl podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2014

vyučovací jazyk	počet SOŠ
anglický	8
nemecký	2
SPOLU	10

Tabuľka č. 10: Počet gymnázií podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2014

vyučovací jazyk	počet gymnázií
slovensko-maďarský	7
maďarský	19
ukrajinský	1
iný	3
SPOLU	30

Tabuľka č. 11: Počet bilingválnych gymnázií podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2014

vyučovací jazyk	počet bilingválnych gymnázií
anglický	34
francúzsky	4
nemecký	5
ruský	1
španielsky	7
talianky	1
SPOLU	52

Podľa Správy o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v školskom roku 2013/2014, ktorú vypracovala ŠŠI sa vykonalo 1 716 inšpekcí, z toho 214 inšpekcí aj v 20 materských školách a 22 základných školách s vyučovacím jazykom iným ako slovenským. V kontrolovaných stredných i v základných školách sa preukázali pretrvávajúce nedostatky s dopadom na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu, ako napríklad – nevypracovanie učebných osnov niektorých predmetov alebo ich nedôsledné vyhotovenie s mnohými obsahovými chybami; nerešpektovanie rámcových učebných plánov. Vo všetkých druhoch škôl sa znovu preukázala nízka miera vykonávania systematickej kontroly výchovno-vzdelávacieho procesu vedúcimi pedagogickými zamestnancami s dôrazom na analýzu výsledkov, na prijímanie opatrení. Riadiaci zamestnanci nevyvodzovali účinné opatrenia na odstránenie nedostatkov. Pretrvávalo tiež ojedinelé využívanie odborného a pedagogického potenciálu poradných orgánov pri skvalitňovaní edukačného procesu. Naopak výrazným kladom vyučovacieho procesu bolo rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov, ale tiež motivačné verbálne hodnotenie podnecujúce jednotlivcov k aktívnej účasti na procese učenia sa. Nedostatočným sa javilo aj málo frekventované rozvíjanie hodnotiacich spôsobilostí a sebareflexie.⁵⁶

⁵⁶http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/velka_sprava/sprava_13_14.pdf

D. Vysoké školy

Vysokoškolské vzdelávanie je upravené zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Vysoké školy rozlišujeme na verejné, štátne, súkromné a zahraničné. V akademickom roku 2014/2015 poskytovalo vysokoškolské vzdelávanie 36 vysokých škôl, z toho 20 verejných vysokých škôl, 3 štátne vysoké školy a 13 súkromných vysokých škôl.

Vysokoškolské vzdelávanie vo viacerých jazykoch národnostných menšín je zabezpečené predovšetkým na nasledovných vysokých školách⁵⁷:

- Univerzita J. Selyeho;
- Univerzita Komenského v Bratislave;
- Prešovská univerzita v Prešove;
- Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave;
- Katolícka univerzita v Ružomberku;
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre;
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Program „Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie“

Jedným z programov na vytvorenie ľudských a odborných zdrojov pre kvalitné interkultúrne vzdelávacie programy pomocou rómskeho jazyka v širšom rozsahu, ako aj podpora základných a stredných škôl, ktoré majú záujem o rozvoj inkluzívneho vzdelávania je program **„Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie“** – podporený z finančného mechanizmu EHP.

Správcom programu je úrad vlády a jeho cieľom je posilnenie sociálnej a ekonomickej súdržnosti na národnej, regionálnej a miestnej úrovni so zameraním sa na špecifické potreby Rómov. Program sa skladá z viacerých komponentov: vytvorenie akreditovaného študijného programu inovatívneho vzdelávania pre pedagogických zamestnancov základných škôl za účelom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií vo vzdelávacom procese rómskych žiakov; malé granty na podporu rómskej inklúzie a interkultúrnych projektov na základných a stredných školách. Výzva na predkladanie žiadostí o grant bola zverejnená v auguste 2013 a uzatvorená v októbri 2013. V súčasnosti prebieha implementácia programu. Konečný termín na ukončenie podporených projektov bude v januári 2016.⁵⁸

⁵⁷ http://www.cvtisr.sk/buxus/generate_page.php?page_id=9573

⁵⁸ <http://www.eeagrants.sk/vyhlasenie-vyzvy-pre-program-sk04-miestne-a-regionalne-iniciativy-na-znizenie-narodnych-nerovnosti-a-podporu-socialnej-inkluzie/>

4.4 Možnosti ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov v jazykoch národnostných menšín

Oblasť ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov upravuje **zákon o pedagogických a odborných zamestnancoch**.

Profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov sa v kariérnom systéme uskutočňuje prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania; tvorivých aktivít súvisiacich s výkonom pedagogickej činnosti alebo odborných činností a sebvzdelávania.

Poskytovateľom kontinuálneho vzdelávania môže byť:

- škola alebo školské zariadenie podľa osobitného predpisu,
- vysoká škola,
- organizácia zriadená ministerstvom na zabezpečenie alebo plnenie úloh v oblasti kontinuálneho vzdelávania,
- vzdelávacia organizácia iného ústredného orgánu štátnej správy podľa osobitného predpisu,
- cirkev alebo náboženská spoločnosť, alebo iná právnická osoba, ktorá má v predmete činnosti vzdelávanie.

Možnosti kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov sú **aj v jazyku národnostnej menšiny**, respektíve existujú programy zamerané na metodiku vyučovania jazyka národnostnej menšiny a iných oblastí pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov patriacim k národnostným menšinám.

Podľa údajov dostupných na webovom sídle MŠVVaŠ SR k 25. marcu 2015 je akreditovaných 1 452 programov kontinuálneho vzdelávania.⁵⁹

Aktuálne akreditované programy školy s vyučovacím jazykom iným ako slovenským:

- „Posilňovanie komunikačných kompetencií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Tvorba didaktických testov vo všeobecno-vzdelávacích predmetoch s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Implementácia rozširujúceho učiva výtvarnej výchovy v školách s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Nácvik komunikačných zručností na hodinách slovenského jazyka na prvom stupni základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka pre učiteľov prvého stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov v školách s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Rozvíjanie komunikačných schopností na školách s vyučovacím jazykom maďarským“;
- „Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským“;

⁵⁹<https://www.minedu.sk/akreditacia-programov-doplnujuceho-pedagogickeho-studia-a-programov-kontinualneho-vzdelavania/>

- „Tvorba a aplikácia didaktických hier a učebných pomôcok na prvom stupni základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským;
- „Metódy a formy využitia historických reálií vo vyučovaní rusínskeho jazyka a literatúry“;
- „Rusínske reálie a možnosti ich zaradenia do školského vzdelávacieho programu na základnej škole“;
- „Rusínsky jazyk a jeho vyučovanie na základných a stredných školách“;
- „Rozvoj komunikatívnych kompetencií na hodinách ukrajinského jazyka“;
- „Rozvoj komunikatívnych kompetencií pomocou textov rozličných jazykových štýlov na hodinách ukrajinského jazyka“.

MPC v rámci svojej činnosti vykonáva na základe poverenia MŠVVaŠ SR celoslovenské kompetencie v oblasti odborného garantovania rómskej problematiky a v oblasti odborného garantovania ďalšieho vzdelávania učiteľov škôl na národnostných územiach (maďarské, ukrajinské, rusínske). V rámci MPC pôsobia 3 regionálne pracoviská v Bratislave, Banskej Bystrici a v Prešove, 6 detašovaných pracovísk v Trnave, Nitre, Komárne, Trenčíne, Žiline a v Košiciach a 6 projektových kancelárií v Bratislave a v Prešove.⁶⁰

Podľa Plánu hlavných úloh na rok 2014 MPC realizovalo nasledovné úlohy:

- realizácia národného projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít;
- realizácia národného projektu Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy;
- tvorba a realizácia Programov kontinuálneho vzdelávania pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom národností;
- odborná-metodická pomoc pre inkluzívny model výchovy a vzdelávania na základnej škole Plavecký Štvrtok;
- zohľadnenie špecifických potrieb a podmienok rómskej národnostnej menšiny s dôrazom na efektívne vzdelávacie, informačné, dokumentačné a poradenské služby, obzvlášť pre pedagogických a odborných zamestnancov pracujúcich v školách a školských zariadeniach s vysokým zastúpením detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia;
- zber a spracovanie údajov o prospechu, správaní, dochádzke, stravovaní, školských kluboch detí, záujmových útvaroch a prechode na stredné školy žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia s dôrazom na skúmanie vplyvu pedagogického asistenta na jednotlivé oblasti edukačného procesu v komparácii s predchádzajúcimi prieskumami;
- vypracovanie odporúčania, metodického materiálu, alebo vzdelávacieho programu pre učiteľov pracujúcich so žiakmi zo SZP z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“). Metodická činnosť s celým učiteľským zborom (vzdelávacie programy zohľadňujúce špecifiká danej školy, voliteľné predmety v rámci školského vzdelávacieho programu).

MPC je realizátorom viacerých národných projektov, ktoré sa zameriavajú na príslušníkov národnostných menšín.

⁶⁰ <http://www.mpc-edu.sk/o-nas>

Národný projekt MRK

MPC od októbra 2011 realizuje národný projekt „**Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunití**“, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu v operačnom programe Vzdelávanie a je určený pre základné školy v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom samosprávnom kraji, ktoré vzdelávajú minimálne 20% žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia. Realizácia projektu bude trvať do októbra 2015.

Koordinácia a implementácia národného projektu je zabezpečená hlavnou projektovou kanceláriou v Prešove, kde sídli aj regionálna projektová kancelária a prostredníctvom regionálnej projektovej kancelárie v Banskej Bystrici. Hlavnými aktivitami projektu sú vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov; podpora celodenného výchovného systému a technická podpora aktivít národného projektu.⁶¹

Národný projekt MRK II

MPC od februára 2013 realizuje národný projekt „**Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy**“, ktorého cieľom je skvalitniť profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov podieľajúcich sa na edukácii detí pochádzajúcich z MRK a tým podporiť ich sociálnu inklúziu na predprimárnom stupni školskej sústavy. Projekt je určený pre materské školy v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji. Implementácia projektu sa realizuje na vybraných materských školách, ktoré majú deti pochádzajúce z marginalizovaných rómskych komunití (ďalej len MRK), resp. sú umiestnené v lokalite/obci, v ktorej žijú príslušníci MRK.⁶²

Národný projekt PRINED

„**Národný PProjekt INkluzívnej EDukácie**“ (PRINED) má za úlohu výrazne podporiť inkluzívne prostredie v materských a základných školách s cieľom zabezpečiť predchádzanie neoprávneného zaraďovania žiakov do systému špeciálneho školstva. Prostredníctvom akceleračných programov zameraných na stimuláciu rómskych detí skvalitniť diagnostický proces v materských školách. Vytvorením inkluzívnych tímov na základných školách a ich vyškolením na osvojenie profesijných kompetencií potrebných na uspokojovanie a rozvoj špecifických vzdelávacích potrieb žiakov pochádzajúcich z MRK podporiť inklúziu v prostredí základných škôl.⁶³

Národný projekt PKR

Národný projekt „**Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov**“ (PKR) realizuje MPC od októbra 2009 s cieľom vytvoriť efektívny systém ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií.⁶⁴

⁶¹ <http://web.eduk.sk/>

⁶² <http://www.npmrk2.sk/>

⁶³ <http://www.prined.sk/>

⁶⁴ <http://www.mpc-edu.sk/projekty/profesijny-a-karierovy-rast-pedagogickych-zamestnancov>

4.5 Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach

Špecifiká výchovno-vzdelávacích potrieb detí príslušníkov národnostných menšín spočívajú najmä v osobitnom prístupe k vyučovaniu niektorých predmetov, v opatreniach na odstránenie jazykových bariér, zabezpečení kvalitných učebníc, učebných textov a pracovných pomôcok používaných v školách. V oblasti pedagogických dokumentov, výskumných úloh a vydania materiálno-didaktických prostriedkov k existujúcim učebniciam sa v roku 2014 riešili viaceré úlohy v ŠPÚ.

ŠPÚ v zmysle školského zákona v roku 2014 inovoval **Rámcový učebný plán** (ďalej len „RUP“) a **Štátny vzdelávací program** (ďalej len „ŠVP“).

V decembri 2014 boli **finalizované RUP pre školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny** a odoslané MŠVVaŠ SR na schválenie. RUP pre základné školy bol schválený dňa 6. 2. 2015 ako súčasť ŠVP pre základné školy s platnosťou od 1. 9. 2015. RUP pre základné školy sú zverejnené na webovom sídle ŠPÚ a MŠVVaŠ SR. RUP pre gymnáziá so 4-ročným a 8-ročným vzdelávacím programom boli pripomienkované Asociáciou riaditeľov škôl s vyučovacím jazykom maďarským, vybranými strednými školami a pedagogickými fakultami univerzít a po zapracovaní pripomienok boli prerokované v predmetových komisiách. Po odsúhlasení RUP pre gymnáziá boli dokumenty zaslané na schválenie MŠVVaŠ SR.

Inovácia pedagogických dokumentov pre oblasť Jazyk a komunikácia pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie – pripomienky a návrhy k dokumentom pre maďarský jazyk a literatúru (ďalej MJL) a pre slovenský jazyk a slovenskú literatúru (ďalej SJSJL) boli v predmetových komisiách prerokované a odporúčané na schválenie MŠVVaŠ SR, dokumenty pre vyššie stredné vzdelávanie boli poslané na pripomienkovanie Asociácii riaditeľov škôl s vyučovacím jazykom maďarským, vybraným stredným školám a pedagogickým fakultám univerzít. Po zapracovaní pripomienok boli prerokované v predmetových komisiách a po ich odsúhlasení boli poslané na schválenie MŠVVaŠ SR. Na tvorbe dokumentov sa podieľali skúsení pedagógovia z praxe aj zástupcovia väčších škôl. Vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia – vyučovacie predmety SJSJL a MJL sa prehodnotili všeobecné a špecifické ciele pre jednotlivé stupne vzdelávania a špecifikovali sa výkonové a obsahové štandardy. V dokumentoch pre základnú školu boli zadefinované výkonové a obsahové štandardy pre jednotlivé ročníky, pre stredné školy sú výkonové a obsahové štandardy definované pre štvorročnú etapu. Pri inovácii všetkých dokumentov sa prihliadalo na záväzné dokumenty Európskej únie, na závery a odporúčania ŠŠI a Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (ďalej NÚCEM) a spolupracovalo sa so zástupcami pedagogickej verejnosti.

S cieľom „zviditeľniť“ inovované ŠVP a vzdelávacie štandardy boli publikované príspevky v odbornom časopise Katedra, ktorý je určený hlavne pedagógom pôsobiacim v školách s vyučovacím jazykom maďarským (ďalej VJM).⁶⁵

⁶⁵ Tímárová, L.: *Néhány gondolat a magyar nyelv és irodalom művelődési programjának kapcsán.* (Niekoľko myšlienok v súvislosti so vzdelávacím štandardom MJL.) Katedra mesačník, ročník XXI, č. 6, február 2014, s. 16 –17, ISSN 1335-6445;

Vzhľadom na skutočnosť, že v roku 2014 sa neuskutočnili konkurzy na učebnice, boli vydané niektoré učebnice a pracovné zošity v reedícii a vyšli ďalšie materiálo-didaktické prostriedky k existujúcim učebniciam. Uvedené sa týkalo: slovenského jazyka a slovenskej literatúry pre školy s vyučovacím jazykom maďarským; maďarského jazyka a literatúry; ukrajinského jazyka a literatúry; rusínskeho jazyka a literatúry. V rámci výskumu učebníc boli vo forme zborníkov publikované dva odborné príspevky.⁶⁶

V oblasti **vzdelávacích aktivít** ŠPÚ v roku 2014 realizovalo sériu odborných podujatí (okružly stôl, kurz, metodický deň, konferencie, seminár, vedecké sympóziu a iné) zameraných na poskytovanie poradenstva a konzultácie učiteľom primárneho stupňa vzdelávania a učiteľom MJL a SJSL na nižšom a vyššom strednom stupni vzdelávania; vykonávanie prednáškovej a publikačnej činnosti z problematiky vyučovania MJL a SJSL; vzdelávanie učiteľov a meranie úrovne vzdelávania.

4.6 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín

ŠPÚ v predmetnej oblasti v roku 2014 sledovalo **úroveň vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským**. V rámci výskumnej úlohy ŠPÚ pokračoval v spracovaní dotazníkov, ktoré zisťovali personálne a materiálo-technické podmienky vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry (ďalej SJSL) v ZŠ a SŠ s VJM, údaje o vyučovaní SJSL na primárnom, na nižšom a na vyššom sekundárnom stupni vzdelávania. Zistené údaje sa v súčasnosti vyhodnocujú a analyzujú. Sledovanie edukačného procesu sa plánuje realizovať v spolupráci s členmi Predmetovej komisie SJSL ŠPÚ a poslucháčov Katedry slovenského jazyka a literatúry a Katedry predškolskej a elementárnej pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho v Komárne. Zistenia z dotazníkového prieskumu a zo sledovania edukačného procesu sa budú priebežne vyhodnocovať a zapracovávať do pedagogických dokumentov pre učebný predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra. Z výskumnej úlohy sa pre MŠVVaŠ SR vypracovala čiastková správa a zistenia boli prezentované na medzinárodnej vedeckej konferencii v Komárne v septembri 2014 pod názvom „Vzdelávanie a veda na začiatku XXI. storočia“. Príspevok bol publikovaný v elektronickom zborníku konferencie.⁶⁷

Tímárová, L.: *A szövegértés megjelenése a magyar nyelv és irodalom művelődési programjában*. (Čitateľská gramotnosť vo vzdelávacom štandarde MJL.) Katedra mesačník, ročník XXI, č. 8, apríl 2014, s. 12.–13., ISSN 1335-6445;

Simon, Sz.: *K pravopisným zručnostiam žiakov základných a stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským na Slovensku*. In: Jazyk a literatúra. roč. 1, č. 2, s. 3 – 17.

ISSN 1339-7184. Dostupné na: http://www.statpedu.sk/files/documents/jazyk-a-literatura/2_cislo.pdf.

⁶⁶ Ledneczká, Gy.: *Nyelvtankönyvek összehasonlító elemzése az alapiskola alsó tagozatában*. (Analýza a komparácia učebníc maďarského jazyka na 1. stupni ZŠ) In: Tanulmányok a tankönyvkutatás feladatiról, módszereiről. Zborník z konferencie. Bratislava: Terra 2014, s. 205 – 219, ISBN 978-80-8098-136-5

Ledneczká, Gy.: *Alsó tagozatos olvasókönyvek összehasonlító vizsgálata*. (Komparácia čítaniek na 1. stupni základných škôl) In: Tanulmányok a tankönyvkutatás feladatiról, módszereiről. Zborník z konferencie. Bratislava: Terra 2014, s. 69 – 80, ISBN 978-80-8098-136-5

⁶⁷ Döményová, A. – Halászová, A. 2014. Vybrané údaje z výskumu Štátneho pedagogického ústavu Sledovanie úrovne vyučovania slovenského jazyka v základných a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským. Príspevok v zborníku z medzinárodnej vedeckej konferencie Univerzity J. Selyeho – 2014 „Vzdelávanie a veda na začiatku XXI. storočia“, Sekcia teologických vied a humanitných vied, 16. – 17. septembra 2014.

Na základe kvalitatívnej analýzy ŠPÚ v súčasnosti tvorí **návrh koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry pre všetky stupne vzdelávania**. Do konca roku 2014 sa vypracovala komparatívna analýza národných vzdelávacích programov pre vyučovacie a cudzie jazyky vo vybraných krajinách EÚ. Zároveň bola vytvorená pracovná verzia čiastkového návrhu koncepcie pre primárny stupeň vzdelávania, avšak tento materiál ešte neprešiel odborným pripomienkovaním.

ŠPÚ v rámci výskumnej činnosti taktiež analyzovalo **uskutočniteľnosť zmeny vo vyučovaní slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín**. V predmetnom materiáli konštatuje, že na dosiahnutie želaných výsledkov je potrebné vykonať opatrenia v oblasti prípravy a ďalšieho vzdelávania učiteľov, tvorby dokumentov, materiálno-didaktických pomôcok, odbornej literatúry, materiálno-technického a organizačného zabezpečenia vyučovania a v neposlednom rade uskutočniť celoplošný výskum. V zmysle záverov porady vedenia MŠVVaŠ SR dňa 24. 11. 2011 bol vypracovaný návrh opatrení pre pedagogické fakulty univerzít k príprave učiteľov primárneho vzdelávania a učiteľov SJL z metodiky vyučovania SJSL. V rámci úlohy bola vypracovaná čiastková správa pre MŠVVaŠ SR.

ŠPÚ je taktiež organizátorom viacerých **súťaží** pre žiakov ZŠ a SŠ s VJM, ako napríklad „**Poznaj slovenskú reč**“, „**Pekná maďarská reč**“, „**Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko**“. Cieľom súťaží je rozvíjať komunikatívne schopnosti a návyky žiakov, aby získali kvalitnú jazykovú kompetenciu, čitateľskú gramotnosť a vytvorili si kladný postoj k slovenskému jazyku.⁶⁸

Operačný program Ľudské zdroje

V novom programovom období 2014-2020 plní/preberá úlohu sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom pre operačný program Ľudské zdroje (ďalej len „OP ĽZ“) za oblasť vzdelávania MŠVVaŠ SR a riadiacim orgánom OP ĽZ je MPSVaR SR. Agentúra MŠVVaŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ v rámci operačného programu Vzdelávanie už neplánuje vyhlásiť žiadne ďalšie výzvy, zároveň pokračuje v implementácii dopytovo-orientovaných projektov za programové obdobie 2007 – 2013. Vyhlásovanie výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok OP ĽZ, ako aj poskytované bližších informácií k nemu, je v gescii MŠVVaŠ SR, prípadne jeho riadiaceho orgánu. OP ĽZ predstavuje spoločný programový dokument MPSVaR SR, MŠVVaŠ SR a MV SR pre poskytnutie podpory z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2020 v oblasti zameranej na podporu vzdelávania, zamestnanosti, sociálnej inklúzie a zraniteľných skupín na trhu práce. Bližšie informácie k schválenému OP ĽZ sa nachádzajú na webovom sídle MŠVVaŠ SR.⁶⁹ Okrem MŠVVaŠ SR ako vecne príslušného rezortu, bude implementácia jednotlivých intervencií v oblasti vzdelávania riešená prostredníctvom prioritnej osi 5 najmä v rozsahu špecifického cieľa 5.1.1. v pôsobnosti MV SR ako sprostredkovateľského orgánu a Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity ako administrátora vybraných opatrení napr. v oblasti predprimárneho vzdelávania.

⁶⁸ <http://www.statpedu.sk/sk/Sutaze/Poznaj-slovensku-rec.alej>.

<http://www.statpedu.sk/sk/Sutaze/Pekna-madarska-rec.alej>.

<http://www.statpedu.sk/sk/Sutaze/Preco-mam-rad-slovencinu-preco-mam-rad-Slovensko.alej>.

⁶⁹ <http://www.isrra.sk/informacie/aktuality/1230-na-operacny-program-vzdelavanie-nadviazze-operacny-program-ludske-zdroje.html>.

4.7 Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín

Správu školy vykonáva jej zriaďovateľ a na uskutočňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečuje aj materiálno-technické zabezpečenie a didaktickú techniku používanú vo výchovno-vzdelávacom procese. Popis materiálno-technických podmienok je súčasťou školského vzdelávacieho programu, pričom funkciu kontroly štátu nad úrovňou **materiálno-technických podmienok** v školách plní ŠŠI ako orgán štátnej správy v školstve. Pre potrebu škôl zverejnila kritériá hodnotenia platné pre školský rok 2014/2015, ktoré schválil hlavný školský inšpektor.⁷⁰

MŠVVaŠ SR v súlade so zákonom č. 596/2003 vydalo Smernicu č. 10/2011, ktorá upravuje postup a pravidlá pri výbere a schvaľovaní učebníc, pracovných zošitov, učebných textov (ďalej len „učebnica“) v printovej, digitálnej a inej vhodnej forme pre materské školy, základné školy, stredné školy, základne umelecké školy, jazykové školy a školské zariadenia v Slovenskej republike. Smernica upravuje úlohy MŠVVaŠ SR, ŠPÚ a ŠIOV v procese výberu a schvaľovania učebníc. Výber dodávateľa učebníc MŠVVaŠ SR uskutočňuje postupmi podľa osobitného predpisu.

ŠIOV pôsobí podľa svojho štatútu ako pedagogicko-poradenská, vzdelávacia, výskumno-vývojová, informačná, koordinačná a riadiaca organizácia pre celú sieť stredných odborných škôl v Slovenskej republike. Hlavným poslaním inštitúcie je:

- odborné a metodické riadenie stredného odborného školstva;
- tvorba štátnych vzdelávacích programov a ich inovácia, tvorba vzdelávacích projektov aj so zahraničnou účasťou, zabezpečovanie tvorby učebníc a učebných prostriedkov;
- zabezpečovanie odborných, vzdelávacích a poradenských činností pri riešení otázok stredoškolského odborného vzdelávania a prípravy na povolanie v celej sieti stredných odborných škôl a školských zariadení, v kontexte celoživotného vzdelávania, vrátane ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení;
- metodické, odborné a technické zabezpečovanie žiackych postupových súťaží, ktoré podporujú odbornú-teoretickú a odbornú-praktickú zručnosť žiakov stredných škôl a rozvíjajú ich talent a nadanie.⁷¹

Schválené učebnice poskytovalo MŠVVaŠ SR školám na základe ich objednávky bezplatne. Učebnice pre školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny boli zabezpečené ministerstvom podľa **edičného plánu** v závislosti od objednávok jednotlivých škôl. Základné školy a stredné školy zapožičiavali žiakom učebnice, učebné texty a pracovné zošity pre povinné vyučovacie predmety bezplatne. Aktualizovaný schválený edičný plán učebníc pre školský rok 2014/15 je dostupný na webovom sídle MŠVVaŠ SR.⁷²

⁷⁰ <http://www.ssiba.sk/Default.aspx?text=g&id=36&lang=sk>

⁷¹ <http://www.siov.sk/koncepcne-a-koordinacne-cinnosti/9406s>

⁷² [Aktualizovaný schválený edičný a expedičný plán učebníc pre školský rok 2014/15](#)

4.8 Neformálne vzdelávanie

Príspevková organizácia MŠVVaŠ SR IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže pôsobí v oblasti neformálneho vzdelávania a práce s mládežou.

V roku 2014 IUVENTA realizovala viaceré projekty, vzdelávacie a iné podporné aktivity, ako aj výskumy a vydala viacero publikácií so zameraním aj na podporu a rozvoj práce s mladými ľuďmi pochádzajúcimi z národnostných menšín alebo na rozvoj kompetencií mládežníckych pracovníkov, aktívne pracujúcich s touto skupinou mládeže. K uvedeným projektom patrí:

Podpora projektov v rámci program EÚ Erasmus+

Program Erasmus+: Mládež v akcii je grantovým programom Európskej únie určeným najmä pre mladých ľudí. Podporuje ich mobilitu, neformálne učenie, rozvoj kľúčových kompetencií, interkultúrny dialóg a začlenenie mladých ľudí s nedostatkom príležitostí do spoločnosti.

Medzi projektmi podporenými v roku 2014 (s presahom realizácie do roku 2015) so zameraním na národnostné menšiny sú:

- Building bridges

Projekt je realizovaný v spolupráci s organizáciami Nemecka a Poľska. V rámci 12 mesačného projektu budú traja mladí ľudia vykonávať dobrovoľnícku činnosť v rómskych komunitách v Liptovskom Mikuláši a Jelšave. Samotné aktivity pozostávajú z činností v rómskom centre pre predškolské deti, miestnych školách, kde budú neformálnou formou prezentovať svoje krajiny. Aktivity budú tiež prebiehať na miestnej úrovni s tamojšou komunitou v cudzom jazyku. Pridanou hodnotou tohto projektu je budovanie cezhraničnej spolupráce v regióne Liptova.

- Shake It Up!

Projekt Európskej dobrovoľníckej služby zapája španielsku dobrovoľníčku do maďarsko-rómskej komunity. Aktivity dobrovoľníčky budú pozostávať z činnosti v miestnom detskom domove a kaviarni občianskeho združenia. Dobrovoľníčka bude mať na starosti styk s verejnosťou, workshopy na témy maľovania, tancovania, či cudzích jazykov. Pridanou hodnotou projektu je teda silný inkluzívny rozmer nielen pre komunitu, ale aj pre samotnú dobrovoľníčku, ktorá inklinuje k sociálnym a pedagogickým aktivitám.

- Ak žena povie NIE!

Projekt s názvom Ak žena povie NIE! zapája mladých Rómov zo znevýhodneného rómskeho prostredia do 7-dňovej mládežníckej výmeny, ktorá sa organizuje spolu s organizáciami z Českej republiky a Maďarska. Cieľom je prostredníctvom aktivít primárnej a sekundárnej prevencie a neformálneho učenia poukázať na pretrvávajúce negatívne stereotypy - postavenie ženy v rómskej rodine (odmietanie jej práva pracovať, násilie). Konkrétnymi aktivitami sú najmä workshopy a prednášky s odborníkmi na témy násilia a týrania.

- RoMancipate Yourself

Projekt Európskej dobrovoľníckej služby zapája 4 mladých Rómov z Francúzska, Rumunska, Talianska a Maďarska. Dobrovoľníci budú pripravovať a realizovať voľnočasové aktivity pre deti a mládež v komunitnom centre, kultúrne aktivity, zabezpečia propagáciu dobrovoľníctva a aktivít organizácie a prispievajú k šíreniu informácií o možnostiach pre rómsku mládež na Slovensku.

- Community building using local media in Gemer region

Projekt zapája dvoch dobrovoľníkov z Francúzska a Turecka, ktorí budú mať počas svojej 12-mesačnej dobrovoľníckej činnosti na starosti informačný portál, určený najmä menšinovým komunitám Maďarov a Rómov, ktorí nemajú dostatočný prístup k informáciám a sú v zlej sociálnej situácii.

- Journalist in Action

Projektu Mládežníckej výmeny sa zúčastní 38 mladých ľudí prevažne Rómov zo Slovenska, Rumunska, Španielska a Poľska. Úlohou týchto mladých ľudí bude prostredníctvom aktivít ukázať, že Rómovia vedia aj iné veci okrem hudby a tanca. Cieľom projektu je vydať časopis, v ktorom predvedú svoje nadobudnuté kompetencie počas výmeny – fotografovanie, písanie a štylistika článkov a práca s kamerou a mikrofónom. V neposlednom rade pôjde o podnietenie pozitívneho vzťahu majority k menšinám.

- Time to renew

Projekt Európskej dobrovoľníckej služby „Time to renew“ zapája dobrovoľníčku z Malty do činnosti miestneho centra v slovensko-maďarsko-rómskej komunite. Úlohou dobrovoľníčky bude počas 12 mesiacov motivovať a podporovať miestnu mládež v učení a viesť ich k zdravému životnému štýlu. Dobrovoľníčka sa tiež zapojí do organizovania indoor a outdoor aktivít pre deti a miestnu mládež.

- Komunikácia je moja budúcnosť

Projektu Mládežníckej výmeny „Komunikácia je moja budúcnosť“ sa zúčastnia Rómovia zo Slovenska, Českej republiky, Rumunska a Maďarska. Cieľom projektu je podporiť rozvoj komunikačných zručností mladých ľudí a umožniť mladým Rómom spoznať svet za bránami svojej komunity. Projekt sa zameriava aj na podporu tolerance a porozumenia medzi mladými ľuďmi a odbúrania strachu z neznámeho.

Vzdelávacie aktivity:

- Workshopy pre nerómske náhradné rodiny (adoptívni rodičia, pestúni a profi-rodiny), ktoré majú v starostlivosti alebo adopcii rómske dieťa/deti. Workshopy boli zacielené na využívanie neformálneho vzdelávania pri práci s náhradnými rodinami a posilnenie zručností rodičov v téme práce s „inakosťou“ (ako pracovať s predsudkami okolia rodiny, ako pripraviť dieťa na akceptáciu svojej inakosti v rodine, ako vytvárať a rozvíjať podporné skupiny, ako pracovať so vzormi a príbehmi úspešných Rómov).
- Vzdelávanie učiteľov v téme práca s predsudkami a podpora tolerance medzi rómskymi a nerómskymi žiakmi.
- Workshopy pre učiteľov ZŠ v téme, ako podporiť participáciu rómskej mládeže na úrovni škôl.
- Vzdelávanie učiteľov Teach for Slovakia v práci s rodinami rómskych rodičov.

Iné podporné aktivity

- Podporné osobnostno-rozvojové vzdelávanie rómskych detí počas letnej akadémie Divých makov. Celkovo 40 hodín workshopov, ktoré boli zamerané na sebareflexiu účastníkov programu Divé maky v kontexte úlohy, individuálneho rozvoja a hodnotenia prínosu programu. Štipendijný program Divé maky realizuje občianske združenie Divé maky ako podporu talentovaných rómskych detí a mládeže.
- Expertná podpora pri nastavovaní a skvalitňovaní mentoringových programov pre rozvoj práce s rómskou mládežou.

- Expertná podpora pri zavádzaní programu Teach for Slovakia v oblasti neformálneho vzdelávania v práci s rómskou mládežou.

OLYMPIÁDA ľudských práv (OLP)

Nosná téma „Ľudské práva na Slovensku po dvadsiatich rokoch – odkiaľ a kam?“
Téma bola vyhlásená aj s ohľadom na prípravu stratégie v gescii MZVaEZ SR.

Súťaži predchádzalo tradičné októbrové vzdelávanie multiplikátorov ľudských práv v 8 krajoch Slovenskej republiky, organizované v partnerstve UNESCO centra pre výchovu k ľudským právam na Univerzite Komenského v Bratislave, Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenia v Slovenskej republike, Helsinského výboru pre ľudské práva na Slovensku a s podporou z dotačného programu MZVaEZ SR „Podpora a ochrana ľudských práv a slobôd“.

Pre OLP boli pripravené dve **publikácie**, *Slovník ľudských práv* a *Vybrané texty k ľudským právam*, ktoré boli distribuované pedagógom.

Vydané publikácie v roku 2014

- Mládež v akcii: Šanca na zmenu aj pre mládež v rómskych komunitách⁷³
- Youth In Action: A Change For Change Embracing The Young People Of Roma Communities⁷⁴
- Kronika k Olympiáde ľudských práv⁷⁵

Národné projekty ESF

V rámci **Národného projektu Praktik** v súvislosti s počtom zapojených osôb do vzdelávania, ktoré sa sami identifikujú ako osoby zo znevýhodneného prostredia, prípadne osoby z marginalizovaných skupín, sa vychádza z údajov, ktoré tieto osoby samy poskytnú. V rámci Národného projektu KomPrax sa tieto údaje nesledujú.

V rámci národného projektu Praktik boli počas roka 2014 realizované **tematické vzdelávania pre pracovníkov s mládežou a mládežníckych vedúcich** na tému:

- Aj nás sa to týka (globálne vzdelávanie, Košický kraj): 4 vzdelávania/44 účastníkov
- Svet je rôznorodý (multikulturalizmus, Prešovský kraj): 3 vzdelávania/36 účastníkov

K 31. decembru 2014 bol celkový počet účastníkov 338.

Rozdelenie účastníkov podľa skupín zraniteľnosti v súlade s vnútroštátnymi predpismi	
Migranti	5
Menšiny	9

⁷³ <https://www.iuventa.sk/sk/Publikacie/Inkluzia/Mladez-v-akcii-Sanca-na-zmenu-aj-pre-mladez-v-romskych-komunitach.alej>

⁷⁴ <https://www.iuventa.sk/sk/Publikacie/Inkluzia/Youth-In-Action-A-Change-For-Change-Embracing-The-Young-People-Of-Roma-Communities.alej>

⁷⁵ <http://www.iuventa.sk/sk/Olympiady/Linky.alej>

V rámci **Národného projektu KomPrax** sa realizovali nadstavbové špecializované **vzdelávania** na súvisiace témy:

Čo s diskrimináciou na trhu práce?	NV02
Diskriminácia z dôvodu veku: prípadové štúdie spôsobov diskriminačného správania v zamestnaní. Práca s informáciami: Hospodárske práva v kontexte slovenskej legislatívnej úpravy. Prevencia a riešenia diskriminácie v kontexte projektového myslenia. Tvorba projektových zámerov reflektujúcich problémy diskriminácie mládeže v hospodárskej oblasti. Úlohy a kľúčové kompetencie multiplikátora zásady rovnakého zaobchádzania. Komunikačné, prezentačné a argumentačné zručnosti ako nástroj na presadenie práv. Podpora počas realizácie projektov. Realizácia projektového zámeru a reflexia na praktickú skúsenosť. Prezentácie projektov a spätná väzba. Vyhodnotenie a vyúčtovanie projektov. Celospoločenský význam ochrany ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania. Využitelnosť získaných kompetencií pri práci s mládežou.	
Práca so znevýhodnenou mládežou	NV07
Poslanie a cieľ sociálnej práce s mládežou. Humanizmus v sociálnej práci. Metódy a techniky v sociálnej práci. Etapy sociálnej práce. Metódy práce s jednotlivcom. Metódy práce so skupinou a komunitou. Charakteristika a ciele socioterapeutického procesu. Socioterapeutické intervencie a postupy. Realizácia malého projektu na získanie a overenie kompetencií. Prezentácia projektov, sebareflexia naučených alebo overených kompetencií. Realizácia, monitorovanie a kazuistika práce s mládežou. Udržateľnosť práce s mládežou.	
Súťaživosť a spolupráca	NV15
Rozvoj životných zručností kooperácie a kompetície v práci s mládežou zo sociálne znevýhodneného prostredia. Modely a prístupy využívané pri práci s mládežou, životné zručnosti. Identifikácia vlastných emócií. Sebaovládanie – sebareflexia, sebakontrola. Kooperácia členov skupiny a praktický nácvik kooperácie v skupine. Kompetícia – súťaživosť ako cesta osobného rozvoja jednotlivca, v integrácii na spoločné dobro skupiny a praktický nácvik kompetície v skupine. Tvorba projektov. Tréningová prax kooperácie a kompetície. Plán rozvoja kompetencie a kooperácie pre spoločné dobro a rozvoj miestneho spoločenstva. Reflexia a hodnotenie kooperácie a kompetície v praxi – vyhodnotenie projektov.	
Slovensko ako interkultúrna spoločnosť	NV18
„My“ a „Oni“ – Kultúrna rozmanitosť Slovenska a interkultúrny rozmer dnešnej slovenskej spoločnosti. Vybrané metódy a formy interkultúrnej výchovy (IKV). Organizačno-obsahová príprava interkultúrnych aktivít. Tréningová prax (realizácia projektu). Debriefingevalvácia v IKV. Trendy a možnosti rozvoja a podpory IKV.	
Globálne vzdelávanie mladých	NV24
Úvod do školenia a témy globálne vzdelávanie (GV). Globálne občianstvo a globálna previazanosť. Aktívne občianstvo – participácia a prinášanie zmeny. Analýza potrieb a plán praxe a rozvoja. Tvorba projektu zameraného na globálne vzdelávanie. Tréningová prax v téme globálneho vzdelávania. Prezentácia, analýza a reflexia výstupov v teréne. Plán rozvoja získaných kompetencií v budúcnosti a možnosti participácie.	
Práca s rizikovou mládežou	NV29
Sebapoznanie a dôvera vo vlastné schopnosti (odborné aj osobnostné predpoklady dôležité pre prácu s mladými ľuďmi so špecifickými potrebami). Nízkoprahové princípy práce s mladými so špecifickými potrebami. Etické a profesionálne pravidlá. Kontaktná práca a efektívny (pomáhajúci) rozhovor. Zvládanie náročných situácií. Efektivita a	

dopad práce s mladými so špecifickými potrebami. Manažment práce.	
Vzdelávanie rómskych lídrov	NV30
História, súčasnosť Rómov. Aktuálna situácia Rómov na Slovensku a návrhy riešení. Komunikácia a riešenie konfliktov. Sebavedomie a jeho rast. Rola lídra a líderstvo. Projekt – príprava projektu, projektový manažment. Overenie v praxi (realizácia malého projektu). Vyhodnotenie projektu.	

Jednotlivé **vzdelávacie programy** boli vytvorené na základe výskumov, ktoré boli realizované v roku 2013 a výstupy z nich boli spracované v rovnakom roku do publikácií.

K 31.12.2014 boli zrealizované nasledovné vzdelávania:

Názov vzdelávania	počet vzdelávaní	počet účastníkov
Čo s diskrimináciou na trhu práce?	1	10
Práca so znevýhodnenou mládežou	1	13
Súťaživosť a spolupráca	2	35
Slovensko ako interkultúrna spoločnosť	2	38
Globálne vzdelávanie mladých	2	34
Práca s rizikovou mládežou	2	34
Vzdelávanie rómskych lídrov	2	36

Výskumy

V roku 2014 IUVENTA koordinovala tím expertov pri príprave prieskumu školských vzdelávacích programov na školách s vysokým zastúpením žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia so zameraním na princípy inkluzívneho vzdelávania.

Výhľadové úlohy 2015

Erazmus +

Príprava a realizácia medzinárodného školenia „TC for organization working with Roma youth“ (HU, CZ, HR, BG, ES) určeného pre organizácie pracujúce s rómskou mládežou. Cieľom školenia je zvýšiť počet a kvalitu projektov so zapojením rómskej mládeže v rámci programu Erasmus+ a predstaviť danej cieľovej skupine možnosti v rámci programu. Školenie sa uskutoční dňa 21. – 26. apríla 2015.

Príprava a realizácia aktivity zameranej na budovanie partnerstiev medzi organizáciami pracujúcimi s rómskou mládežou. Cieľom aktivity je podporiť medzinárodnú spoluprácu aj medzi organizáciami, ktoré čelia jazykovým bariéram. Aktivita preto bude organizovaná pre jazykovo blízke regióny – Maďarsko, Slovensko, Česko a bude zameraná na Kľúčovú akciu 2 – Mládežnícke iniciatívy.

Publikácie

V rámci Národného projektu ESF Praktik sa pripravujú publikácie zamerané na globálne vzdelávanie a multikulturalizmus.

KOMPASITO – počas roka 2014 sa pracovalo na metodickej príručke k výchove LP určenú pre deti v predškolskom veku a žiakov I. stupňa ZŠ. Prebiehajú grafické korektúry a

vyjde v elektronickej podobe, ktorá sa bude dať voľne stiahnuť z web stránky IUVENTY v priebehu roka 2015.

V. Časť – Používanie jazykov národnostných menšín

Ústava Slovenskej republiky v čl. 34 ods. 1 a ods. 2 písm. b) zaručuje občanom tvoriacim v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny za podmienok ustanovených zákonom okrem iného **právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku a právo používať ich jazyk v úradnom styku**. Legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v zmysle ústavnej úpravy dopĺňa celý rad ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov.

Zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „**zákon o štátnom jazyku**“) upravuje používanie štátneho jazyka, ktorým je v Slovenskej republike slovenský jazyk ako základný dorozumievací prostriedok, ako aj pravidlá používania ostatných jazykov vo vzťahu k štátnemu jazyku vrátane jazykov národnostných menšín. Ide o základnú normu upravujúcu používanie jazykov na území Slovenskej republiky, ktorá má postavenie lex specialis vo vzťahu k normám upravujúcim používanie menšinových jazykov.

Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „**zákon o používaní jazykov národnostných menšín**“) upravuje používanie jazykov národnostných menšín občanov Slovenskej republiky, ktorí patria k národnostným menšinám a ustanovuje pravidlá používania jazyka menšiny v úradnom styku a v ďalších oblastiach v obciach, v ktorých podiel občanov patriacich k národnostnej menšine dosahuje zákonom požadovanú percentuálnu hranicu. Jazykom národnostnej menšiny je podľa tohto zákona deväť jazykov: **bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský jazyk**. Zákon o používaní jazykov národnostných menšín teda upravuje predovšetkým používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku, označenia v jazyku národnostných menšín, miestne referendum o zmene označenia obce v jazykoch menšín, informovanie v jazykoch národnostných menšín, právomoci úradu vlády na úseku používania jazykov národnostných menšín a správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín. V niektorých ďalších ustanoveniach zákon o používaní jazykov národnostných menšín odkazuje na iné existujúce právne predpisy.

Zdroj: ILUSTRAČNÉ FOTO SME – TIBOR SOMOGYI

Zákon o štátnom jazyku a zákon o používaní jazykov národnostných menšín boli novelizované v roku 2011 s cieľom zabezpečiť zvýšenú ochranu práv príslušníkov národnostných menšín žijúcich na území Slovenskej republiky tak, aby sa posilnil súlad s ľudsko-právnymi princípmi zakotvenými v medzinárodných dohovoroch, ktorými je Slovenská republika viazaná. Obidva zákony v súlade s Ústavou Slovenskej republiky odrážajú právne postavenie štátneho jazyka a jazykov národnostných menšín a v zhode s medzinárodnými zásadami určujú pravidlá používania týchto jazykov v základných oblastiach verejného styku na území Slovenskej republiky. Prijatím novely zákona o štátnom jazyku v roku 2009 pribudli viaceré zákonné možnosti garantujúce uplatnenie menšinových jazykov vo verejnom styku.

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín má územne obmedzenú pôsobnosť, pretože väčšina jeho ustanovení sa vzťahuje výlučne na územie obcí, ktoré sú uvedené v nariadení vlády. Výnimkou je používanie jazyka národnostnej menšiny v ústnej komunikácii so zamestnancom orgánu verejnej správy (za podmienky, že s tým zamestnanec orgánu verejnej správy a osoby zúčastnené na konaní súhlasia) a pri používaní označení geografických objektov v publikáciách a na iných miestach, kde sa používajú jazyky národnostných menšín.

Vykonávacím predpisom k zákonu o používaní jazykov národnostných menšín je **nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 535/2011** z 19. decembra 2011, ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov, ktoré upravuje podrobnosti v súvislosti s informovaním o možnosti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku a v súvislosti s formou dvojjazyčných úradných dokumentov.

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 Z. z. z 19. decembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, ustanovuje nový oficiálny zoznam označení obcí v jazykoch národnostných menšín.

5.1 Aplikačná prax zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov

Úrad vlády poskytuje v zmysle § 7a ods. 1 zákona o používaní jazykov národnostných menšín **odbornú a metodickú pomoc** orgánom verejnej správy, ako aj organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní tohto zákona. Za týmto účelom bola na úrade vlády zriadená odborná komisia, ktorá je stálym poradným orgánom vedúcej služobného úradu. Členmi komisie sú zástupcovia úradu vlády, MK SR, Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (ďalej len „MDVaRR SR“), Ministerstva financií Slovenskej republiky (ďalej len „MF SR“), MPSVaR SR, Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „MŽP SR“), Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „MZ SR“), Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „MPaRV SR“), Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky („ÚGKaK SR“) a Združenia miest a obcí Slovenska (ďalej len „ZMOS“).

Cieľom komisie je poskytovať odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy a organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní zákona o používaní jazykov národnostných menšín a vypracovávanie stanovísk k podnetom podaným podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín.

Úrad vlády v zmysle § 7a ods. 1 zákona o používaní jazykov národnostných menšín poskytuje prostredníctvom úradu splnomocnenca odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy aj v oblasti zabezpečenia starostlivosti o odbornú terminológiu v jazykoch národnostných menšín prípravou odborných terminologických slovníkov. Odborné terminologické slovníky majú slúžiť na zjednodušenie, uľahčenie a zefektívnenie používania menšinových jazykov v úradnom styku. Určené sú predovšetkým zamestnancom orgánov verejnej správy, ktorí v každodennej komunikácii používajú jazyky národnostných menšín, ďalej pre tlmočníkov a prekladateľov, ktorí pracujú s odbornými textami z oblasti verejnej správy, ako aj pre občanov, ktorí pri vybavovaní svojich záležitostí potrebujú používať odborné terminologické výrazy v menšinových jazykoch. Pre vypracovanie terminologických slovníkov bol vytvorený terminologický rámec v štátnom jazyku, ktorý bol prerokovaný všetkými dotknutými rezortmi a predstavuje databázu najfrekvencovanejších výrazov a fráz z vybraných oblastí štátnej správy a samosprávy Slovenskej republiky.

Doposiaľ boli na webovom sídle úradu splnomocnenca zverejnené: Slovensko-maďarský terminologický slovník, Slovensko-rómsky terminologický slovník a Slovensko-rusínsky terminologický slovník. Slovníky vypracovali odborníci na tvorbu odbornej terminológie v jazykoch národnostných menšín pre činnosť orgánov verejnej správy. V súčasnosti úrad splnomocnenca pripravuje aktualizáciu vytypovaných výrazov (hesiel) a ich jazykovú korektúru, ako aj spracovanie mutácie slovníka v ukrajinskom jazyku.

Správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín prerokúva v zmysle § 7b zákona o používaní jazykov národnostných menšín úrad vlády. V mene úradu vlády koná v tejto oblasti vedúca služobného úradu v I. stupni a vedúci úradu vlády v II. stupni. Odborná komisia pripravuje aj odporúčania pre vedúcu služobného úradu k podaniam vo veci podozrenia z porušenia zákona o používaní jazykov národnostných menšín. Úrad vlády v roku 2014 ukončil prešetrovanie v 29 prípadoch podozrenia z porušenia zákona o používaní jazykov národnostných menšín (podnety z roku 2013). V prípade zistenia porušenia zákona o používaní jazykov národnostných menšín boli zistené nedostatky odstránené. Úrad vlády v roku 2014 neprijal ani jeden podnet podaný v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z..

V zmysle § 7a zákona o používaní jazykov národnostných menšín úrad vlády predkladá vláde SR raz za dva roky **správu o stave používania jazykov menšín na území Slovenskej republiky** (ďalej len „jazyková správa“). K jazykovej správe pred jej predložením zaujíma stanovisko rada. S cieľom získať informácie k príprave správy je úrad vlády oprávnený vyžadovať od orgánov verejnej správy informácie a písomné podklady o používaní jazyka menšín v oblasti ich pôsobnosti.

Jazyková správa za obdobie rokov 2013 – 2014 bola prerokovaná 10. decembra 2014.⁷⁶ Úrad vlády v rámci prípravy jazykovej správy uskutočnil prostredníctvom úradu splnomocnenca prieskum formou dotazníka, ktorého cieľom bolo zozbierať dáta aktuálne k 1. 9. 2014, týkajúce sa relevantných oblastí používania jazykov národnostných menšín v

⁷⁶ Pozri: <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/jazyky-narodnostnych-mensin/>

pôsobnosti orgánov územnej samosprávy tak, ako ich stanovuje zákon o používaní jazykov národnostných menšín. V rámci prieskumu boli oslovené všetky obce, ktoré sú uvedené v zozname obcí tvoriacom prílohu nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 Z. z. z 19. decembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva. Celkovo ide o 656 obcí, z toho 512 obcí s obyvateľstvom patriacim k maďarskej, 68 k rusínskej, 57 k rómskej, 18 k ukrajinskej a 1 obec k nemeckej národnostnej menšine. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že v 17-tich obciach žije obyvateľstvo v uvedenej koncentrácii patriace k dvom národnostným menšinám (10 obcí s obyvateľmi patriacimi k rusínskej a ukrajinskej národnostnej menšine, 5 obcí s obyvateľmi patriacimi k maďarskej a rómskej národnostnej menšine, 1 obec s obyvateľmi patriacimi k ukrajinskej a rómskej národnostnej menšine a 1 obec s obyvateľmi patriacimi k rusínskej a rómskej národnostnej menšine). Správa sumarizuje vnútroštátny legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike, mapuje proces a výsledky implementácie medzinárodnoprávneho rámca ochrany menšinových jazykov v Slovenskej republike, ako aj aktuálny vývoj v oblasti inštitucionálneho zabezpečenia používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike.

5.2 Jazykové témy Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny

Ruský jazyk a srbský jazyk

Uznesením výboru č. 17 a č. 18 zo dňa 6. decembra 2012 výbor schválil návrh zástupcu srbskej národnostnej menšiny a návrh zástupcu ruskej národnostnej menšiny na zaradenie srbského a ruského jazyka medzi jazyky národnostných menšín používaných na území Slovenskej republiky v jazykovej charte a uložil podpredsedovi výboru predložiť návrh uznesenia rade.

V marci 2013 sa bývalý splnomocnenec László Nagy listom obrátil na 10 rezortov so žiadosťou o zaujatie stanoviska k veci zaradenia srbského a ruského jazyka medzi jazyky národnostných menšín v jazykovej charte. Z oslovených rezortov mali 2 rezorty nesúhlasné stanovisko: MK SR a MŠVVaŠ SR. Čiastočne nesúhlasné stanovisko malo MDVaRR SR. 7 rezortov nemalo pripomienky: MF SR, MP SR, MPSVaR SR, MV SR, MZ SR, MŽP SR, a ÚGKaK.

V roku 2014 úrad splnomocnenca v nadväznosti na uvedené skutočnosti uskutočnil sériu samostatných rokovaní s MZVaEZ SR – gestorom jazykovej charty, ako aj s príslušnými rezortmi, ktoré mali k predmetnej veci nesúhlasné stanovisko (MK SR a MŠVVaŠ SR). Predmetom rokovaní bola možná úroveň záväzkov vo vzťahu k uvedeným jazykom a ich finančné implikácie. V zmysle záverov rokovaní sa dohodlo, že sekretariát výboru bude na najbližšom zasadnutí výboru prezentovať v bode Rôzne predbežné súhlasné stanoviská rezortov, uskutoční sa pracovné stretnutie ku konkretizácii postupu uznania týchto jazykov za menšinové jazyky v SR v zmysle jazykovej charty so zástupcami MZVaEZ SR za účasti dotknutých menšín. Prípravný proces k možnosti uznania ruského a srbského jazyka za menšinové jazyky v SR v zmysle jazykovej charty bude pokračovať aj v roku 2015.

Záver

Ambíciou tejto správy splnomocnenca bolo podať stručný a objektívny obraz o postavení príslušníkov národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike so zreteľom na vývoj v danej oblasti v sledovanom období. V tomto zmysle predkladaná správa splnomocnenca, nadväzujúc na obsah správy za rok 2013, zaostruje pozornosť na tie oblasti, kde sa uskutočnili v sledovanom období zmeny a poskytuje aktuálne údaje, informácie a hodnotenia týkajúce sa kľúčových oblastí súvisiacich s postavením a právami príslušníkov národnostných menšín v Slovenskej republike.

V tomto kontexte sa správa splnomocnenca zaoberá procesom prípravy východiskového materiálu k príprave časti stratégie týkajúcej sa práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, ktorý bol v rámci stratégie a jej príloh prerokovaný a schválený vládou SR. V nadväznosti na tento proces sa v roku 2015 úsilie sústreďí na vypracovanie akčného plánu pre národnostné menšiny.

Významná časť správy splnomocnenca informuje o pokračovaní dialógu s medzinárodnými monitorovacími mechanizmami relevantnými v oblasti ochrany a podpory práv príslušníkov národnostných menšín, resp. ochrany regionálnych alebo menšinových jazykov v sledovanom období.

V oblasti participácie, teda účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných a mechanizmoch spolurozhodovania o veciach verejných, sa správa detailne zaoberá najmä procesmi v rámci výboru ako inštitucionalizovaného konzultačného mechanizmu príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín a platformy ich účasti na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú.

Ku kľúčovým oblastiam pokiaľ ide o postavenie a práva príslušníkov národnostných menšín patrí oblasť výchovy a vzdelávania, používania jazyka a podpory kultúry národnostných menšín. Správa splnomocnenca poskytuje komplexné informácie o týchto oblastiach so zameraním na nové programy, projekty a aplikačnú prax.

Zoznam príloh

1. Aktivity samosprávnych krajov v oblasti podpory národnostných menšín
2. Členenie programu KNM 2014
3. Vybrané údaje programu KNM 2014

Príloha č. 1: Aktivity samosprávnych krajov v oblasti podpory národnostných menšín

Samosprávny kraj	Konceptia zameraná na príslušníkov národnostných menšín	Finančné prostriedky vyčlenené na národnostné menšiny (v eur)	Aktivity
Banskobystrický samosprávny kraj	nie je vypracovaná	neuvedené	Rôzne aktivity v kultúrnych zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti BBSK: Osvetové strediská: Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko, Gemersko-malohontské osvetové stredisko, Pohronské osvetové stredisko, Podpolianske osvetové stredisko, Hontiansko-novohradské stredisko. Knižnice: Krajská knižnica Ľ. Štúra, Novohradská knižnica, Knižnica Jána Kollára Hontiansko-novohradská knižnica, Knižnica Mateja Hrebendu. Regionálne múzeá a galérie: Gemersko-malohontské múzeum, Novohradské múzeum a galéria, Horehronské múzeum, Stredoslovenské múzeum Bábkové divadlo na Rázcestí.
Bratislavský samosprávny kraj	nie je vypracovaná	v roku 2014 1 000,- na Stratené mesto	BSK participoval na projekte Stratené mesto – židovská národnostná menšina, na výstave architektúry Odonu Lechnera a „Príbeh poľnej fľaše“. Rôzne aktivity v kultúrnych zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK, Malokarpatské múzeum a Malokarpatská knižnica v Pezinku, Festival Astorka.
Košický samosprávny kraj	Odbor kultúry a cestovného ruchu má pripravený rozvojový zámer pre Divadlo Romathan – rozšírenie predmetu činnosti o osvetovú činnosť vytvorením dvojzložkovej národnostnej inštitúcie	neuvedené	Kultúru národnostných menšín rozvíja šesť osvetových zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK. Uskutočnilo sa viac ako 120 podujatí s návštevnosťou viac ako 38 300 návštevníkov.
Nitriansky samosprávny kraj	neuvedené	19 050,-	Rôzne aktivity občianskych združení, nadácií, kultúrnych zariadení maďarskej a rómskej národnostnej menšiny.
Prešovský samospráva kraj	neuvedené	neuvedené	Rôzne aktivity v kultúrnych zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK: Osvetové strediská: Vihorlatské osvetové stredisko, Podduklianske osvetové stredisko, Ľubovnianske osvetové stredisko, Hornozemplínske osvetové stredisko,

			<p>Podtatranské osvetové stredisko, Hornošarišské osvetové stredisko. Knižnice: Okresná knižnica Dávida Gutgesela, Podtatranská knižnica, Podduklianska knižnica, Vihorlatská knižnica, Ľubovnianska knižnica, Hornozemplínska knižnica, Hornozemplínska knižnica, Knižnica P. O. Hviezdoslava. Divadlo Jonáša Záborského – osvetová činnosť divadla. Regionálne múzeá a galérie: Krajské múzeum, Vihorlatské múzeum, Vlastivedné múzeum, Šarišské múzeum, Ľubovnianske múzeum, Podtatranské múzeum, Múzeum v Kežmarku, Múzeum A. Warhola a Šarišská galéria. Hvezdárne: Hvezdáreň a planetárium Prešov, Vihorlatská hvezdáreň.</p>
Trenčiansky samosprávny kraj	neuveďené	neuveďené	<p>Rôzne aktivity v kultúrnych zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK. Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi – tvorivé dielne pre deti rómske a spolupráca so Spolkom Karpatských Nemcov.</p>
Trnavský samosprávny kraj	neuveďené	5 700,-	<p>Podpora organizácií českej, maďarskej a rómskej národnostnej menšiny v rámci Výzvy na predkladanie žiadostí v rámci programu „Podpora kultúrnych a umeleckých aktivít v roku 2014“. Rôzne aktivity 18 kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK.</p>
Žilinský samosprávny kraj	nie je vypracovaná	neuveďené	<p>Rôzne aktivity v kultúrnych zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK: Osvetové strediská: Kultúrne stredisko v Žiline, Turčianske kultúrne stredisko, Oravské kultúrne stredisko. Knižnice: Krajská knižnica, Kysucká knižnica, Turčianska knižnica, Liptovská knižnica G. F. Belopotockého a Oravská knižnica Antona Habovštiaka. Múzeá a galérie: Liptovské múzeum, Oravská galéria, Liptovská galéria P. M. Bohúňa. Divadlá: Bábkové divadlo Žilina, Slovenské komorné divadlo Martin.</p>

Príloha č. 2: Členenie programu KNM 2014

V zmysle vyhlásenej výzvy a jej príloh bol KNM 2014 rozdelený na podprogramy a priority v nasledovnom členení:

1. zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín,

- 1.1. edičná činnosť, podpora periodickej a neperiodickej tlače, zvukových a multimediálnych nosičov a elektronických výstupov,
- 1.2. aktivity divadiel a ľudovomeleckých súborov a aktivity kultúrnych inštitúcií a cirkevných inštitúcií,
- 1.3. podpora kultúrnych aktivít a umeleckej tvorby,
- 1.4. výskum kultúry, života, histórie, jazyka a identity príslušníkov menšín,
- 1.5. vzdelávacie projekty,
- 1.6. záujmová činnosť a využitie voľného času,
- 1.7. zahraničné kultúrne aktivity a medzinárodné kultúrne aktivity.

2. výchova a vzdelávanie k právam národnostných menšín

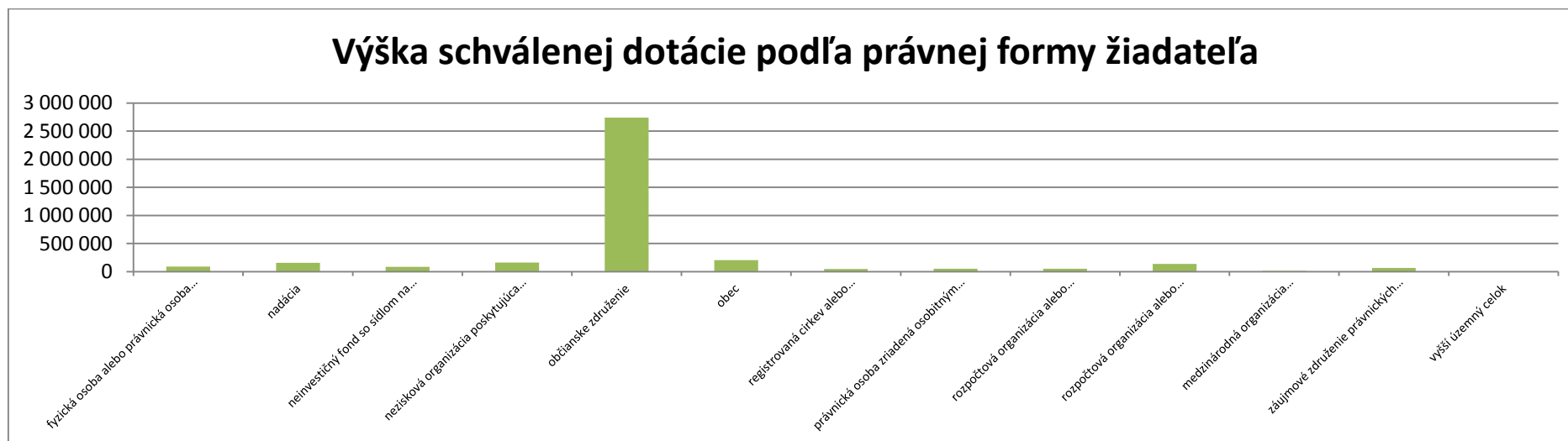
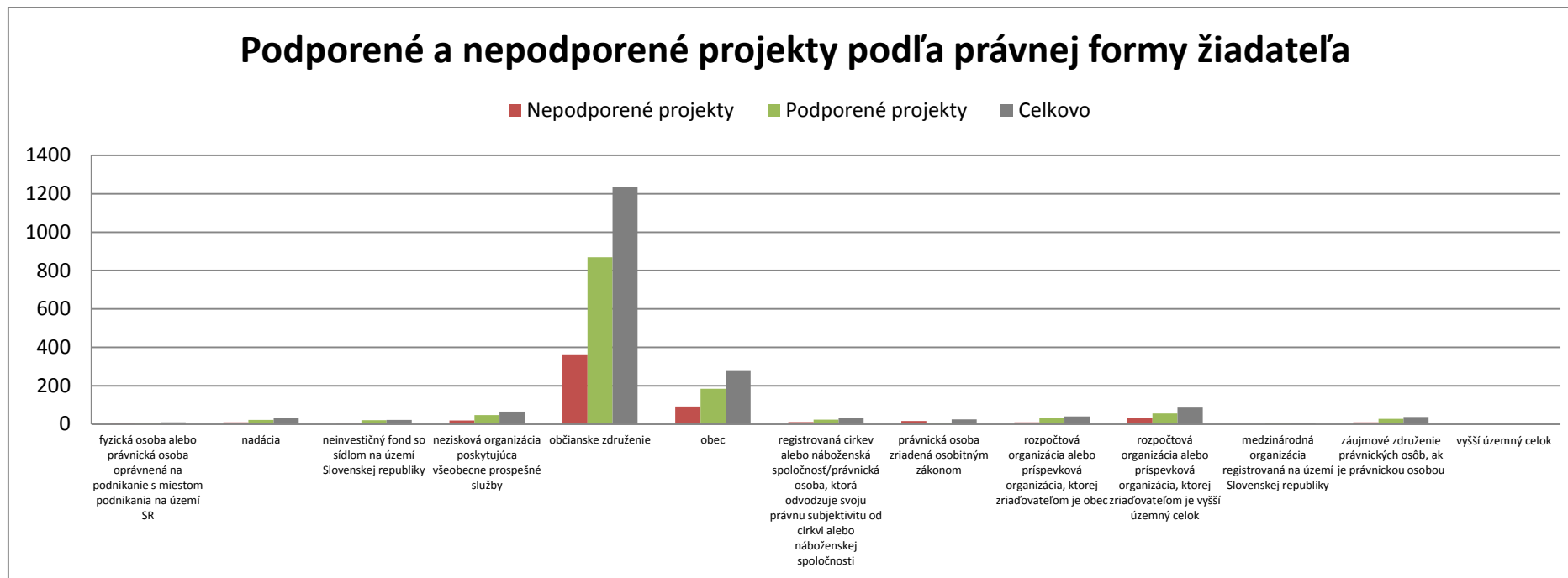
- 2.1. podpora výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti práv národnostných menšín,
- 2.2. podpora vzdelávania a školenia v oblasti práv národnostných menšín,
- 2.3. analytická, expertná a edičná činnosť v oblasti práv národnostných menšín.

3. interetnický a interkultúrny dialóg a porozumenie medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami.

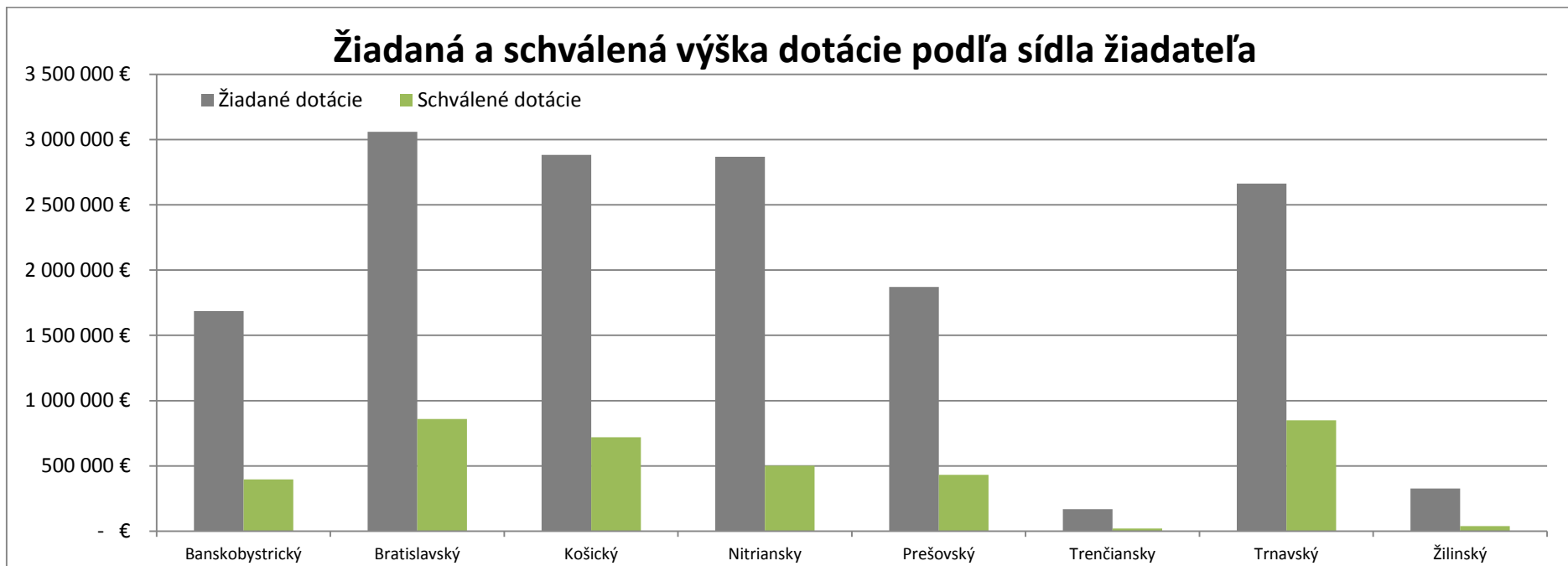
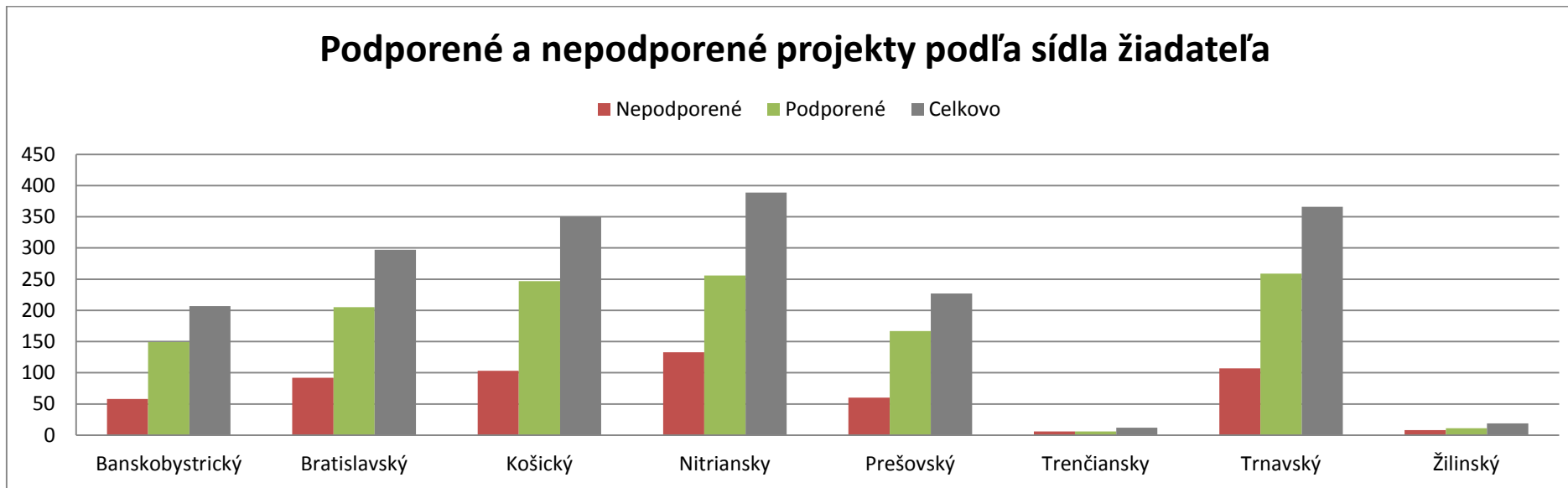
- 3.1. podpora vzájomného porozumenia a zbližovania medzi národnostnými skupinami, medzi národnostnou väčšinou a menšinami, ako aj medzi národnostnými menšinami navzájom,
- 3.2. projekty zamerané na identifikáciu a spoznávanie spoločných kultúrnych, umeleckých a vedeckých hodnôt a tradícií,
- 3.3. projekty zamerané na odkrývanie a spoznávanie rodinnej, miestnej a regionálnej histórie, tradícií, osobností a pamiatok v národnostne zmiešanom prostredí,
- 3.4. podpora zahrnutia rešpektovania, porozumenia a tolerancie voči menšinovým jazykom a kultúram do systému výchovy a vzdelávania, ako aj do pôsobenia masovokomunikačných prostriedkov,
- 3.5. podpora výmenných programov, pobytov, spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež z rôznych národnostných a jazykových skupín.

Príloha č. 3: Vybrané údaje programu KNM 2014

Graf č. 5: Počet podporených projektov podľa právnej formy žiadateľa

Graf č. 6: Počet podporených projektov podľa sídla žiadateľa

Graf č. 7: Počet podporených projektov podľa jednotlivých oblastí

